

Närketrilogin

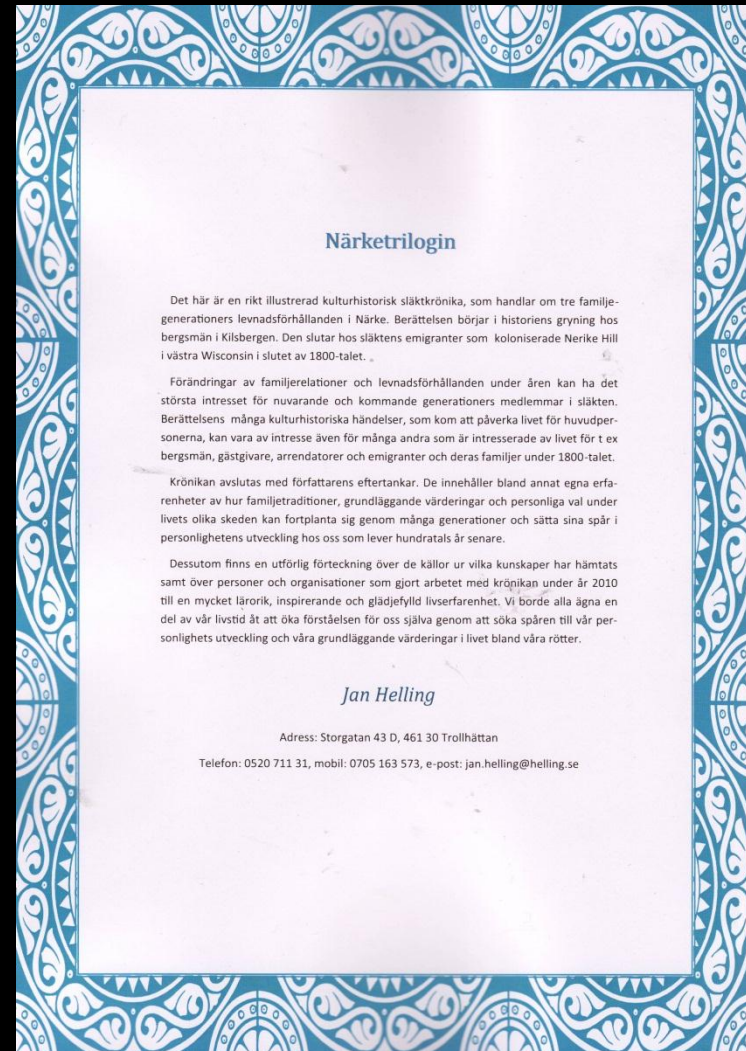
Ett bildspel baserat på boken med samma namn

Jan Helling
Februari 2011

Närketrilogin

- **Del 1 Bergsmannen**
- **Del 2 Gästgivaren**
- **Del 3 Emigranten**

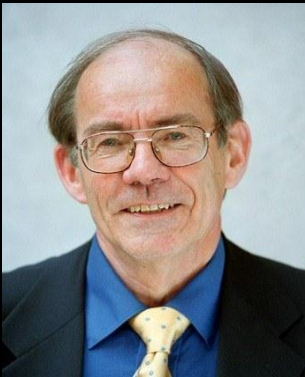
Den första utgåvan av denna bok
trycktes i december 2010

Närke-trilogin omfattar 125 sidor i A4 storlek
Detta bildspel innehåller i stort bokens alla illustrationer,
men den kommenterande texten är inte alls lika omfattande.

Närke-trilogin tar oss sex generationer tillbaka i tiden

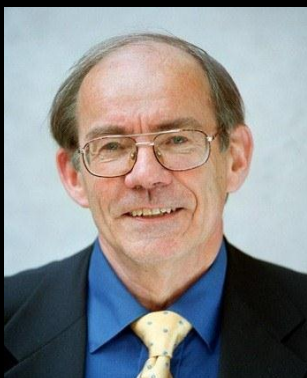
Från författaren
Jan Helling och
hans hustru Sonja

Närke-trilogin tar oss sex generationer tillbaka i tiden

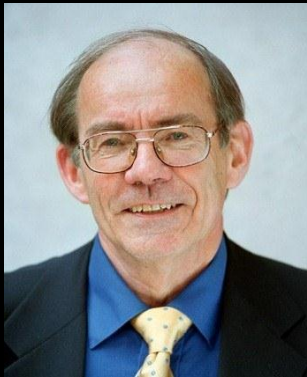
Från författaren
Jan Helling och
hans hustru Sonja

Till far och mor
Hjalmar och
Elna Helling

Närke-trilogin tar oss sex generationer tillbaka i tiden

Från författaren
Jan Helling och
hans hustru Sonja

Till far och mor
Hjalmar och
Elna Helling

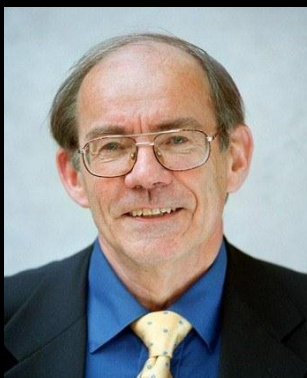

Farfar och farmor
Per Adolf och
Edla Helling

Närke-trilogin tar oss sex generationer tillbaka i tiden

Från författaren
Jan Helling och
hans hustru Sonja

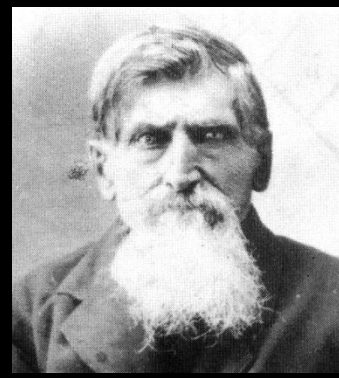
Till far och mor
Hjalmar och
Elna Helling

Farfar och farmor
Per Adolf och
Edla Helling

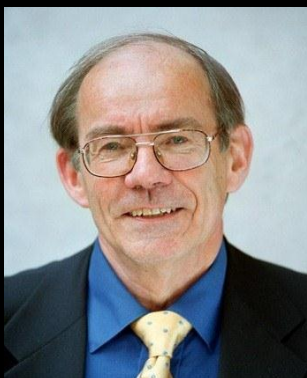

Farfars far och mor
Olof och Maj Lotta
Jansson/Olson

Närke-trilogin tar oss sex generationer tillbaka i tiden

Från författaren
Jan Helling och
hans hustru Sonja

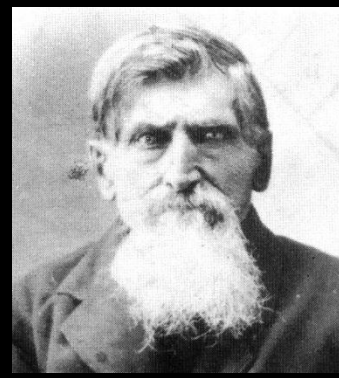
Till far och mor
Hjalmar och
Elna Helling

Farfar och farmor
Per Adolf och
Edla Helling

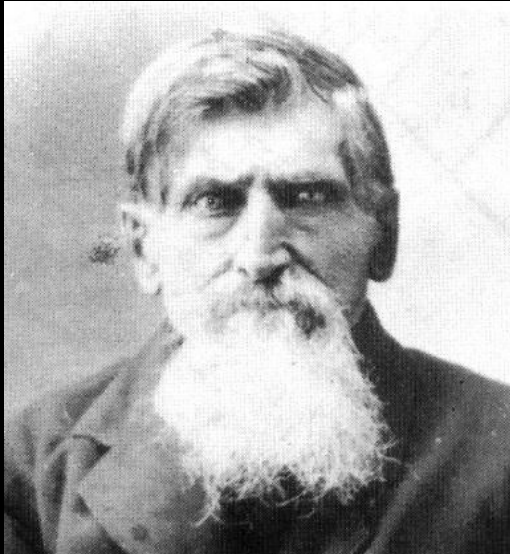

Farfars far och mor
Olof och Maj Lotta
Jansson/Olson

...och därifrån ytterligare två generationer tillbaka i tiden

Emigranten

Olof Jansson Olson
* 1830-04-02
† 1910-02

Gästgivaren

Johan/Jan Larsson
* 1789-01-23
† 1859-05-05

Anna Pehrson
* 1790-04-08
† 1857-11-02

Bergsmannen

Lars Jonsson
* 1742-11-23
† 1819-04-23

Anna Pehrson
* 1748-08-08
† 1836-05-12

Pehr Pärsson den yngre
* 1752
† 1803

Anna Nilsson
* 1760

Petter Nilsson
* 1790-07-28
† 1847-02-05

Catharina Larsson
* 1795-03-28
† 1845-10-25

Nils Nilsson
* 1752-12-13
† 1806-01-07

Brita Hansdotter
* 1764-01-04

Lars Pehrsson
* 1854-11-18
† 1814-09-14

Brita Gustafsdotter
* 1764-01-31

Jonas Jonsson
* 1700-09-02
† 1773-12-31

Kerstin Larsson
* 1707
† 1773-12-09

Pehr Persson
* 1692-10-07
† 1770-02-23

Karin Hansdotter
* 1707
† 1786-06-15

Nils Pehrsson
* 1713
† 1770-12-24

Kerstin Andersdotter
* 1714
† 1780-02-02

Hans Nilsson
* 1729
† 1783

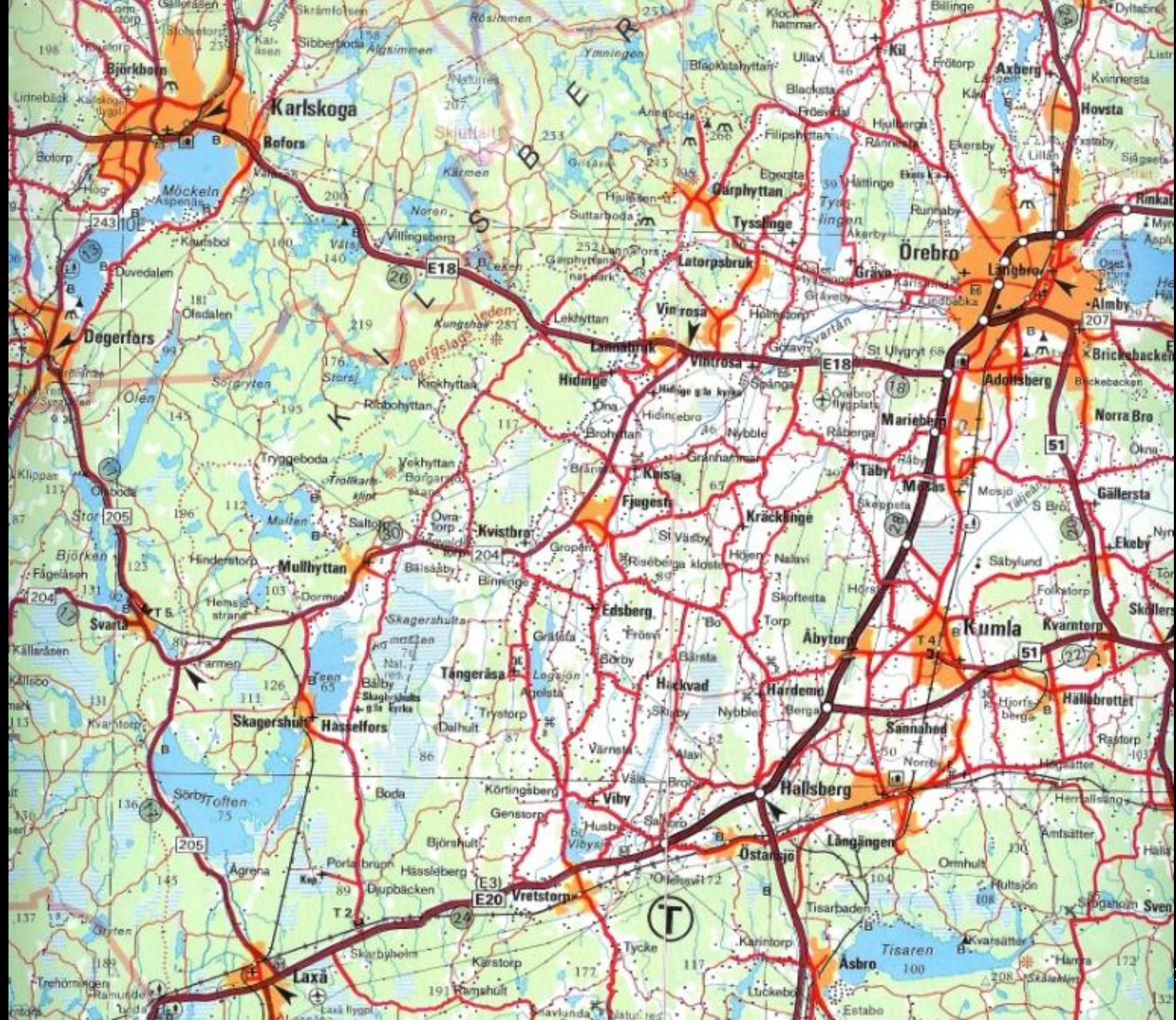
Brita Larsson
* 1732

Per Svensson
* 1731
† 1797

Britta Nilsson
* 1722
† 1799-04

Gustaf Gustafsson
* 1721-12-28

Brita Pehrson
*

Introduktion

**Handlingen utspelar sig i
Kilsbergen och på Närkeslätten
öster om bergen – inom triangeln
Karlskoga - Örebro - Laxå ...
...men berättelsen börjar hos
bergsmännen i Lekebergslagen
långt, långt tillbaka i tiden**

För 2 000 miljoner år sedan skapades bergskedjan

För 2 000 miljoner år sedan skapades bergskedjan

Med vulkanernas lavaströmmar kom magma som innehöll många mineraler.
Det mesta som kom upp till ytan var grundämnet järn i olika föreningar.

För 2 miljoner år sedan inleddes flera perioder med inlandsis, och däremellan var det varma perioder. Den sista inlandsisen smälte bort för cirka 70 000 år sedan

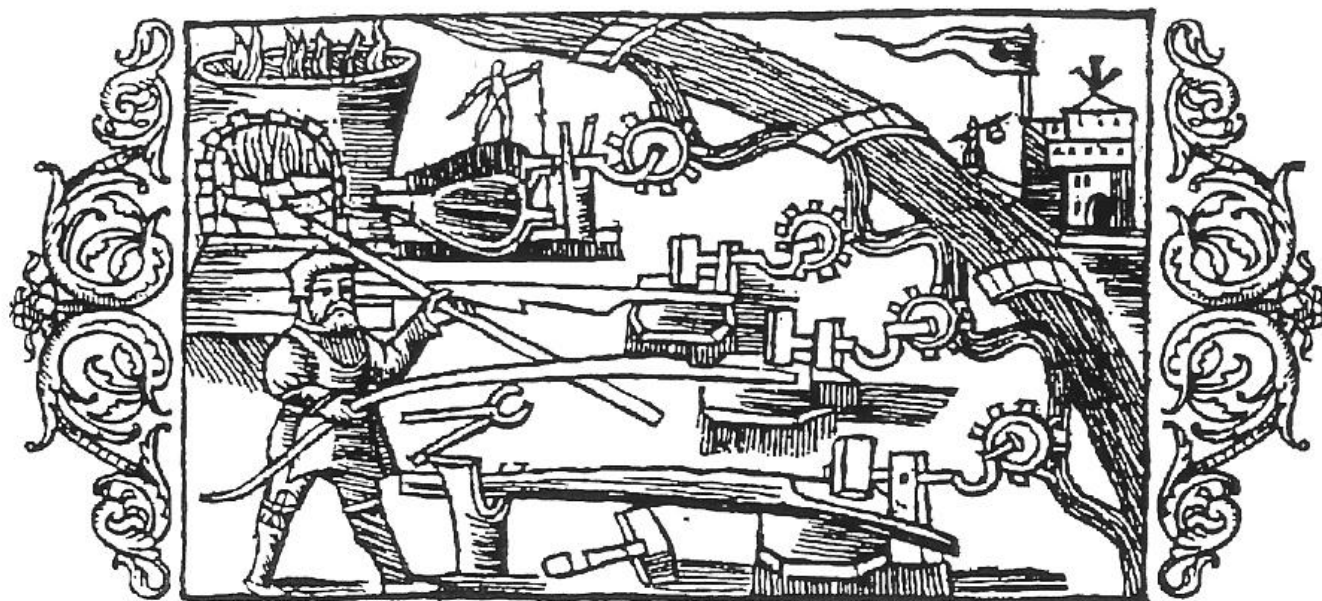
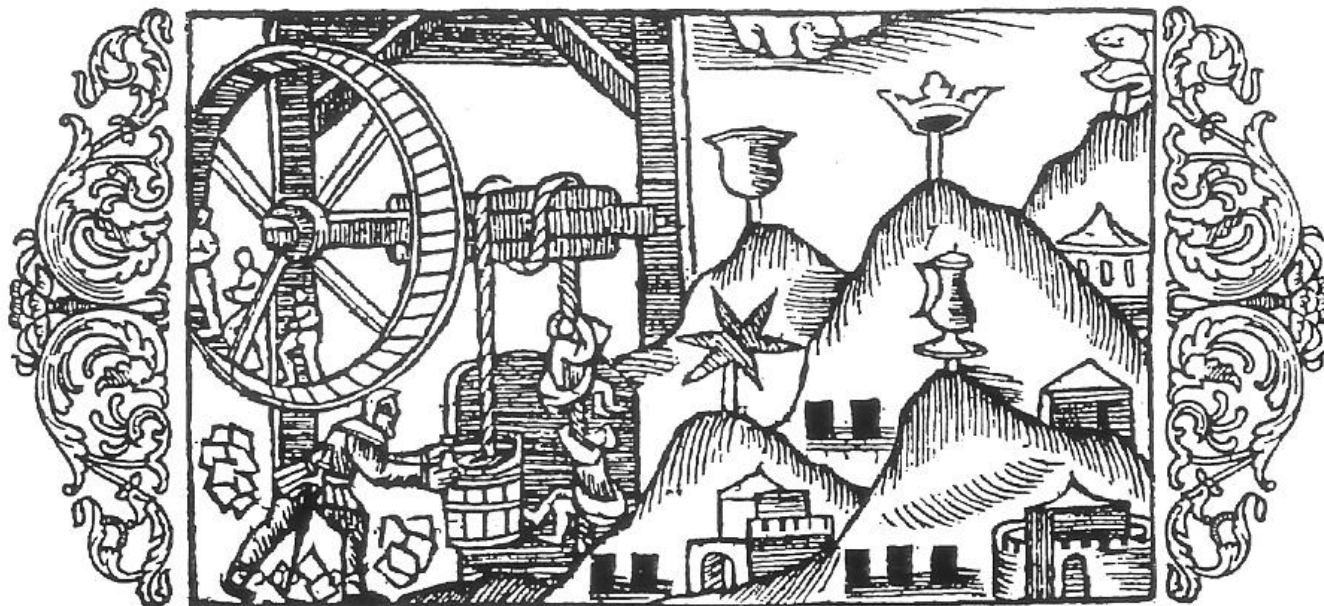
8 500 f.kr.

Litorinahavet
hade nästan
inga utlopp till
Atlanten

I början av detta
årtusende kan
Vikingen Frej ha
kommit till västra
Närke med kunskaper
om järnhantering
ifrån medelhavet

Träsnitt från 1555
i Olaus Magnus
bok om de
Nordiska folken

Del 1 - Bergsmannen

***Bergsmannen Lars Jonsson
(1742 - 1819) och hans familj***

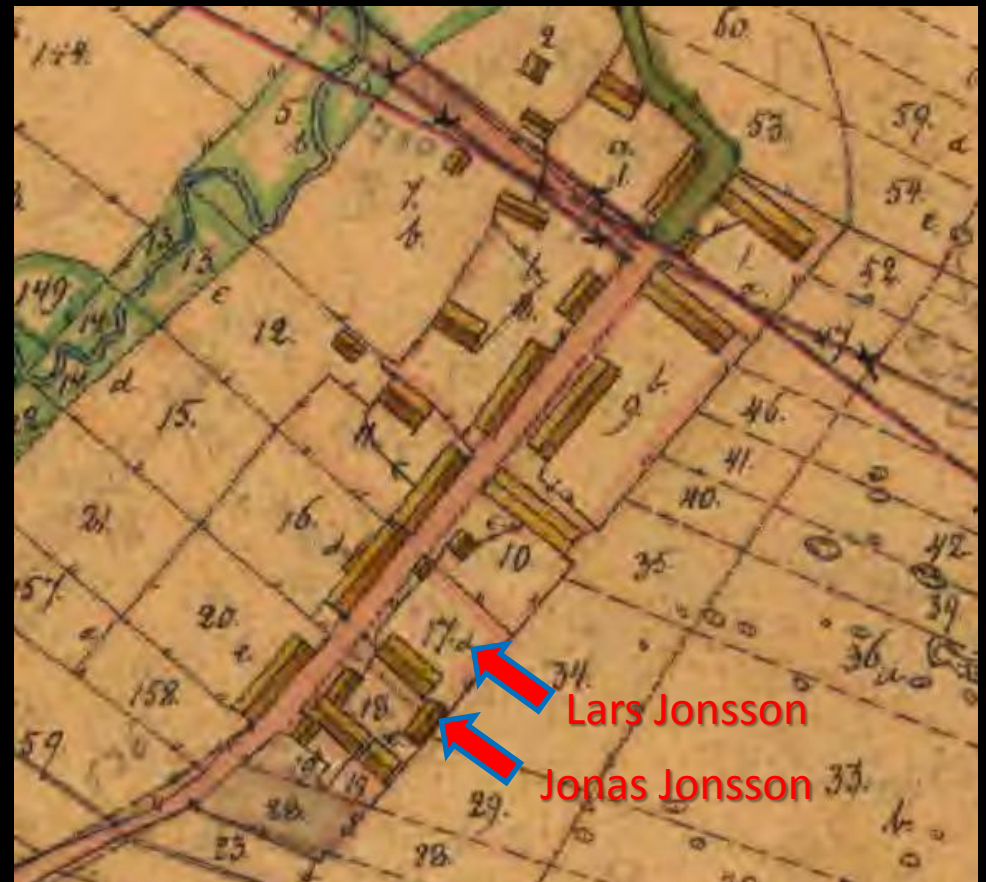
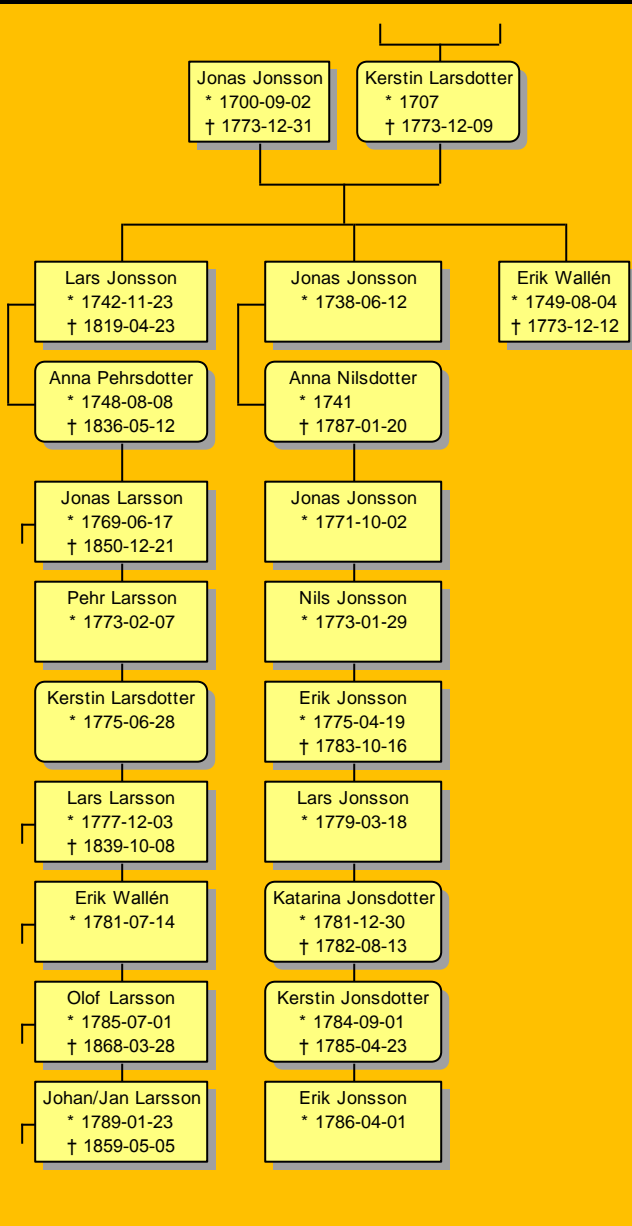

Takmålning i Stora Lassåna herrgård, söder om Laxå centrum

Bergsmannen Lars Jonsson (1742 - 1819)

Familjen hade djupa rötter i Ingvaldstorps by.
De kan spåras ner till 1600-talet.
Byns äldsta gårdar låg i radbyns södra ände.

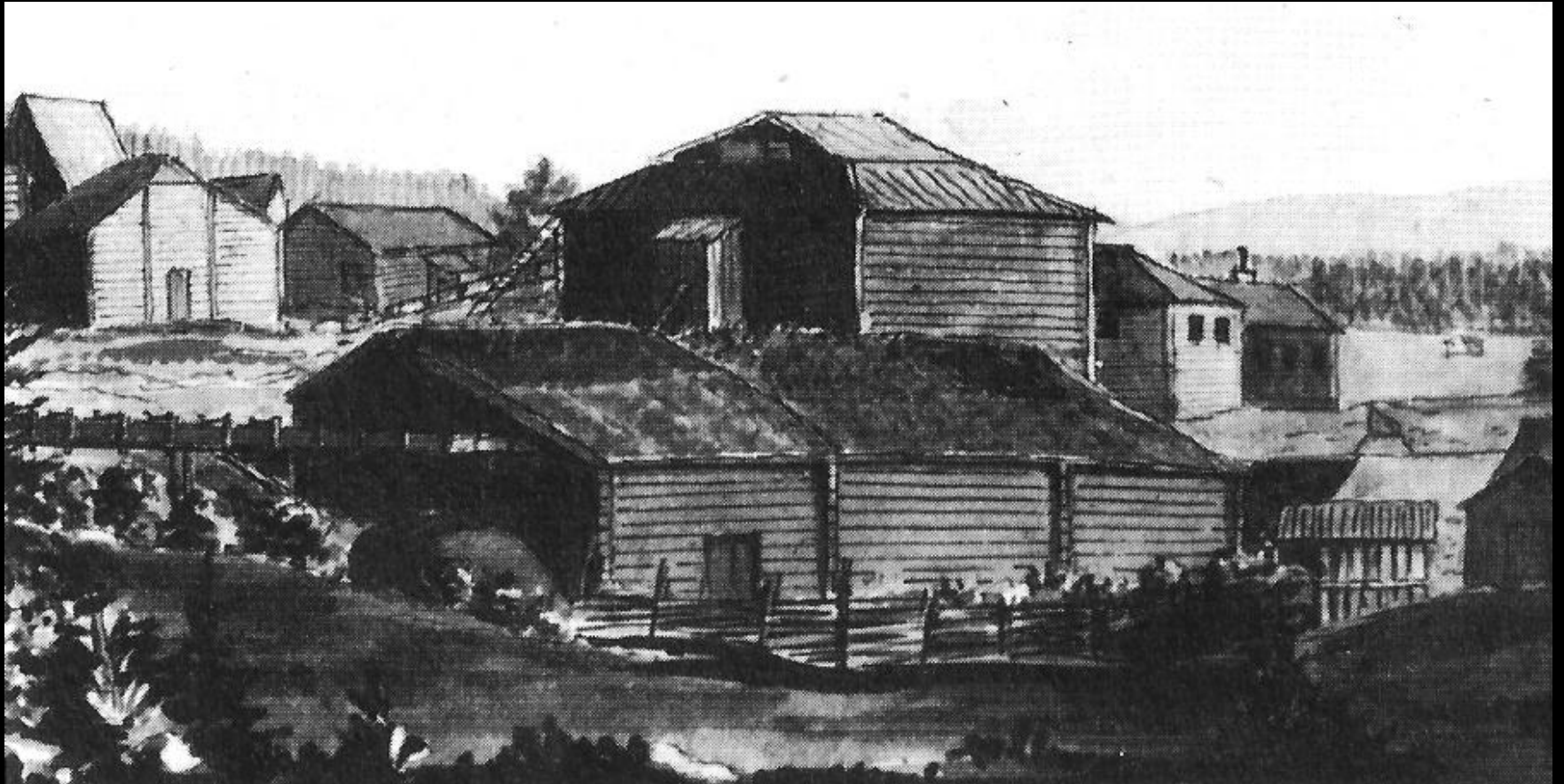
Wekhyttan, med sin
masugn, var vid
denna tid den största
byn i Kvistbro socken

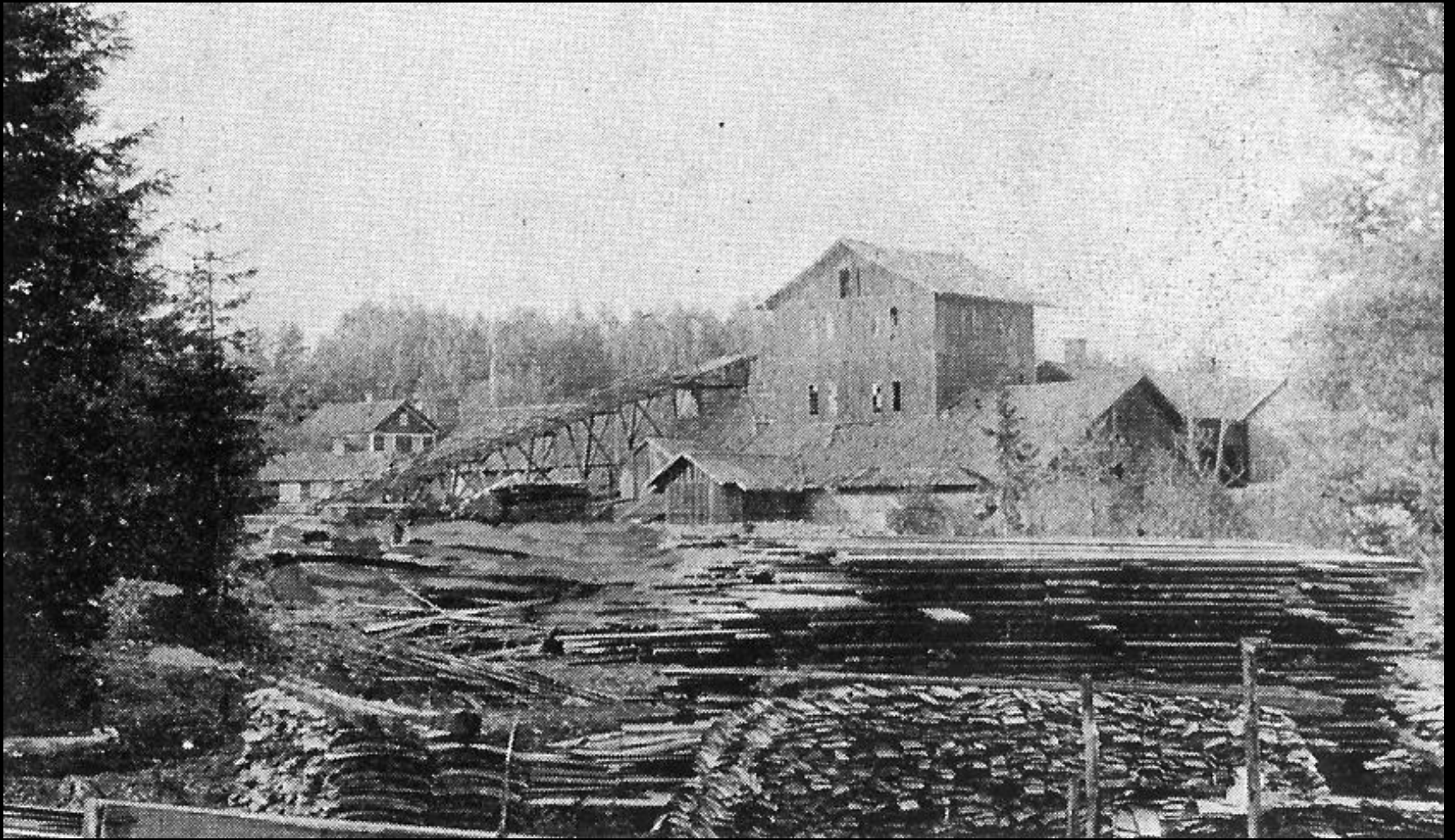
Karta från
1680-talet

1600-talet i Kvistbro socken

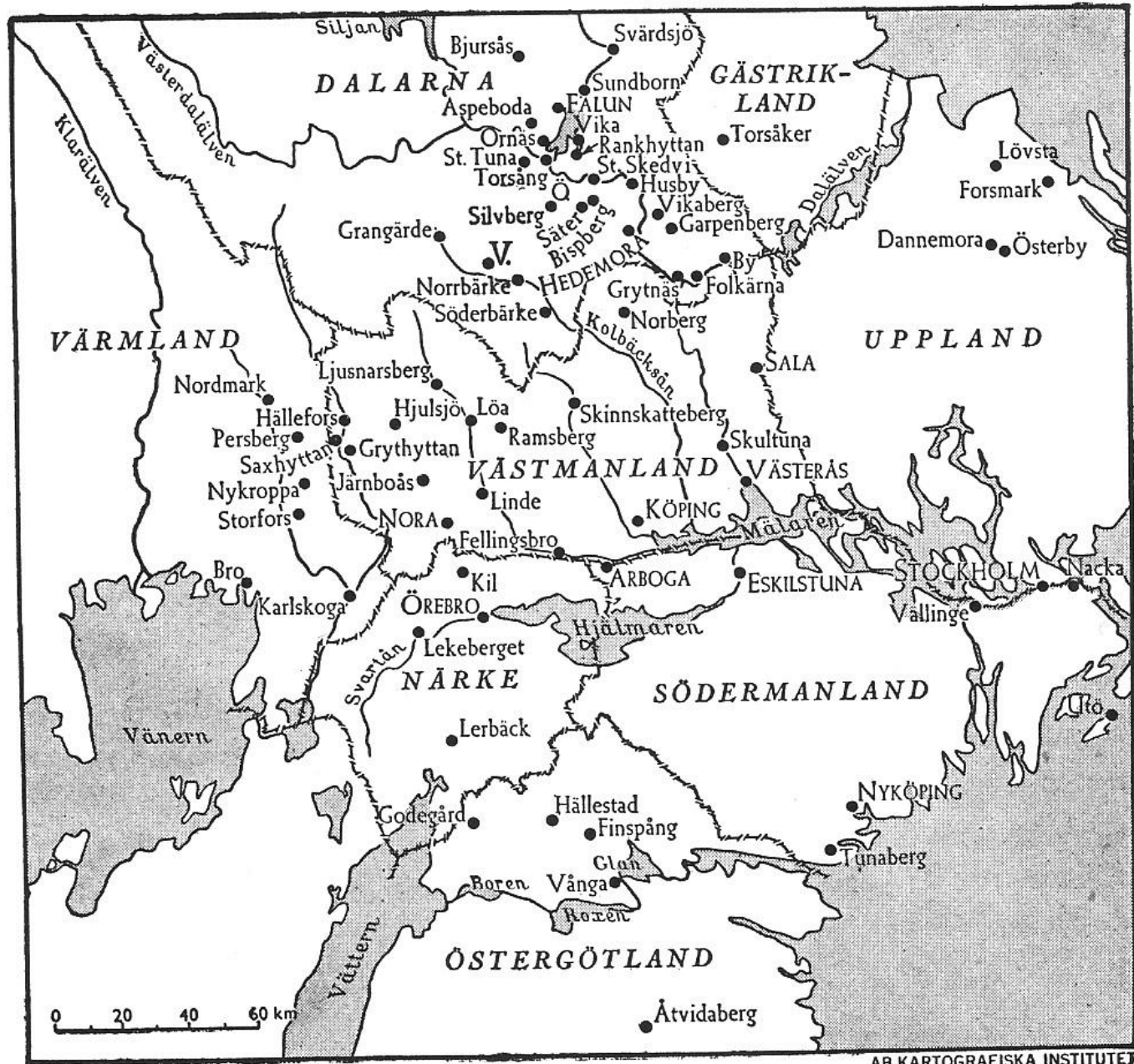

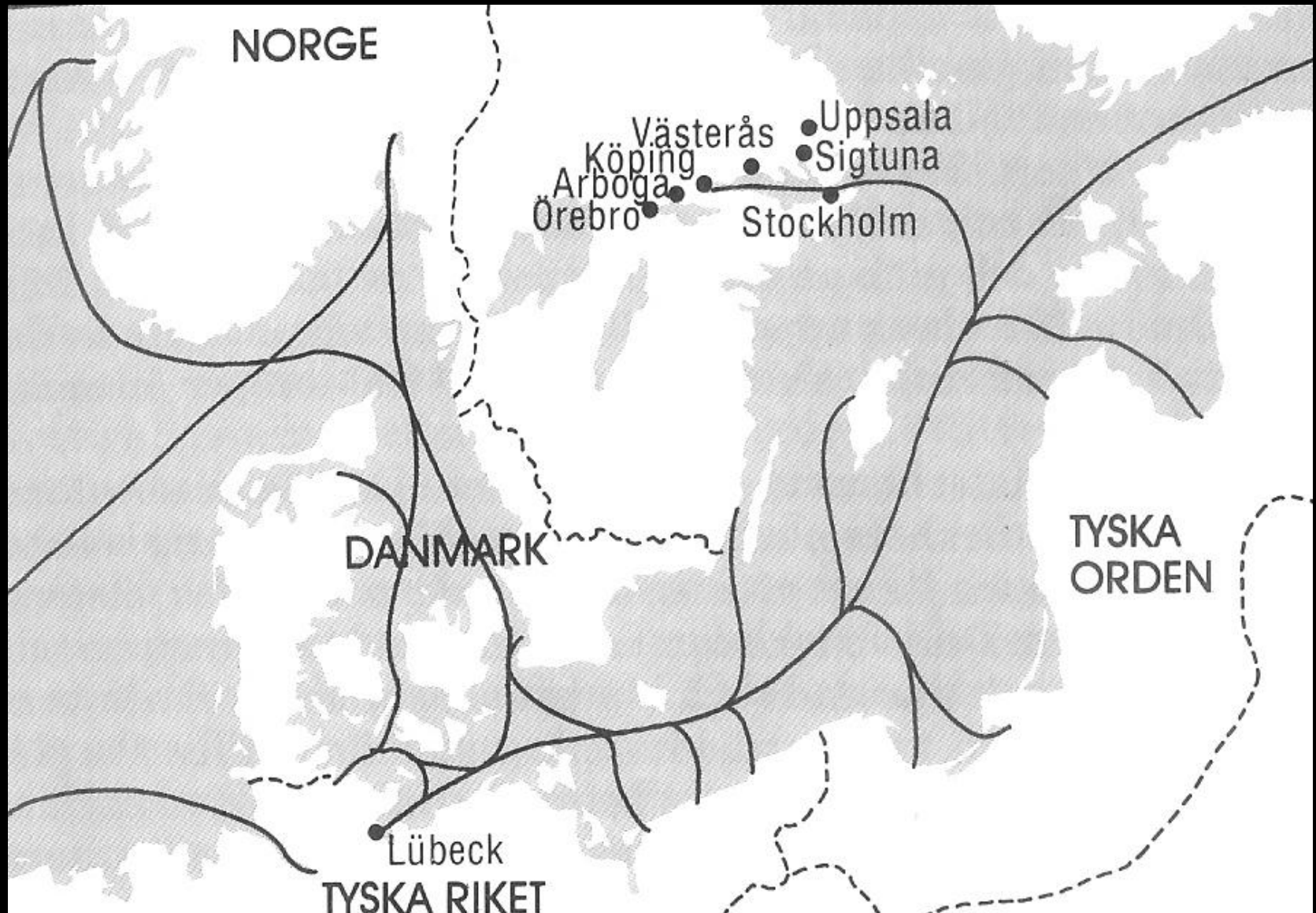
Masugn i Kilsbergen för framställning av tackjärn

Wekhyttans masugn producerade tackjärn i mer än 300 år

Det fanns
22 bergslag
och många
fler gruv-
orter

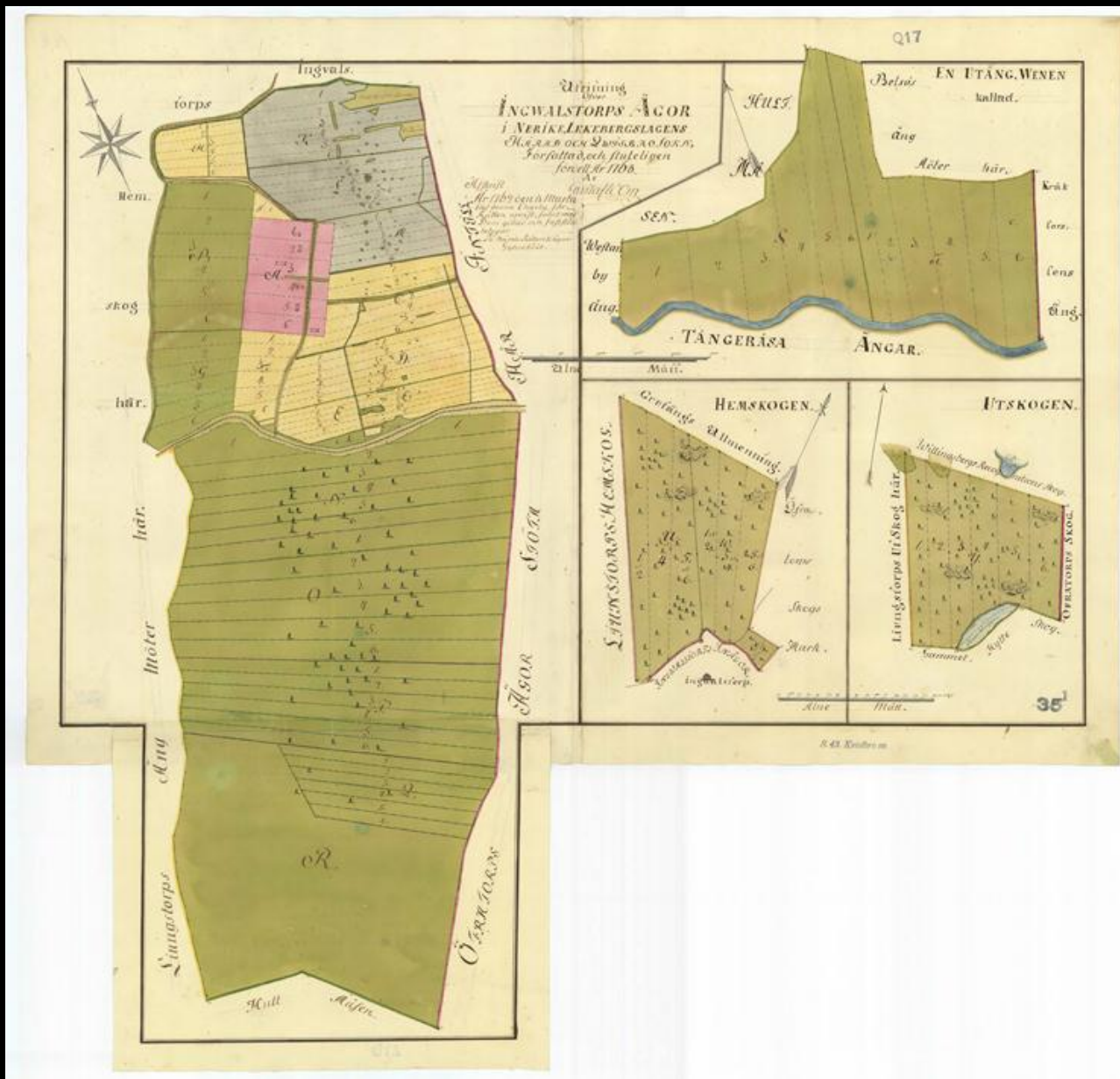
Järnets väg ut på haven till olika marknader. På 1600 och 1700 talen var Sverige den största exportören av järnmalm i Europa

Karlskoga bergslags →

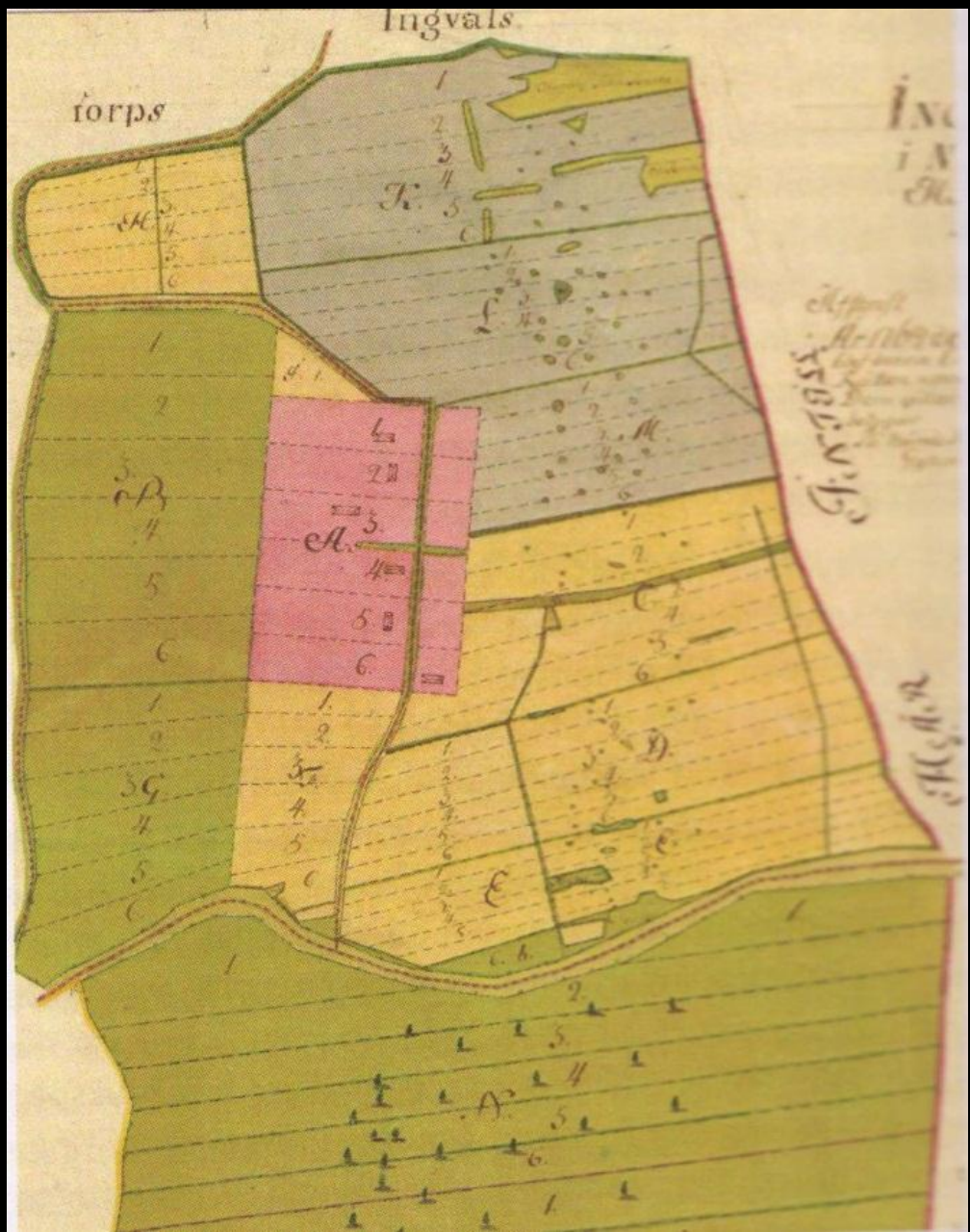
← **Leke bergslags**

1700-talet i västra Närke

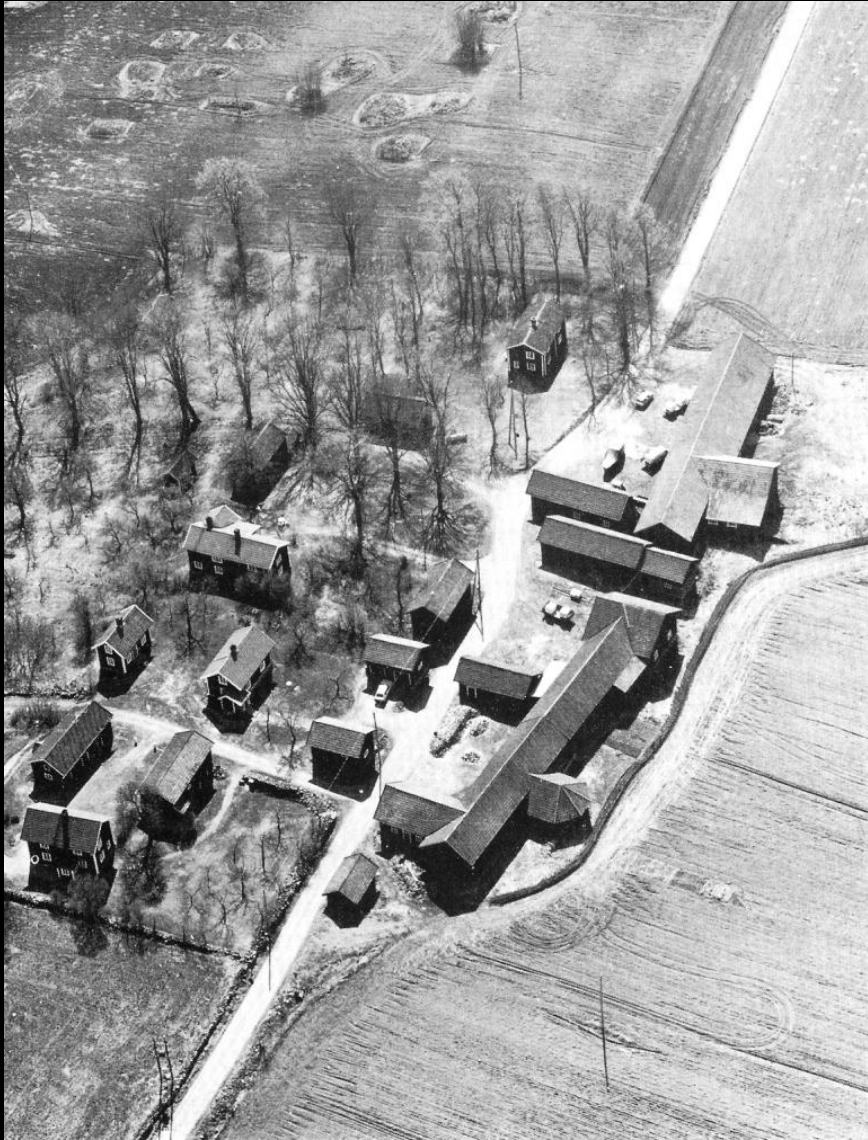
Karta från storskifte i Ingvaldstorps by 1765

Karta från storskifte i Ingvaldstorps by 1765

Radbyar och klungbyar i Närke

Bergsmansgård

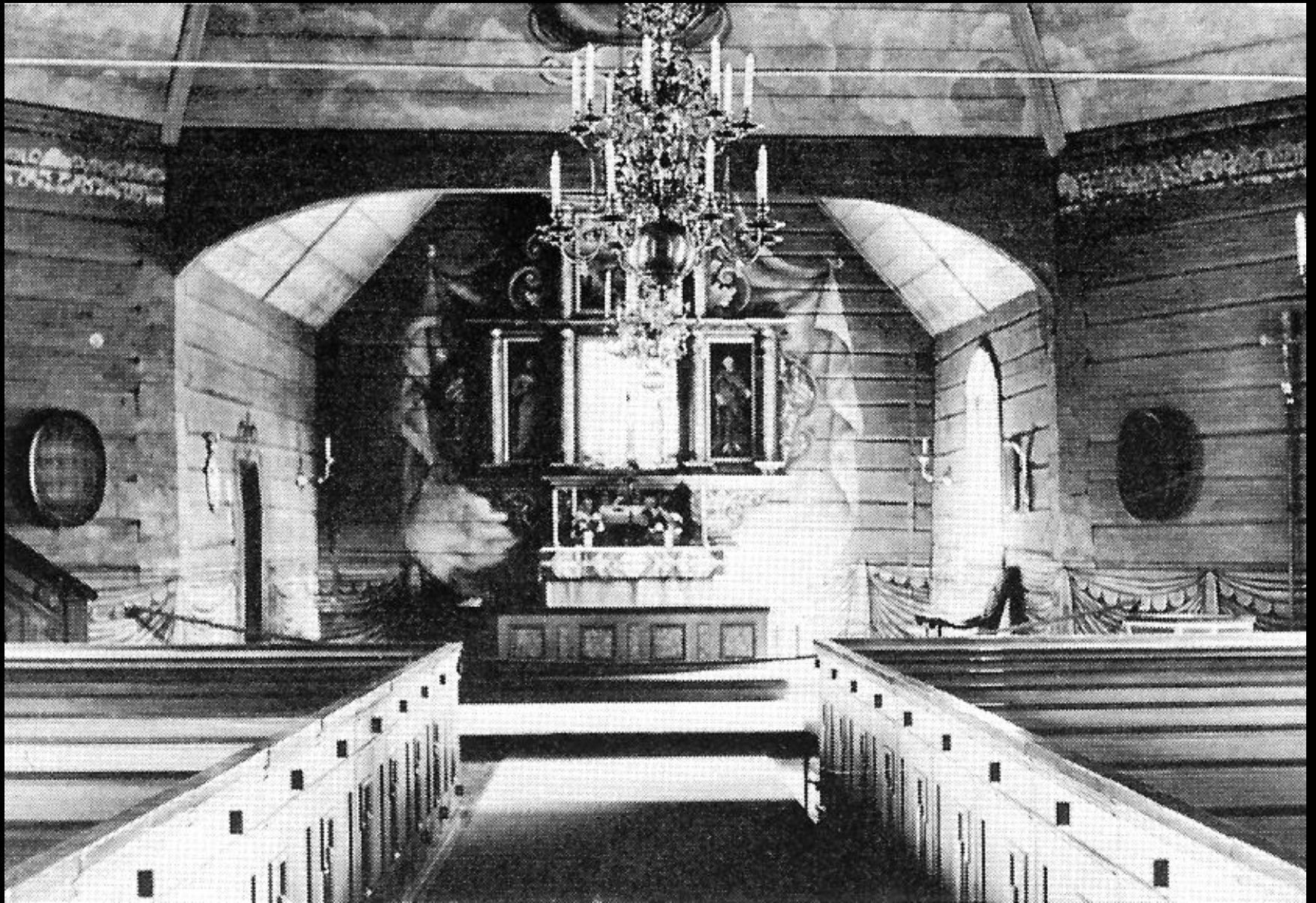
Bergsmansgård

Bergsmansgård

Ingvaldstorps by och de blå bergen i Kilsbergen

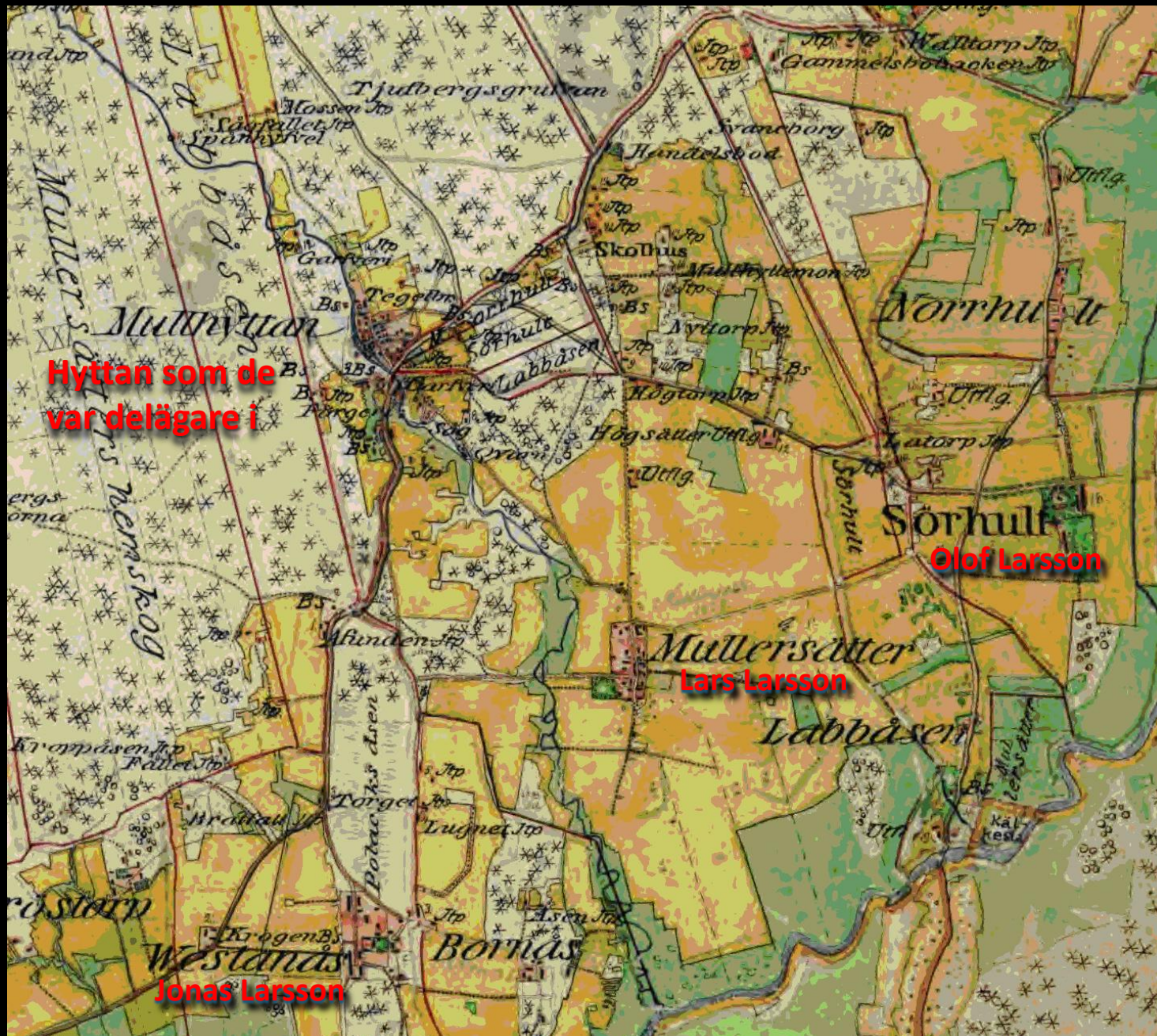
Lars Jonsson var fjärdingsman och sexman i Kvistbro socken – Kvistbro kyrka

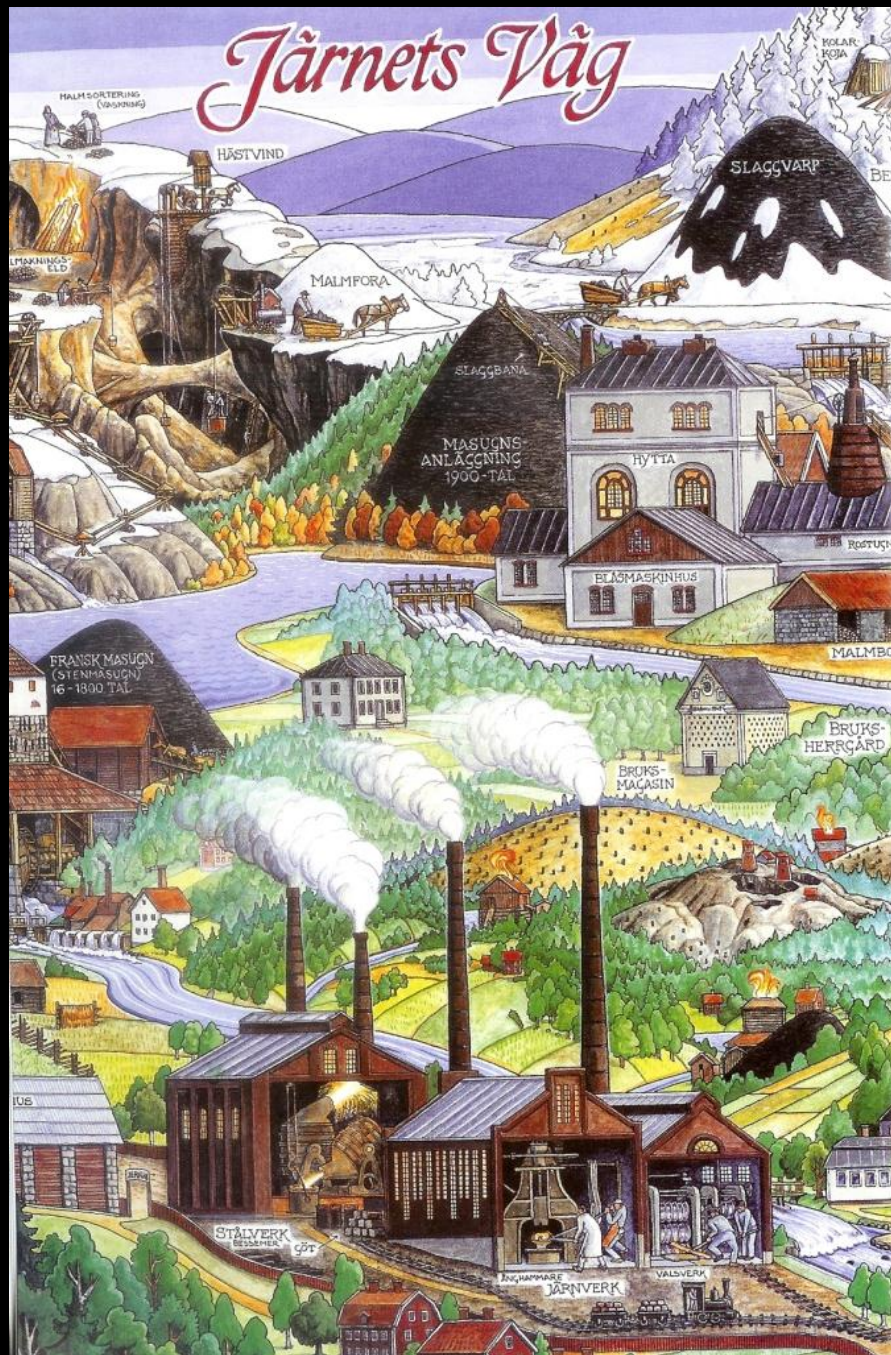

Ingvaldstorp →

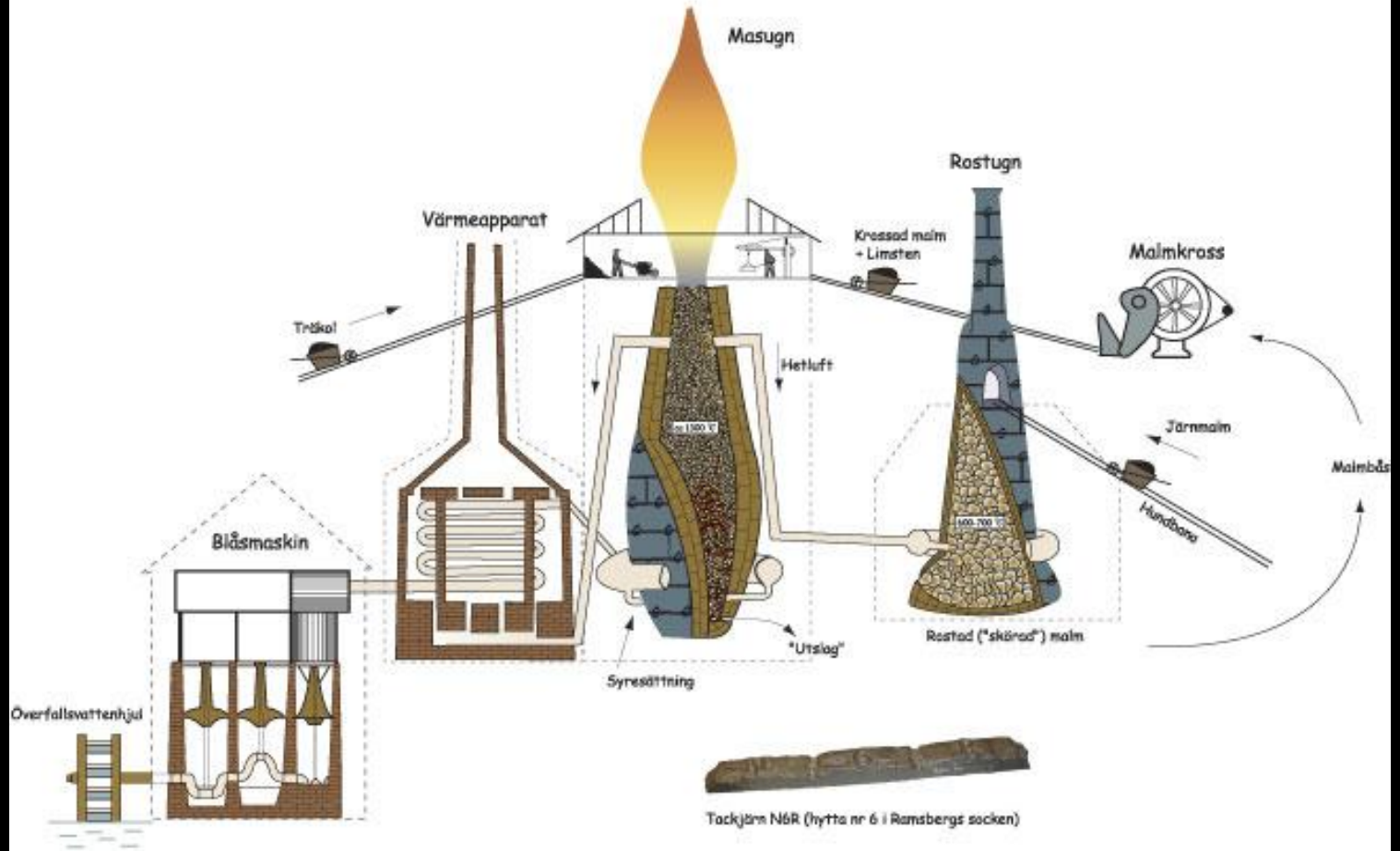
1800-talet i Kvistbro och Edsbergs socknar

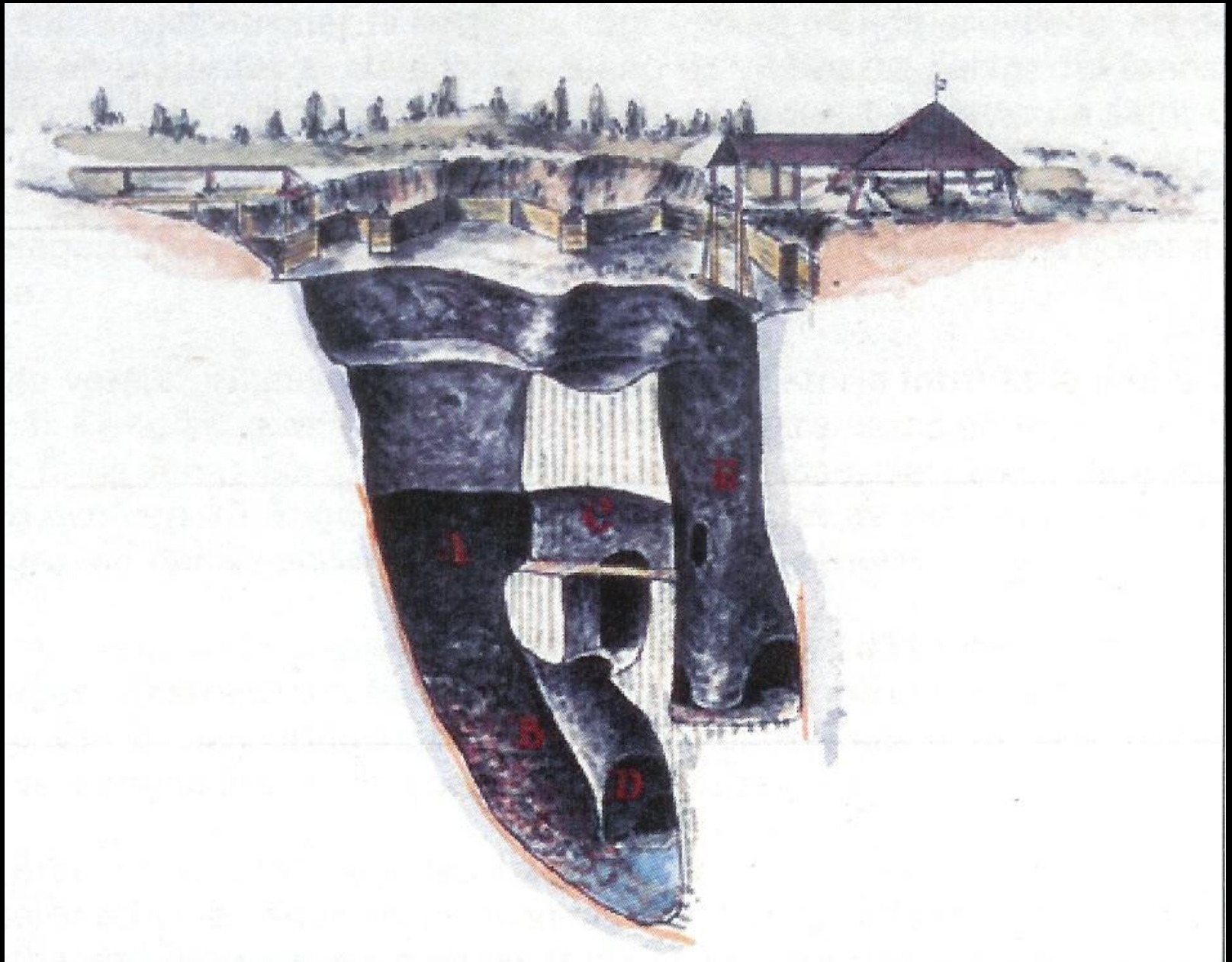

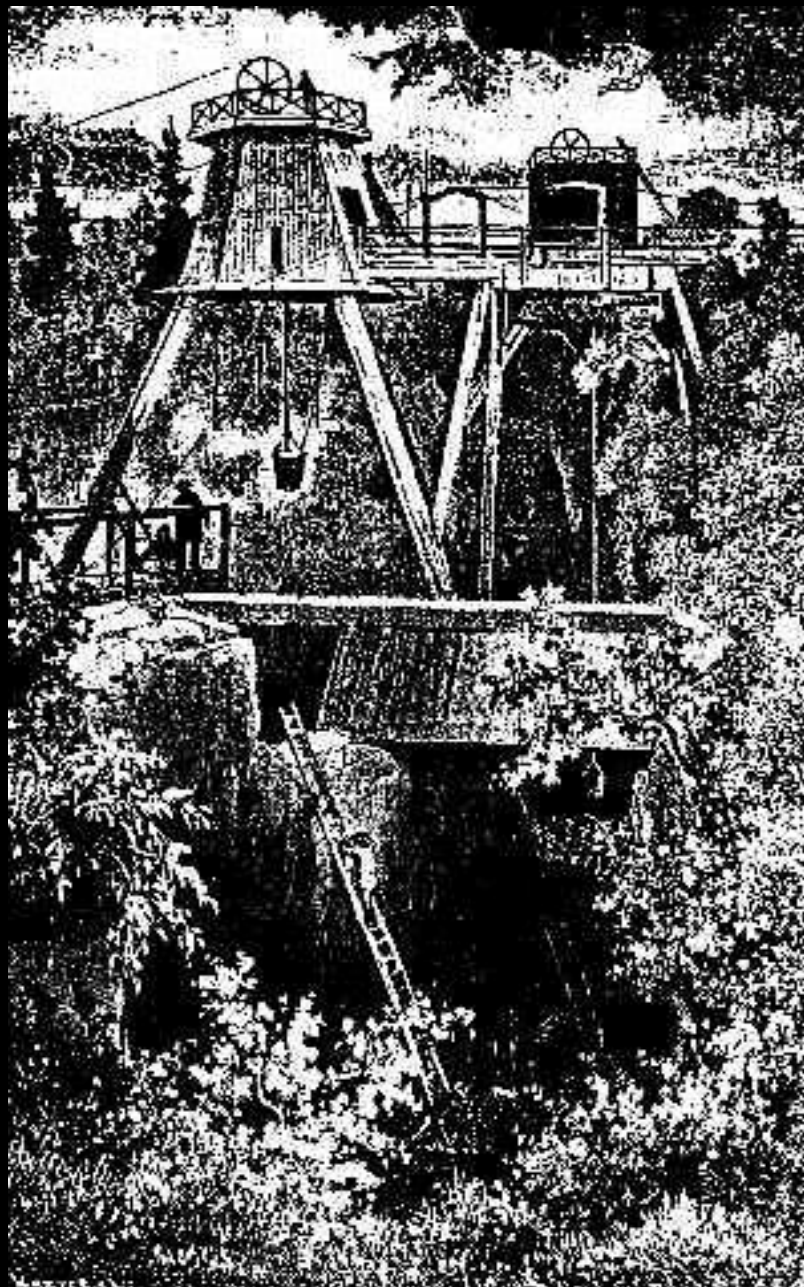
Järnframställning i Lóa Hytta (medeltid - 1907)

Copyright © Liw Design

Den mesta malmen till Mullhyttan kom från gruvan i Dalkarlsberg

Men mycket malm till
Mullhyttan kom även
ifrån gruvan i Persberg

I en gammal gruva

Så kallad "vattenkonst" för att överföra vattenkraft till gruvan

Malmkörning från gruvan till hyttan

Det krävdes kol från en kolmila för varje dygn av drift i hyttans masugn

Det krävdes kol från en kolmila för varje dygn av drift i hyttans masugn

Kolarkoja

Hästen kan vara en stark Gudbrandsdaling ifrån Norge

Kalkstensgruva (limsten) i Lekebergen

Kalkstensfora (med limsten) i Lekebergen

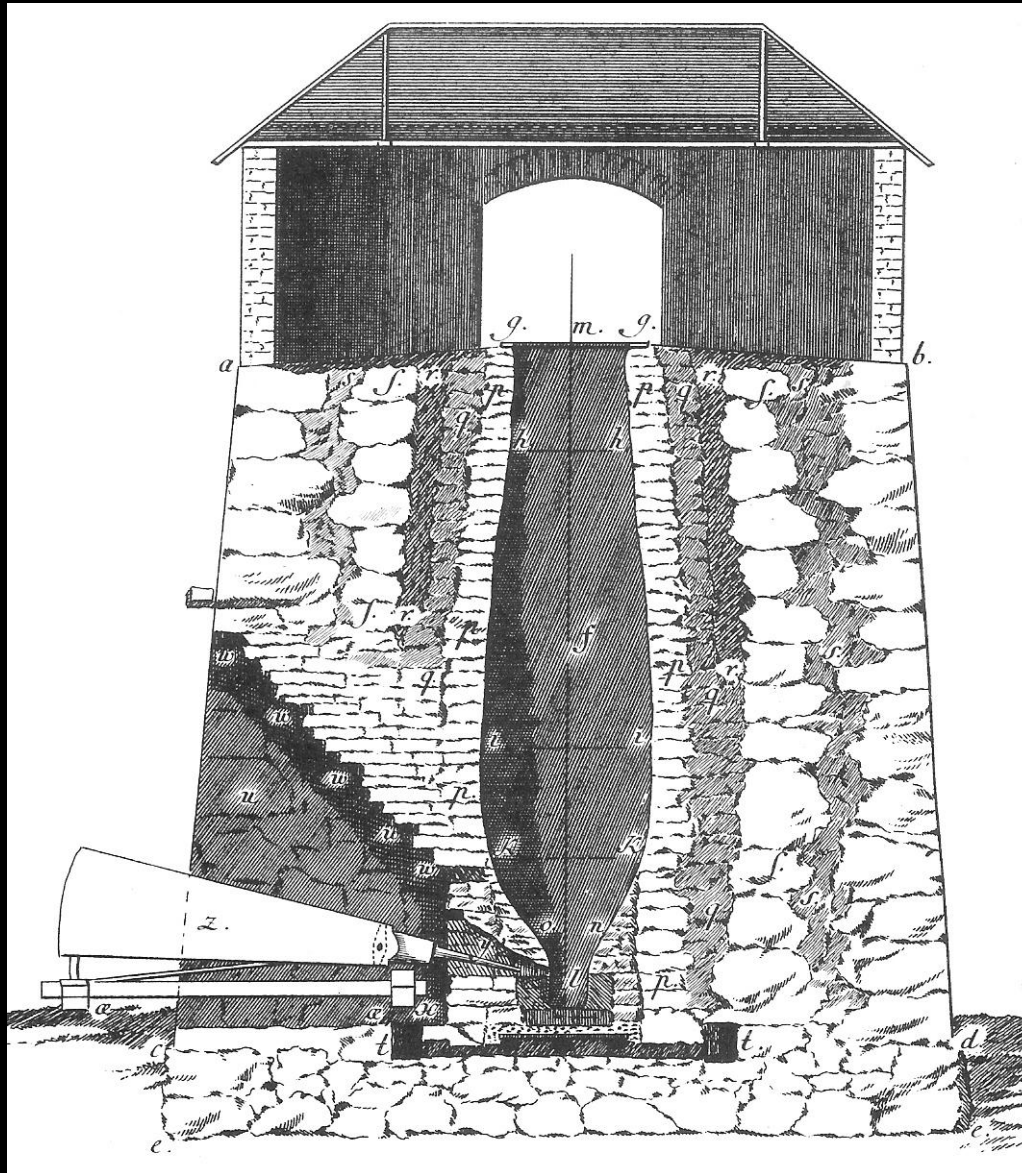

Hyttelaget

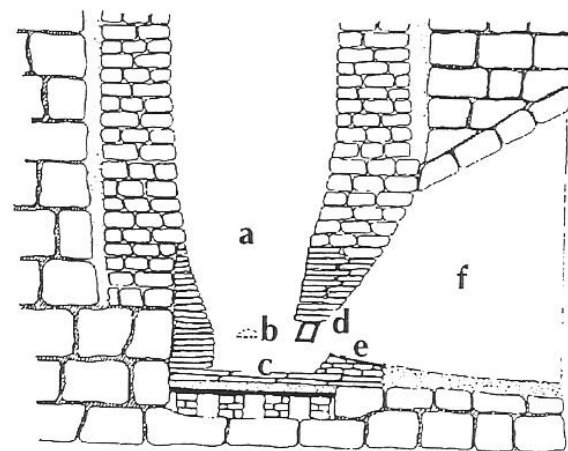
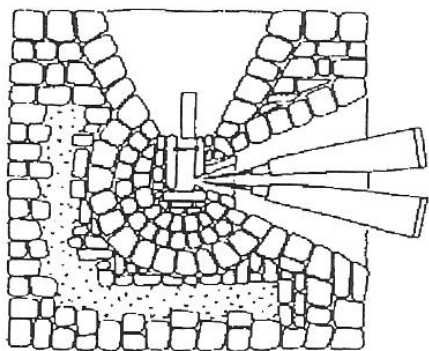
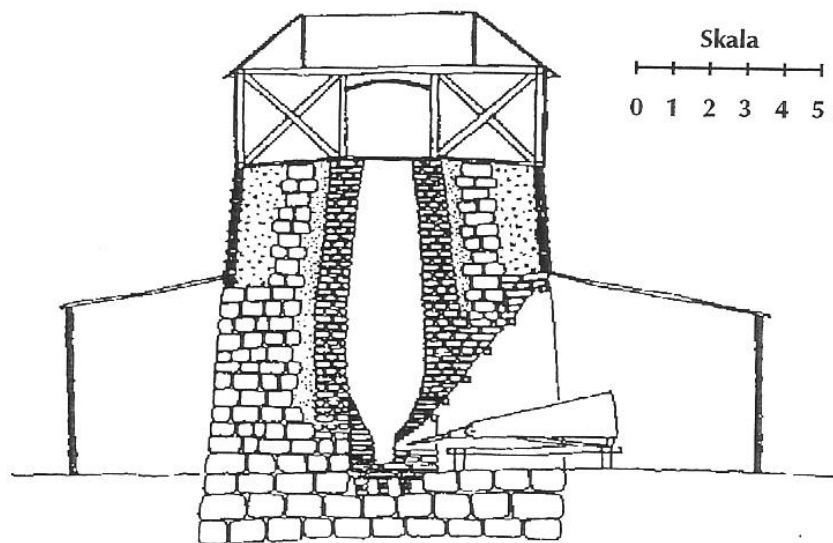
N ^o	Hyttens Namn	Stämningens Tid	Stämningens Ort	Hyttfogdens Namn
1823	Björkhyttan	Nov. 8 kl. 12	Apr. 20 kl. 6 fm	Lars Jonsson i Salltorp
1824	Mullhyttan	Dec. 31 kl. 12	Aug. 2 kl. 12	Lars Jonsson i Salltorp
1825	Mullhyttan	Jan. 5 kl. 12	Aug. 8 kl. 12	Olof Larsson i Sörhult
1826	Mullhyttan	Jan. 9 kl. 12	Aug. 2 kl. 12	Peter Larsson i Mollhyttan
1826	Björkhyttan	Jan. 8 kl. 12	Aug. 5 kl. 12	
1827	Mullhyttan	Jan. 11 kl. 12	Aug. 20 kl. 12	Olof Larsson i Sörhult
1827	Mullhyttan	Jan. 14 kl. 6	Aug. 1 kl. 6	Peter Larsson i Mollhyttan
1827	Mullhyttan	Jan. 10 kl. 3	Aug. 20 kl. 12	Olof Larsson i Sörhult
1828	Mullhyttan	Feb. 2 kl. 12	Aug. 27 kl. 12	Peter Larsson i Mollhyttan
1828	Mullhyttan	Jan. 23 kl. 12	Aug. 17 kl. 12	Olof Larsson i Sörhult
1828	Mullhyttan	Feb. 4 kl. 6	Aug. 16 kl. 6	Olof Larsson i Riboda
1828	Björkhyttan	Oct. 28 kl. 12	Apr. 11 kl. 12	
1828	Mullhyttan	Oct. 10 kl. 6 fm	Aug. 23 kl. 6 fm	Olof Larsson i Salltorp
1829	Mollhyttan	Jan. 12 kl. 12	Aug. 25 kl. 12	Olof Larsson i Riboda
1829	Björkhyttan	Sept. 20 kl. 6 fm	Aug. 3 kl. 12	
1829	Mullhyttan	Nov. 11 kl. 6	Aug. 20 kl. 6	Olof Larsson i Salltorp
1830	Mollhyttan	Jan. 16 kl. 3	Aug. 12 kl. 6	Olof Larsson i Riboda
1830	Mullhyttan	Dec. 2	Aug. 30 kl. 6	Olof Larsson i Salltorp
1830	Mollhyttan	Jan. 16 kl. 12	Aug. 13 kl. 12	Lars Larsson i Farbrorstorp
1831	Björkhyttan	Oct. 2 kl. 6 fm	Aug. 3 kl. 12	
1831	Mullhyttan	Jan. 19 kl. 12	Aug. 10 kl. 12	
1832	Mollhyttan	Dec. 5 kl. 12	Aug. 2 kl. 12	Erik Ersson i Hindersstorp
1832	Mollhyttan	Jan. 5 kl. 12	Aug. 2 kl. 12	Karl Larsson i Farbrorstorp
1833	Mullhyttan	Jan. 2 kl. 12	Aug. 15 kl. 12	Erik Ersson i Hindersstorp
1833	Mollhyttan	Feb. 3 kl. 12	Aug. 11 kl. 12	Lars Larsson i Farbrorstorp
1833	Mollhyttan	Oct. 17 kl. 6 fm	Apr. 10 kl. 6 fm	
1834	Mullhyttan	Jan. 5 kl. 6 fm	Aug. 26 kl. 6 fm	Erik Ersson i Hindersstorp
1834	Mollhyttan	Jan. 11 kl. 7 fm	Feb. 23 kl. 6 fm	Olof Larsson i Mollhyttan
1835	Mullhyttan	Nov. 1 kl. 11 fm	Jan. 15 kl. 12	Peter Larsson
1835	Mullhyttan	Nov. 6 kl. 11 fm	Aug. 11 kl. 12	Lars Larsson i Sörhult
1835	Mollhyttan	Nov. 14 kl. 12	Aug. 18 kl. 12	Olof Larsson i Mollhyttan
1835	Björkhyttan	Nov. 19 kl. 12		
1836	Mollhyttan	Jan. 14 kl. 3 fm		Olof Larsson i Mollhyttan
1836	Mullhyttan	Nov. 24 kl. 6 fm	May 10 kl. 6 fm	Lars Larsson i Sörhult
1837	Mollhyttan	Jan. 11 kl. 6	Feb. 29 kl. 6	Olof Larsson i Riboda
1837	Björkhyttan	Oct. 16 kl. 6	Apr. 9 kl. 6	
1838	Mullhyttan	Jan. 11 kl. 6	Oct. 20 kl. 6	Erik Larsson i Hindersstorp
1838	Mollhyttan	Jan. 15 kl. 6	Aug. 7 kl. 6	Olof Larsson i Riboda
1839	Mollhyttan	Jan. 14		
1839	Mollhyttan	Jan. 18 kl. 6	July 22 kl. 6	Olof Larsson i Riboda
1839	Mollhyttan	Nov. 17 kl. 6	Oct. 3 kl. 6	Olof Larsson i Riboda
1839	Björkhyttan	Jan. 15	Aug. 11 kl. 6	
1840	Mollhyttan		July 4 kl. 6	Lars Larsson i Hindersstorp
1841	Mollhyttan	Jan. 3 kl. 6	July 1 kl. 6	Olof Larsson i Riboda
1841	Mollhyttan	Jan. 4 kl. 6		
1841	Mollhyttan	Nov. 10 kl. 6		Lars Larsson i Hindersstorp
1842	Mullhyttan			Olof Larsson i Riboda
1844	Björkhyttan		Aug. 7 kl. 6	
1844	Mullhyttan		Feb. 15 kl. 12	Olof Larsson i Riboda

Hyttfogdar i Lekebergslagen

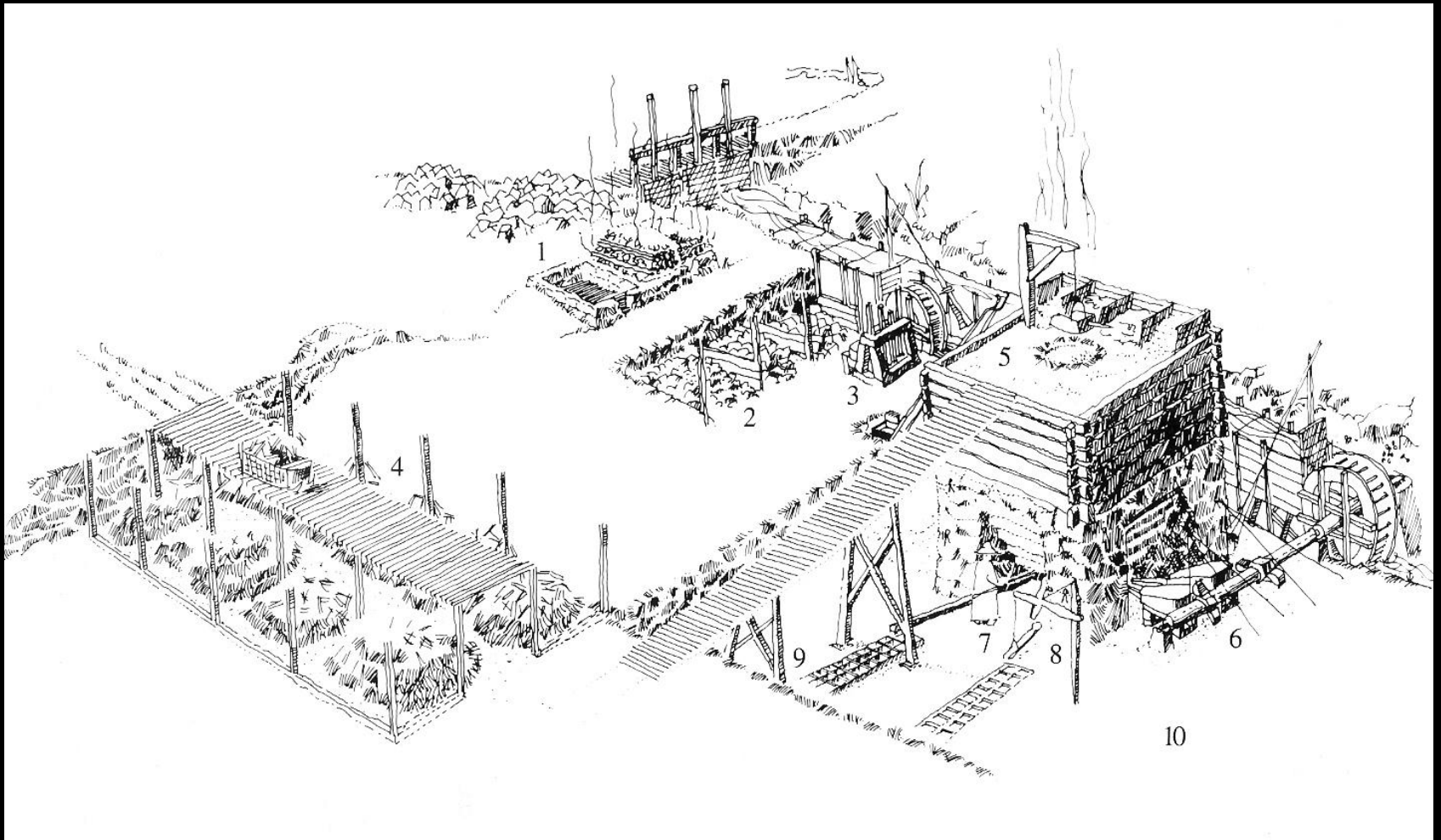

Masugnens konstruktion

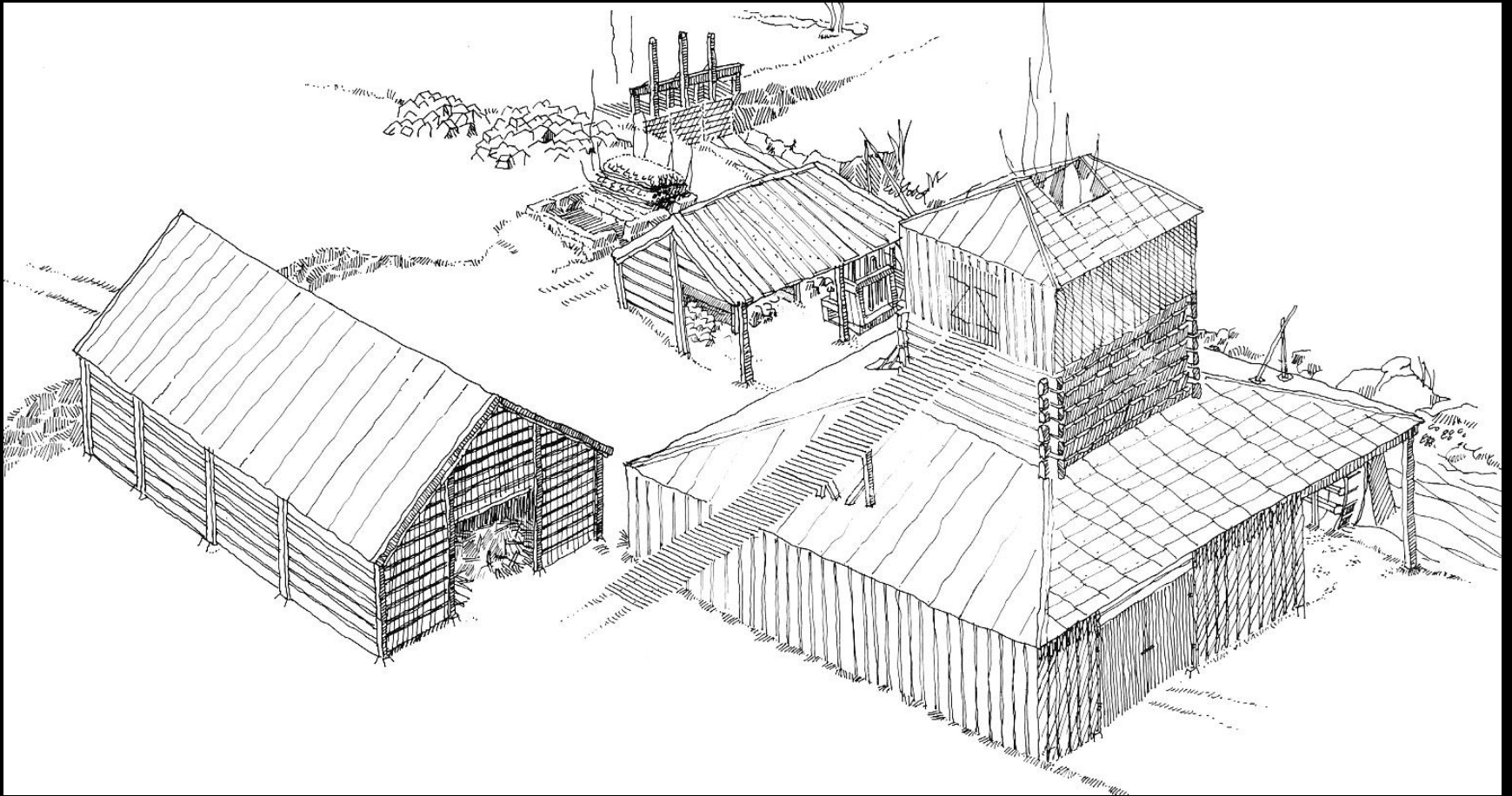

a) pipa	d) timpel
b) forma	e) damm
c) ställe	f) utslagsbröst

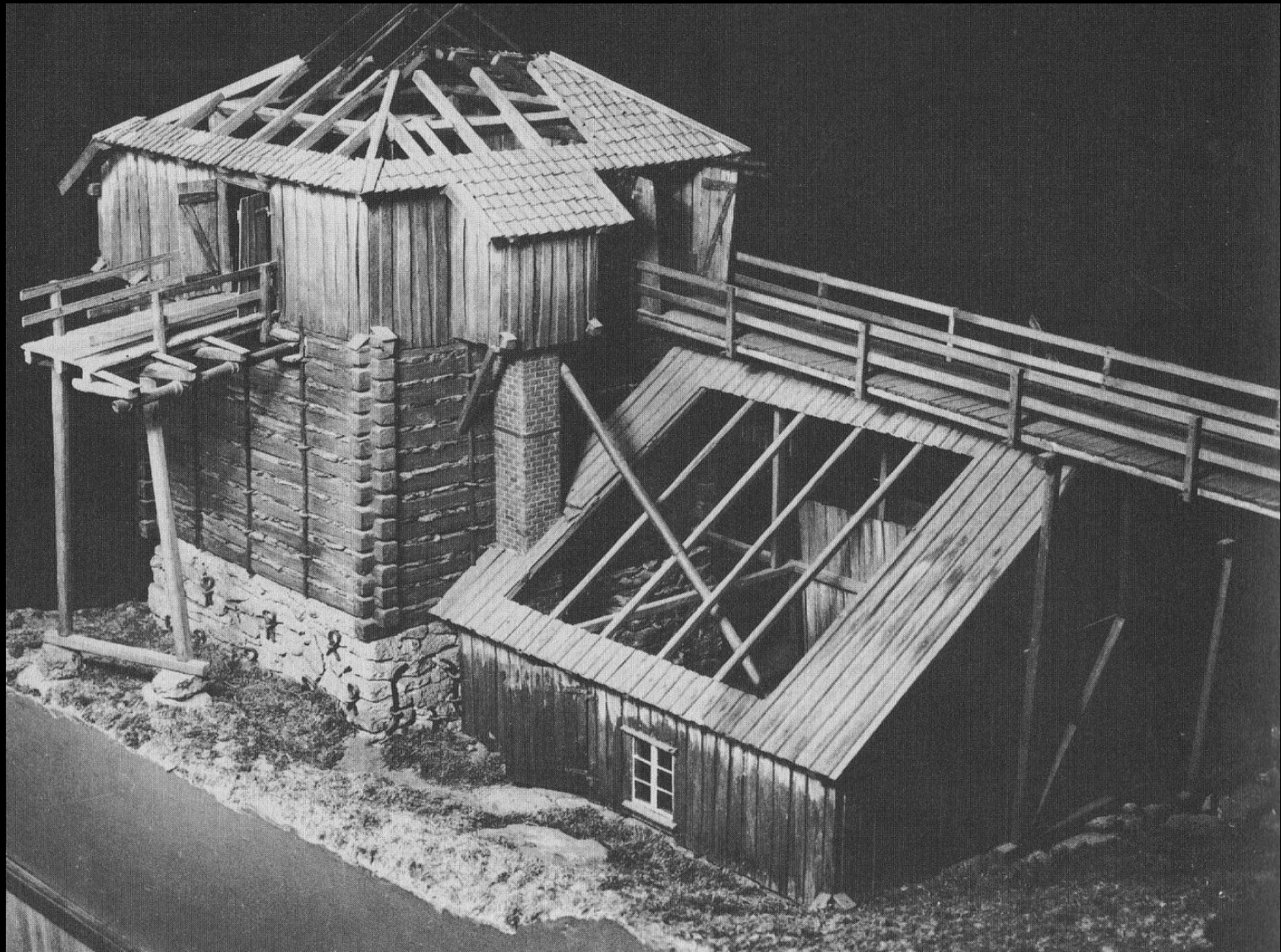
Masugnens konstruktion

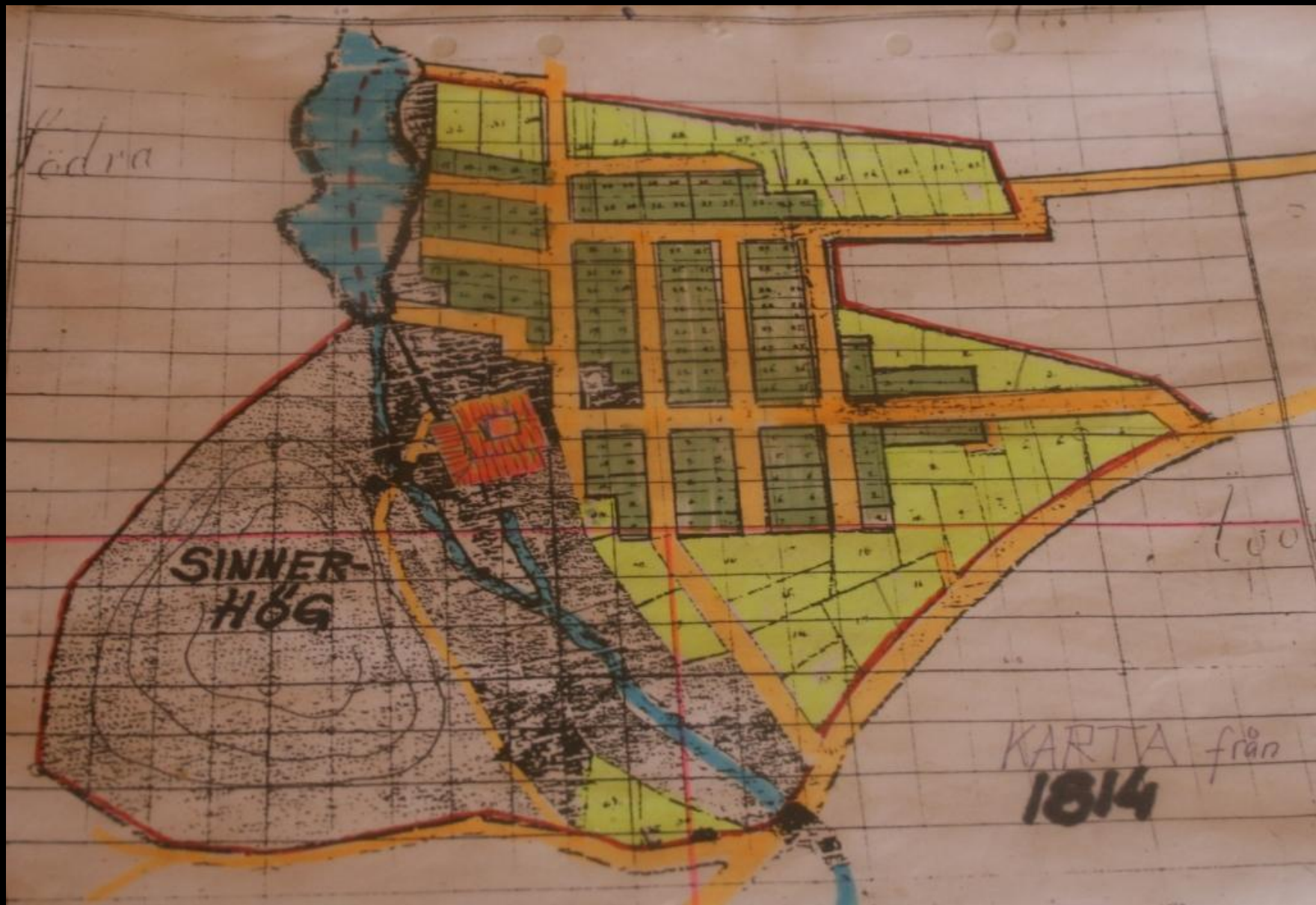
Masugnens konstruktion

Masugnens konstruktion

Modell av en mullhytta

Mullhyttans hyttområde vid Mullån

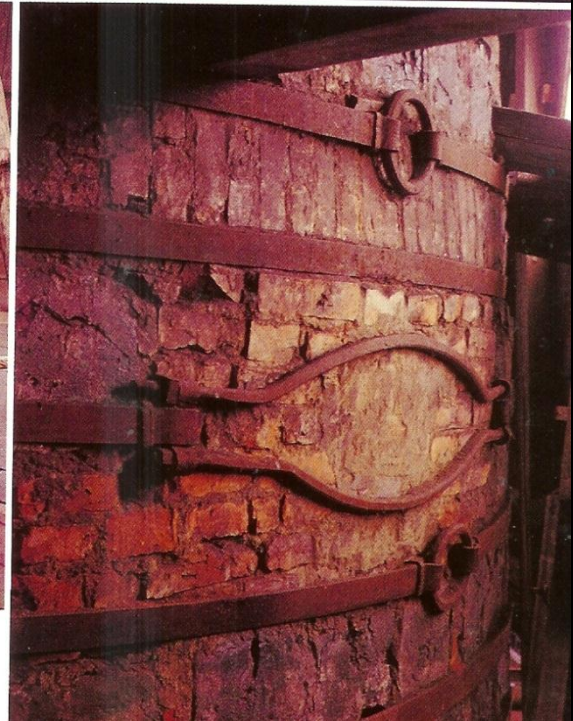
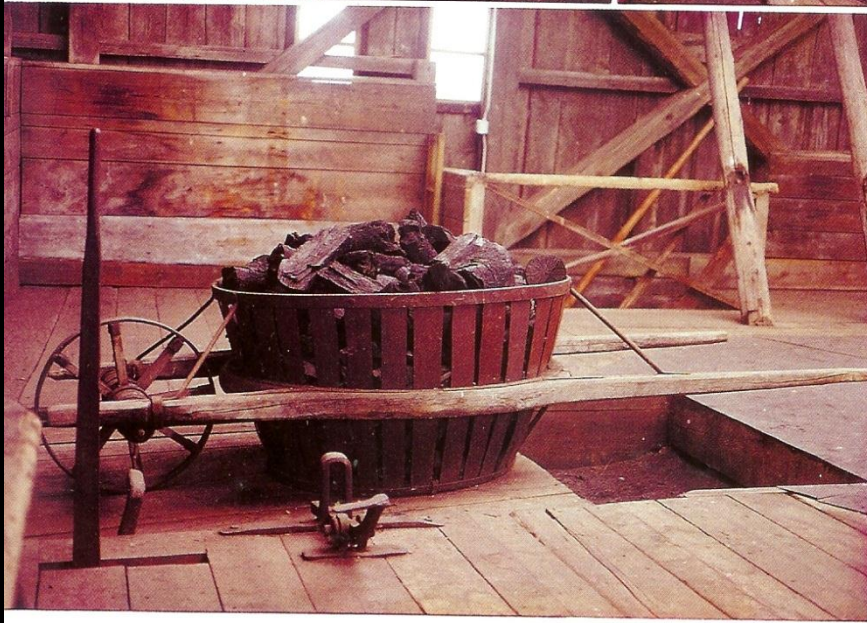

Mullhyttan sedd från sinnerhögen

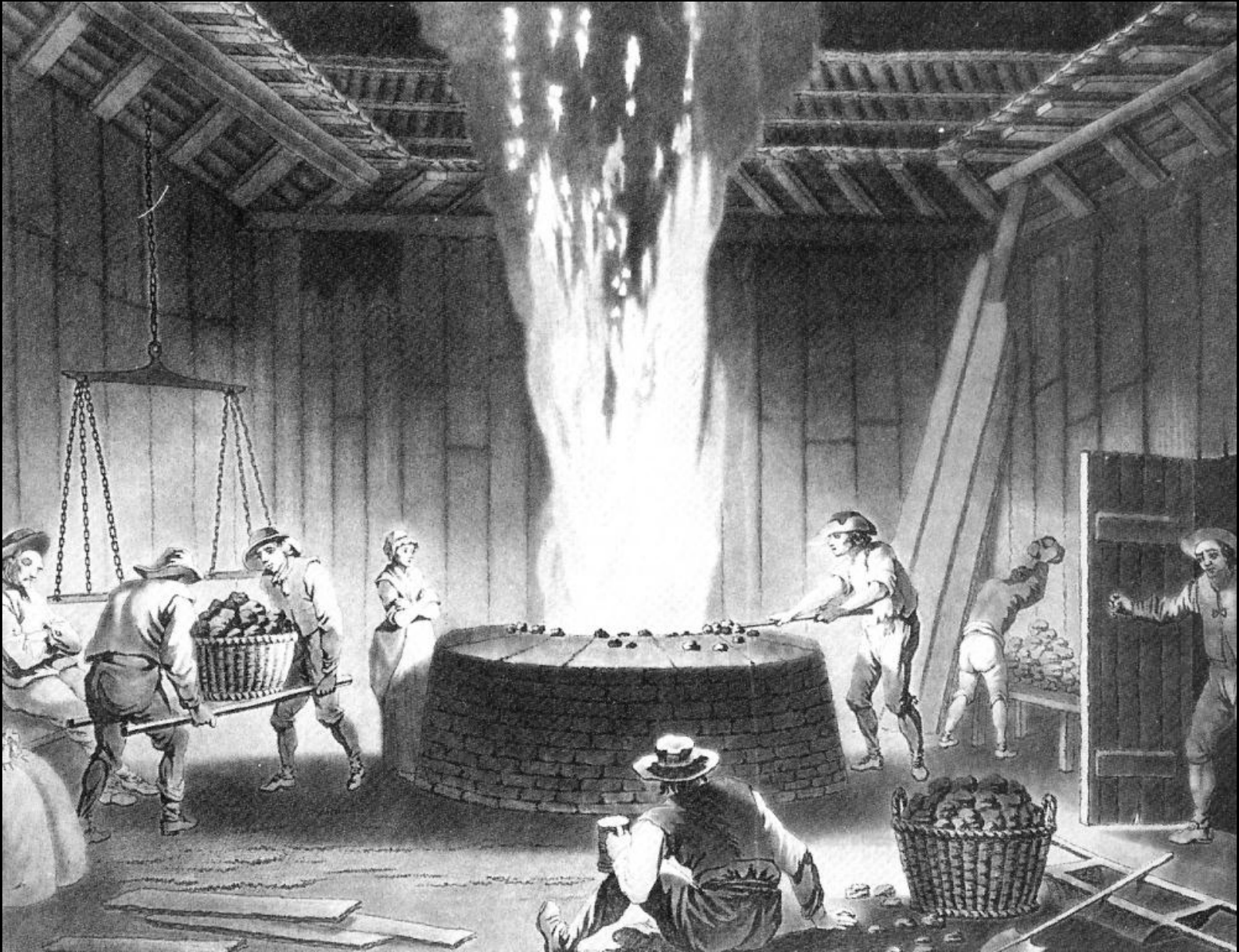

Mullhyttan sedd från kolhus och malmgårdarna

Bilder ifrån Löa hytta

Masugnspipan

Utslagsplatsen i hyttans bröst

Tackjärn från Mullhyttan

Försommarens drevdans och drevöl avslutade årets arbete vid hyttan

Hindersmässan i februari månad varje år, började med järnmalm på 1200-talet

Bergsmän på marknad i Örebro

Intill Trollhättefallen anlades många fabriker som var i behov av gjutet och smitt järn

Slussarna förbi Trollhättan öppnades år 1800 för järnmalmtransporter ut på haven

Del 2 – Gästgivaren

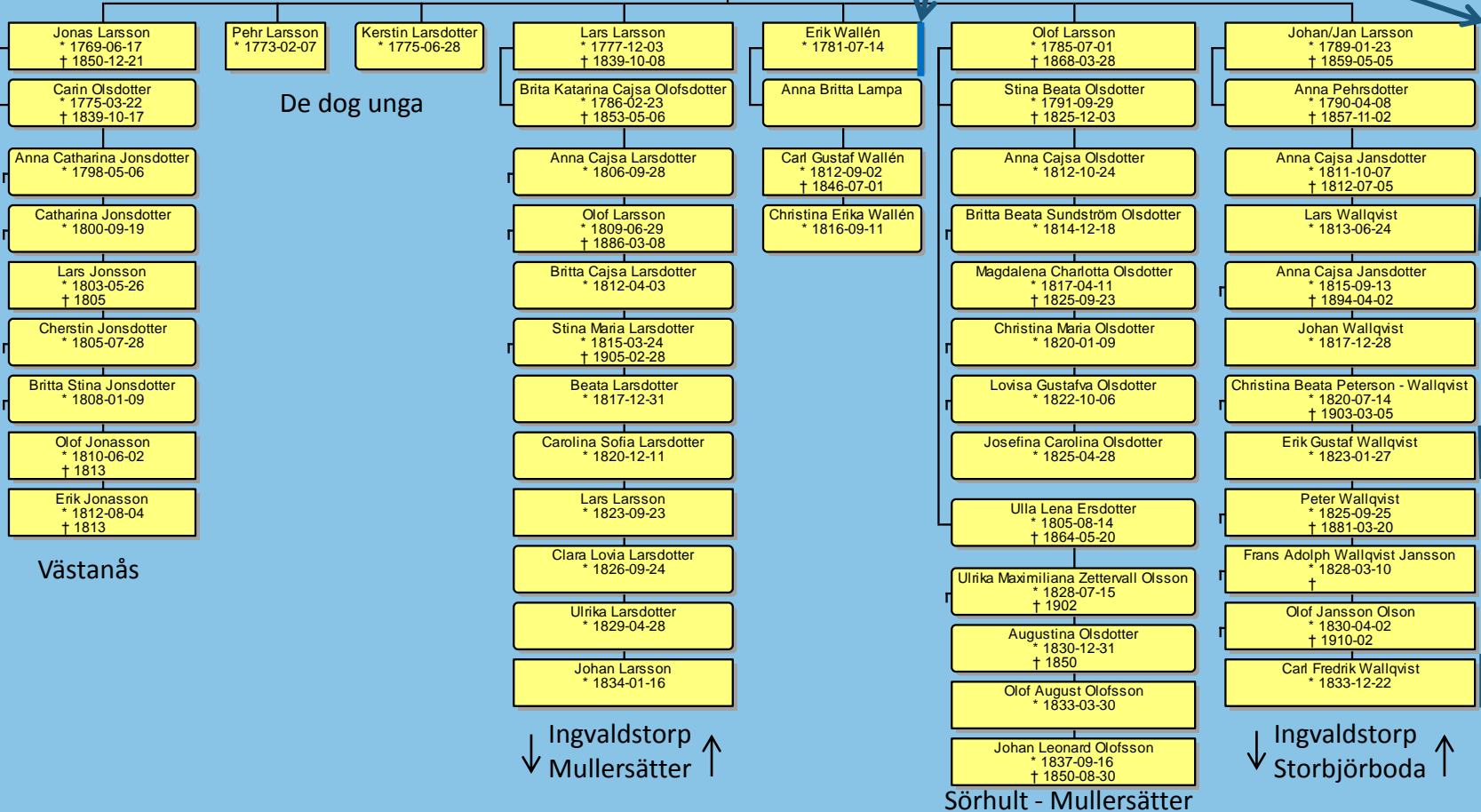
***Gästgivaren Jan Larsson (1789 – 1859)
och hans familj***

Lars Jonsson
* 1742-11-23
† 1819-04-23

Anna Pehrsson
* 1748-08-08
† 1836-05-12

Flyttade till Stockholm
i slutet på 1790-talet respektive 1837 - 1852

Gästgivaren Johan/Jan Larsson var yngst i bergsmannen Lars Jonssons familj

1808

1808
På förordning af Riksdagen i Stockholm den 17 Mars 1808
På förordning af Riksdagen i Stockholm den 17 Mars 1808

Dadur jag Lars Jonsson af minn Gustaf annu Överdotter
här uppfördt minn Gustaf Jonsdotter till alls
minn Överdotter, och sig Renslöden till alls minn Överdotter
och minn Överdotter förbehållit af försörjning
i Överdotter minn Överdotter Jonsdotter och minn Överdotter
sällan den som Jonsdotter Renslöden Överdotter
an sig för minn Överdotter, som genom sinnsfick
för sinnsfick Renslöden Överdotter minn Överdotter
som minn Överdotter Överdotter och minn Överdotter
i Ingvaldstorp och minn Överdotter i Södra Hult och minn Överdotter
Wästana's Jonsdotter Överdotter och minn Överdotter
sällan och genom Renslöden Överdotter som minn Överdotter

och minn Överdotter i Ingvaldstorp Renslöden Överdotter minn Överdotter
Lars Jonsson och Jan Jonsson i minn Överdotter up 1000 R.
och minn Överdotter i Södra Hult Renslöden Överdotter Olof
Jonsson i minn Överdotter up 333 - 16
och minn Överdotter i Wästana's Renslöden Överdotter Jonas
Jonsson i minn Överdotter up 333 - 16

Summa i Renslöden 1666 32 R

och minn Överdotter minn Överdotter minn Överdotter Olof
och minn Överdotter Erik Wallen i Södra Hult Överdotter 148 R 2
och minn Överdotter minn Överdotter Lars till minn Överdotter Erik
Wallen i Södra Hult Överdotter 72 R 8 6
och minn Överdotter minn Överdotter Jan till minn Överdotter Erik
Wallen i Södra Hult Överdotter 72 R 8 6
och minn Överdotter minn Överdotter 333 16 R

Jonsdotter minn Överdotter Riksdagen i Stockholm den 17 Mars 1808
och minn Överdotter Erik Wallen af minn Överdotter minn Överdotter 1808
i Södra Hult och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter

och minn Överdotter Renslöden Överdotter Renslöden Överdotter
och minn Överdotter minn Överdotter minn Överdotter Renslöden Överdotter
och minn Överdotter minn Överdotter minn Överdotter Renslöden Överdotter
och minn Överdotter minn Överdotter minn Överdotter Renslöden Överdotter
och minn Överdotter minn Överdotter minn Överdotter Renslöden Överdotter
och minn Överdotter minn Överdotter minn Överdotter Renslöden Överdotter

och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter

och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter
och minn Överdotter Renslöden Överdotter minn Överdotter

1808 fick Jan Larsson av sina föräldrar 1/6 mantal i Ingvaldstorp och ett startkapital

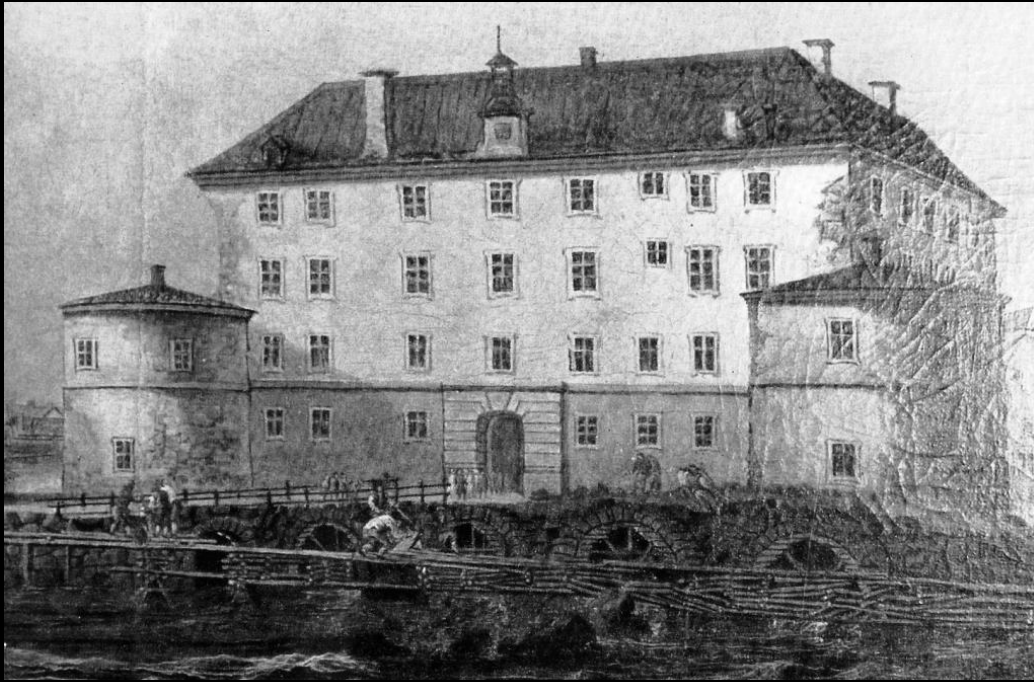

1808 fick Jan Larsson vid 19 års ålder vara med om att hans far, sexmannen Lars Jonsson, satte gästgivaren Anders Bergström (d.ä.) i stocken utanför Kvistbro kyrka. Trots sockenstämmans förmaningar hade denne fortsatt med fylleri och osedligt uppträdande på sitt gästgiveri i Stora Storbjörboda.

Stockstraffet förbjöds på 1840-talet

Kvistbro kyrka på 1800-talet

Jean Baptiste Jules Bernadotte valdes till kronprins på Örebro slott i augusti 1810, och en månad senare...

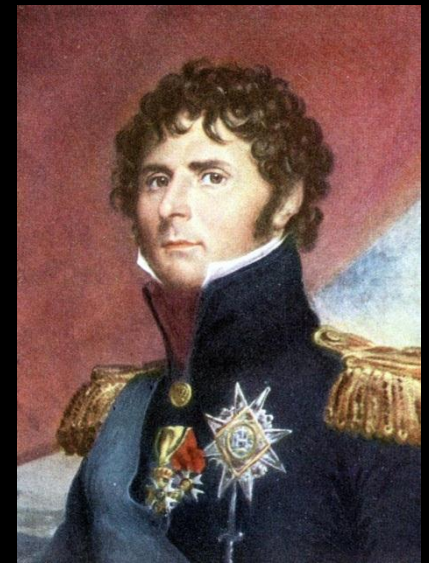
...den 16 september 1810 gifte sig bergsmannen Johan/Jan Larsson i Ingvaldstorp med bergsmansdottern Anna Persdotter från Wekhyttan I Kvistbro kyrka

<p>Aug. 26 Sagaren och Enke- mannen Jonas Stenman fr. Mullhyttan - <i>• föttring gjord</i></p>	<p>Pigan 'Maja' Ki- na Hofner fr. Skall- hyttan -</p>	<p>Embud. Weyssman Hans Ersson i Mullerfatters samtlyckt, a Pigans wagnat - fedren död -</p>
<p>Sept. 16 Bergsmann & Do- ttren Johans Larsson fr. Ingvaldstorp</p>	<p>Pig. Bergsmann. <i>1810</i> Dottern Anna Persdotter fr. Werra Wekhyttans</p>	<p>Embud. Weyssman Hans Ersson i Werra- skult samtlyckt a Pigan wagnat. <i>1810</i> Sept. 16</p>

Jan Larssons äldre bror Olof Larsson åkte till Stockholm som riksdagsman år 1815 80

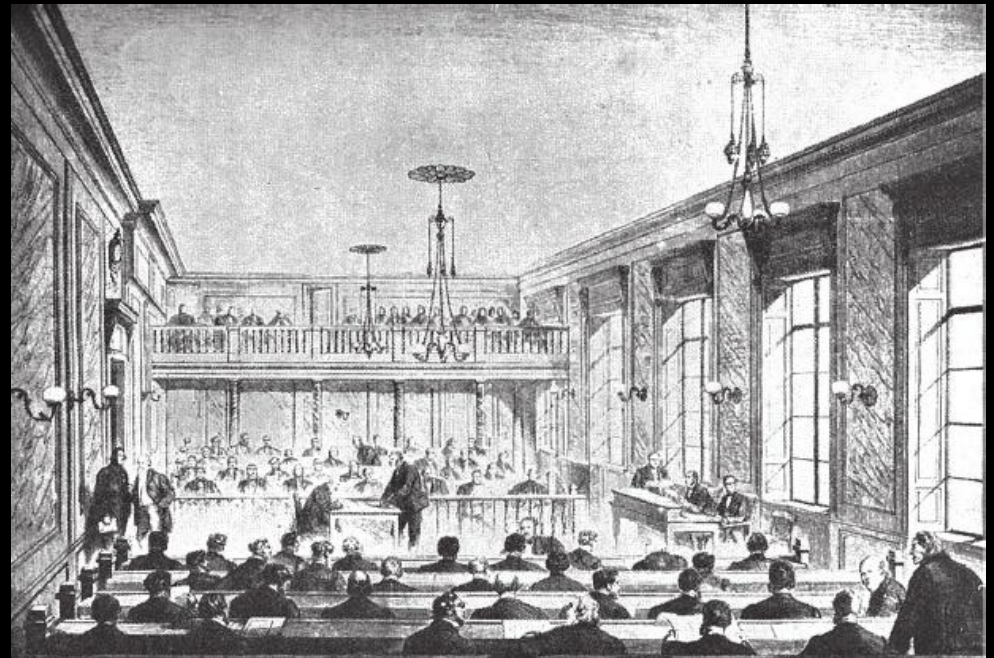

Karl XIV Johan blev kung i Sverige 1818

Bergsmannen Olof Larsson, som var häradshövding i Lekebergs tingsrätt, valdes till riksdagsman för bondeståndet. Han var med på den urtima riksdagen 1815. De hade sina möten i Stockholm stads dåtida stadshus, Bondska palatset, som låg intill Riddarhuset.

(Här finns numera Högsta domstolen)

Riksdagshuset låg vid i början av 1800-talet på Riddarholmen intill Riddarholmskyrkan. Här hölls 1815 den urtima riksdagen med anledning av Sveriges personalunion med grannlandet Norge

Här var riksdagsmannen Olof Larsson bland annat med om att fatta beslut om förändringar i gästgiveriverksamheten, med förbättrade förhållanden för gästgiverier och skjutshåll i Närke

Bondeståndets protokoll den 31 Martii i Stockholm

Äfwen före Norriges lyckliga förenig med Sverige war skjutsätgången wid gästgifwerierna i Glanshammar, Fellingsbro, Örebro och Lekebergs Häradet så stor, att man nödgades skjutsa twenne gånger om dagen med samma hästar, hwilka derföre blefvo till den grad medtagna, att hwart tredje år måste köpas nya. Sedan föreningar nu har skett och nämnda gästgifwerier måste passeras af dem som skola från Norrige till Stockholm och så twertom, blifver skjutsgången ännu större, och Allmogen befinner sig derföre i en så mycket beklagansvärdare belägenhet, som priset på hästar stigit ansenligt högre än förut varit, och Allmogen, i anseende till dess oförmögna tillstånd, knappast kunnat wid ett lägre pris förskaffa sig nödiga hästar.

Jag är derföre på det högsta ålagd wid denna Riksdag anhålla, hwad jag nu äfwen får fullgöra, att skjutslegan måste ökas till 24 skilling Banco milen för hästen, såsom det minsta hwarmed den skjutsande, i närbarande tid kan wara någorlunda skadelös för det han skjutsar, bortspiller sin dag från andra angelägna yrken och underhåller sig och sina hästar. Wid annat förhållande skall Allmogen snart blifwa wanmäktig att utföra detta påfrestande onus (Ett ansvarsfullt svårt eller otacksamt uppdrag), som man önskar måtte, så widt görligt är, ställas på annan fot, eller på entreprenad utbjudas. Anhållande att detta Memorial må till Ekonomi-Utskottet remitteras.

Stockholm den 31 Mars 1815. Jacob Eriksson från Örebro Län

Med förestående Memorial förena sig oss till alla delar:

Per Persson, Riksdagsman för Askers och Sköllersta Häradet, Peter Persson i Örebro; Fullmäktig för Kumla och Hardemo Häradet, Olof Larsson, Fullmäktig för Sundbo Härad, Jan Persson, för Grimstens Härad, **Olof Larsson, för Lekebergs och Karlskoga Härad** samt Lars Andersson, Jonas Jansson, Erik Olofsson, Olof Håkansson, Erik Persson och Olof Larsson från Karlstads Län.

Härmed förenade sig hela Ståndet, och Riksdagsmannen Johan Magnus Wessling yttrade att han så mycket hellre häruti instämma, som de Häradet för vilka han är Fullmäktig, belägna omkring Westerås Stad, äro mer än de fleste andra orter med skjuts beswärade.

Lagar för skjutshåll och gästgiverier hade det funnits sedan 1300-talet

VÅGVISARE
TIL och IFRÅN
ALLA STÄDER OCH NAMN-
KUNNIGA ORTER,
Uti
SVEA-och GÖTA-
RIKEN,
SANT
STOR-FÖRSTENDÖ-
MET FINLAND;
JÄMTE
TVÄNNE UTI KOPPAR STUCKNE
VÅG-CHARTOR,
EFTER SKEDDE VÅGMÄTNINGAR UPRÄTTAD,
AF
GEORG BIURMAN.

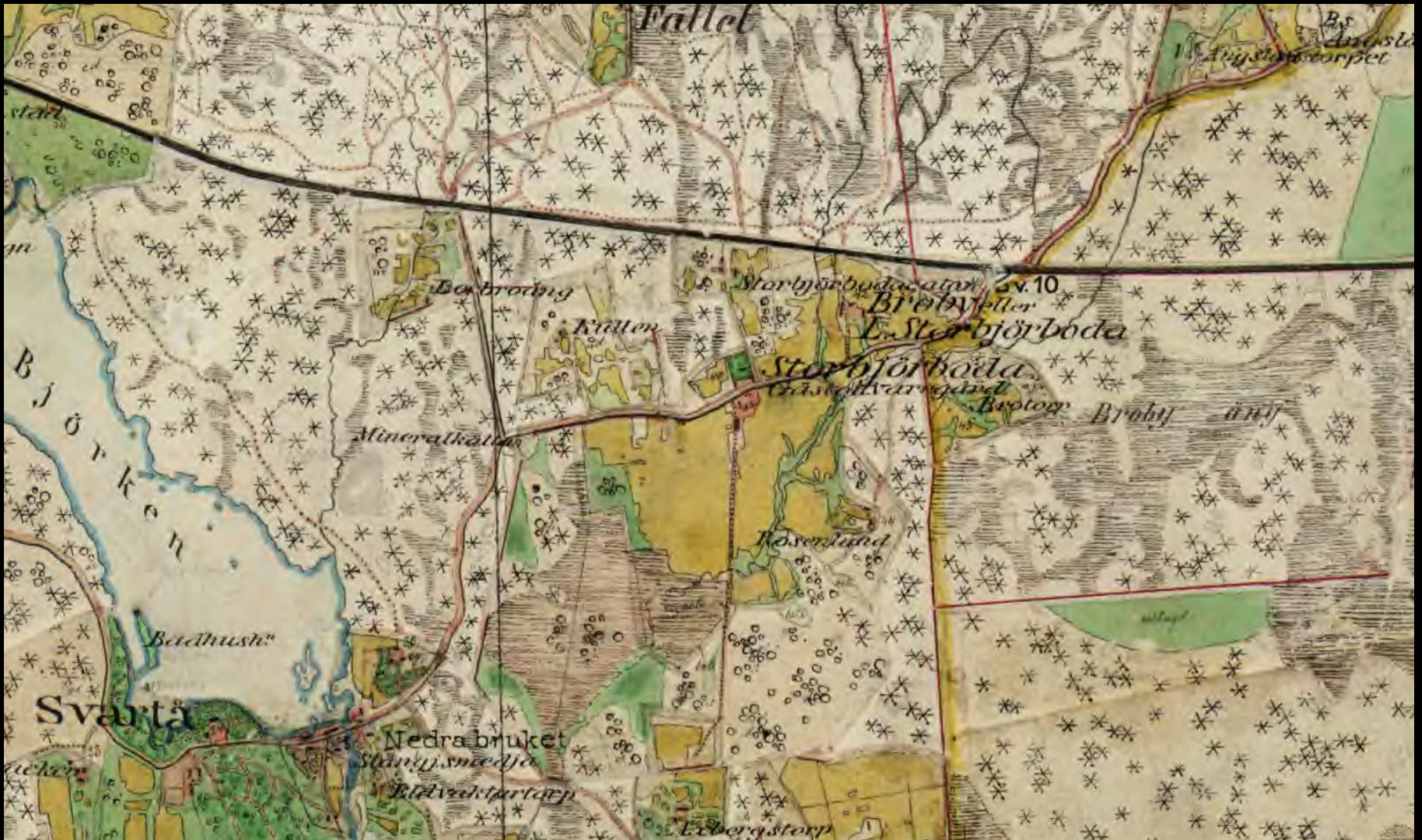

Med Kongl. Maj:ts Allernådigste Privilegio.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOHAN GEORG LANGE, 1776.

Från slutet av 1700-talet kom det vägkartor med uppgifter om bl.a. skjutshåll och gästgiverier

Sedan 1780-talet hade det funnits ett gästgiveri i Stora Storbjörboda. Det låg nordost om Svartå herrgård och Svartå nedre bruk vid Lillbjörkens utlopp i Svartån.

Jan Larsson kom till Stora Storbjörboda som gästgivare 1823. Redan 1828 genomfördes där laga skifte. Då fanns det tre gästgivare samtidigt i byn. Jan Larsson ägde den största och äldsta gården (1), Anders Bergström d.y. (121) och Lars Lindmark (122)

Reborn Q40 *W. 31*

STORA STORBJORBODA

Centrum: Storbjörboda
 Storbjörboda och Stora Sjöben
 Sjöben och den östnorrnäska
 byn samt
 Gårdsby - Åkerby.

Receptören *By*

Bokföring

Svenska		Bokföring	
1	...	...	...
2	...	...	...
...	...	...	...
70	...	...	...

70

	År	1822	1823	1824	1825	1826	1827	1828
80	...	...	...	...	...	...	...	...
81	...	...	...	...	...	...	...	...
82	...	...	...	...	...	...	...	...
83	...	...	...	...	...	...	...	...
84	...	...	...	...	...	...	...	...
85	...	...	...	...	...	...	...	...
86	...	...	...	...	...	...	...	...
87	...	...	...	...	...	...	...	...
88	...	...	...	...	...	...	...	...
89	...	...	...	...	...	...	...	...
90	...	...	...	...	...	...	...	...
91	...	...	...	...	...	...	...	...
92	...	...	...	...	...	...	...	...
93	...	...	...	...	...	...	...	...
94	...	...	...	...	...	...	...	...
95	...	...	...	...	...	...	...	...
96	...	...	...	...	...	...	...	...
97	...	...	...	...	...	...	...	...
98	...	...	...	...	...	...	...	...
99	...	...	...	...	...	...	...	...
100	...	...	...	...	...	...	...	...
Summa		...	...	...	...	...	...	...
Svenska		...	...	...	...	...	...	...
Bokföring		...	...	...	...	...	...	...

70

S 43. ANSTÄLLNINGEN

70

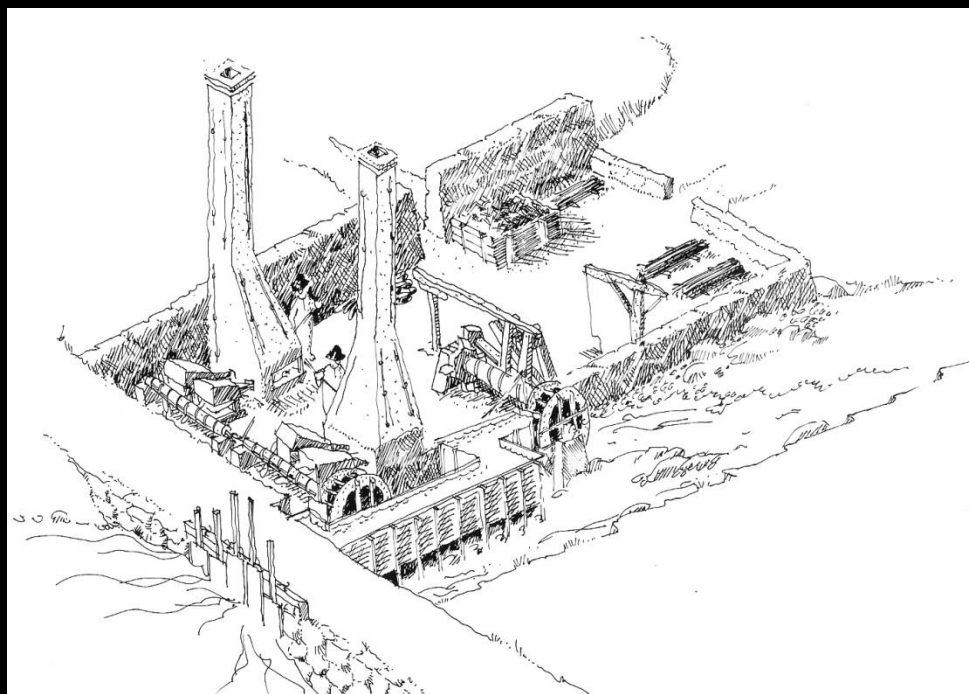
Q40

Protokoll från laga skifte i Stora Storbjörboda by 1828

Svartå herrgård uppfördes på 1770-talet.

Strax öster om herrgården,
vid Lillbjörkens utlopp i Svartån,
låg Svartå nedre bruk med smedja
och stångjärnshammare

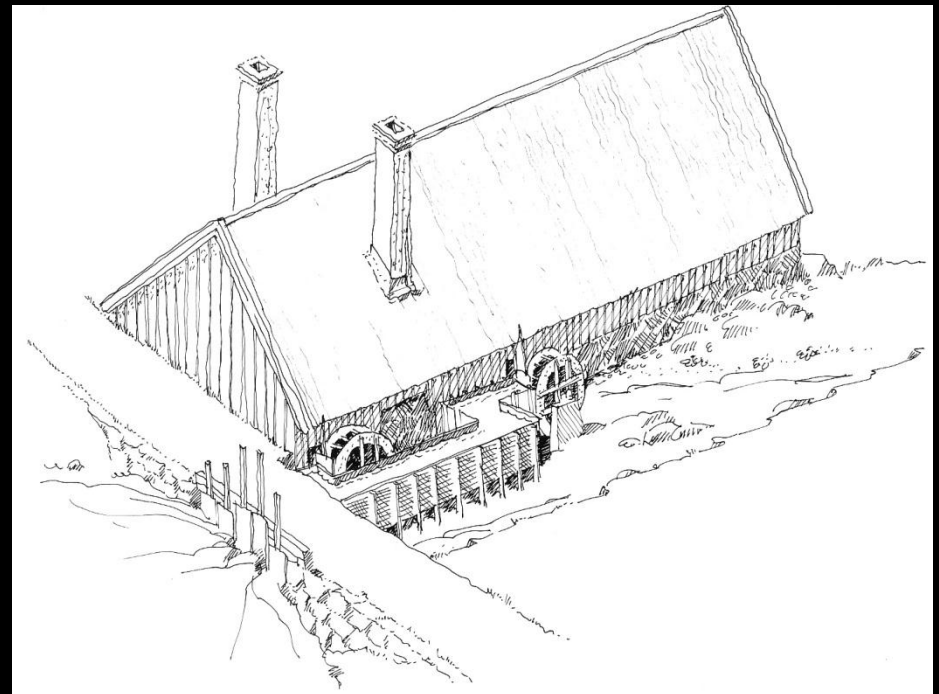
Gästgivaren Jan Larsson var
såväl bergsman som gästgivare
och delägare i denna smedja.

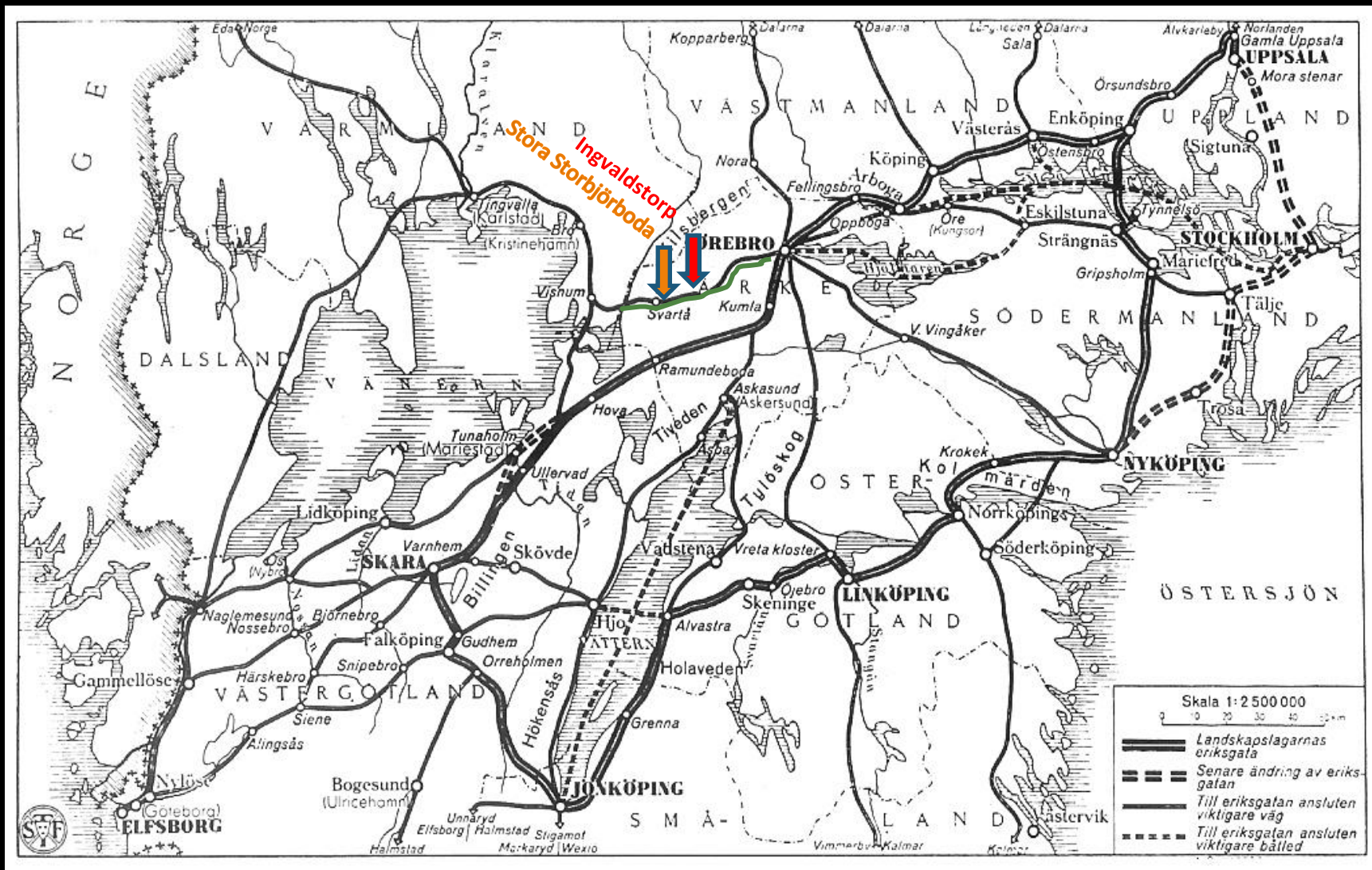

Svartå herrgård uppfördes på 1770-talet.

Strax öster om herrgården,
vid Lillbjörkens utlopp i Svartån,
låg Svartå nedre bruk med smedja
och stångjärnshammare

Gästgivaren Jan Larsson var
såväl bergsman som gästgivare
och delägare i denna smedja.

En viktig väg som anslöt till kungens Eriksgata var **Letstigen**. Den passerade Ingvaldstorp och Stora Storbjörboda på sin väg mellan Stockholm och Kristiania, huvudstad i Norge

Två av de tre gästgivargårdarna
vid Stora Storbjörboda

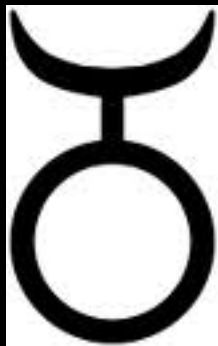
Till vänster Anders Bergström
Till höger Jan Larsson

Stallet av slaggsten från masugn

Till höger vagnslider och redskapsbodar

Detta tecken användes på tidens kartor för att visa att det fanns en gästgivargård

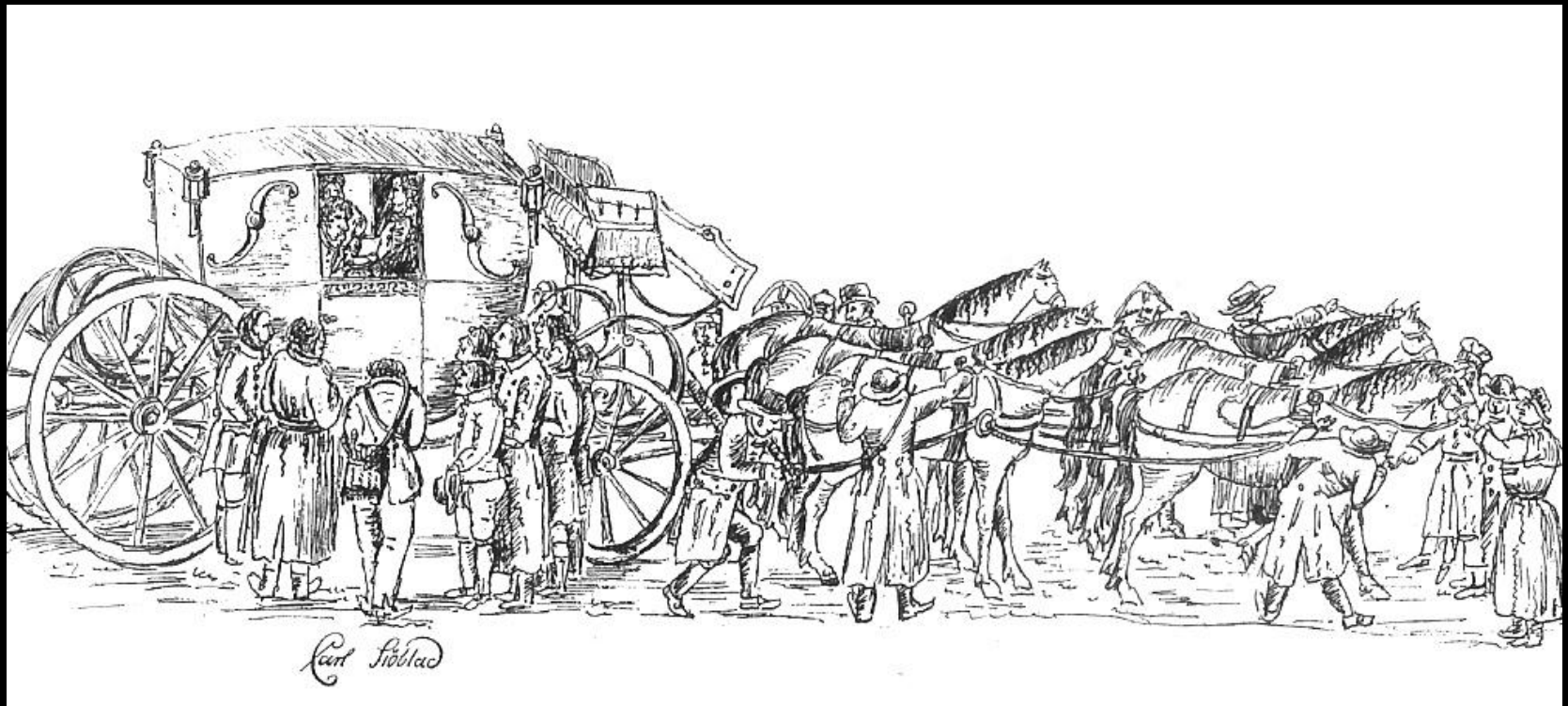

En Skilling Banco 1836 var i dagens penningvärde värd 2:25.

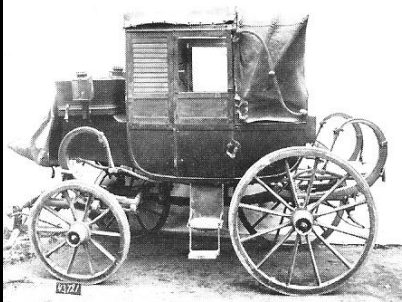
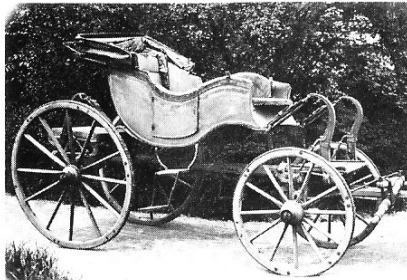
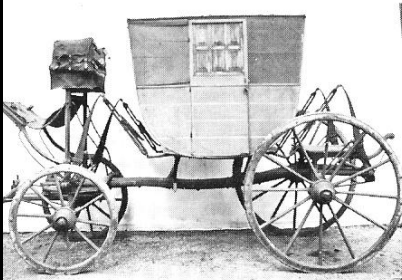
Denna sedel var värd ca 81 kronor

Måltid med 3 goda rätter	5 skilling	Måltid med 2 goda rätter	3 skilling
Husmanskost	2 skilling, 6 rundstycken	Kanna söt mjölk	2 skilling
Kanna sur mjölk	1 skilling	Kanna dricka till mat	1 skilling
Kanna enkelt öl	2 skilling	Kanna dubbelt öl	3 skilling
1 tjog ägg	3 skilling		
Nattläger med väl bäddad säng och rena lakan	1 skilling	Ljus av fingers tjocklek	½ skilling
Eldbrasa av torr ved	6 rundstycken	Eldbrasa av fur eller gran	3 rundstycken
Smörja till en vagn	1 skilling	Kanna havre eller mjöl	2 skilling 6 rundstycken

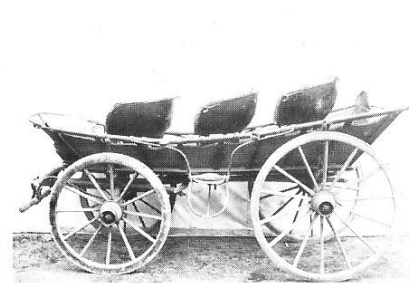
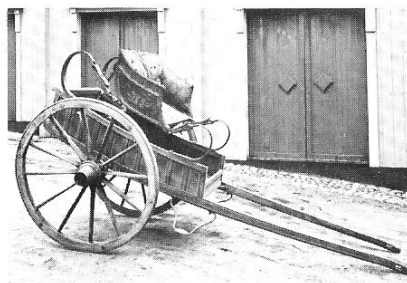
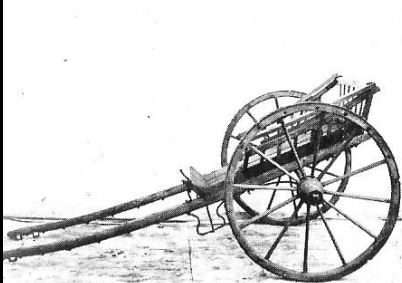
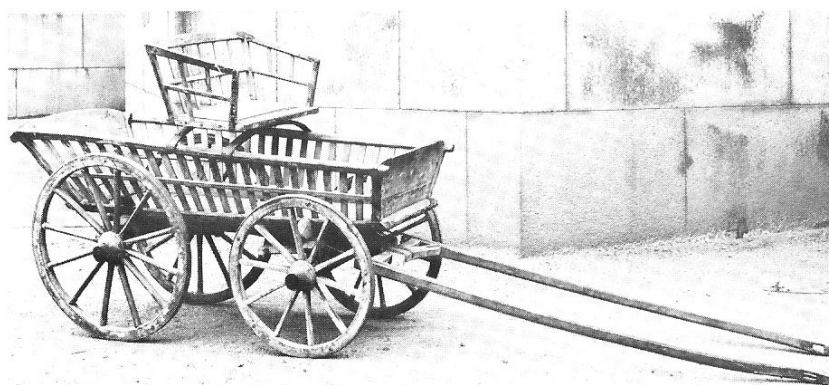
Med en 32 Skilling Banco sedel kunde man bo gott två nätter på gästgivargården

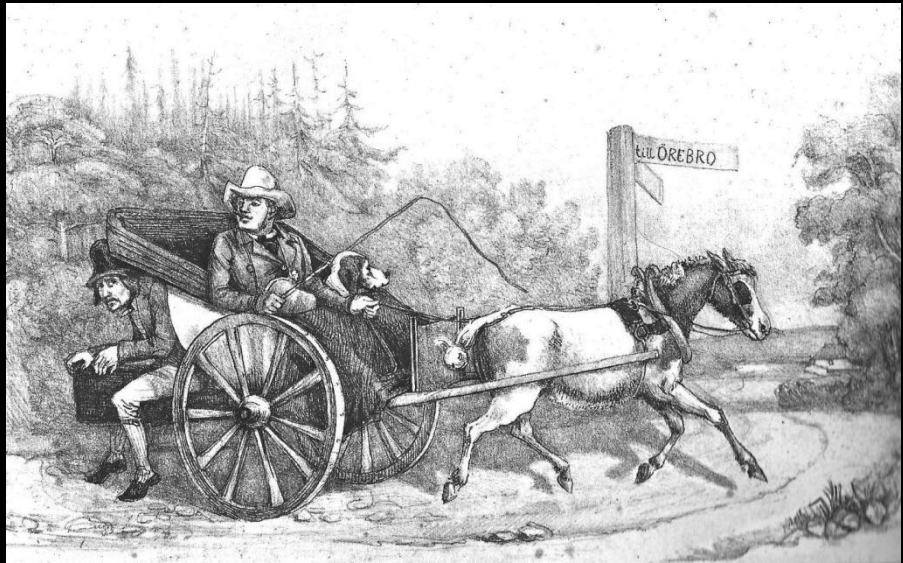
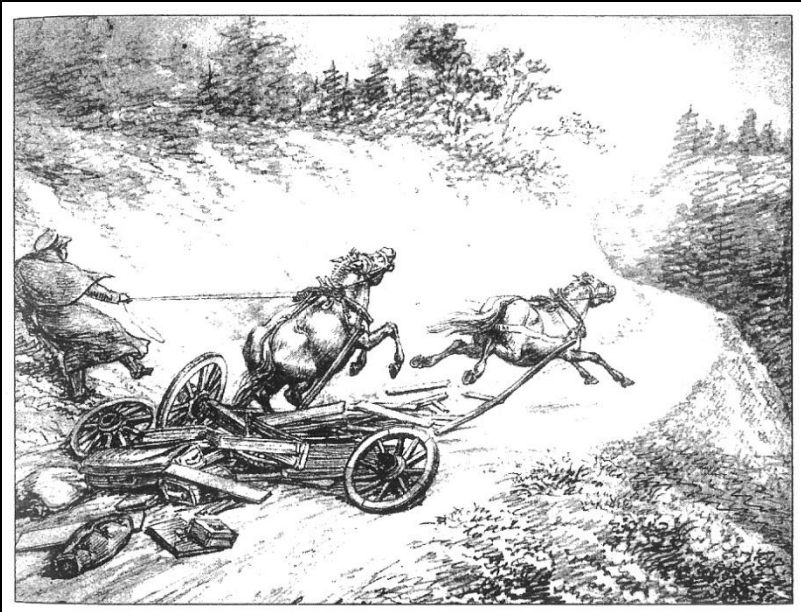
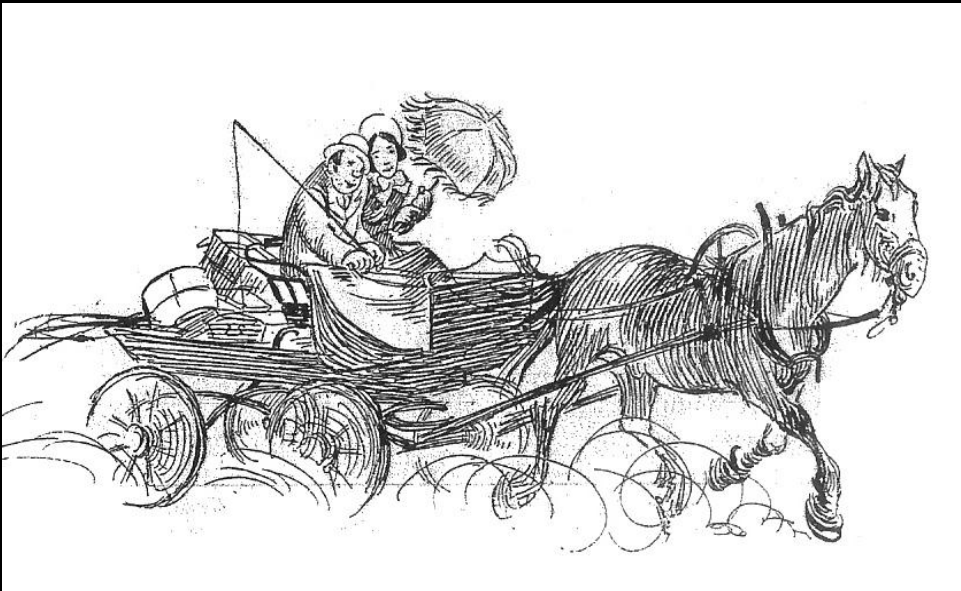

Kung Karl XIV Johan på väg mellan Stockholm och Kristiania i Norge

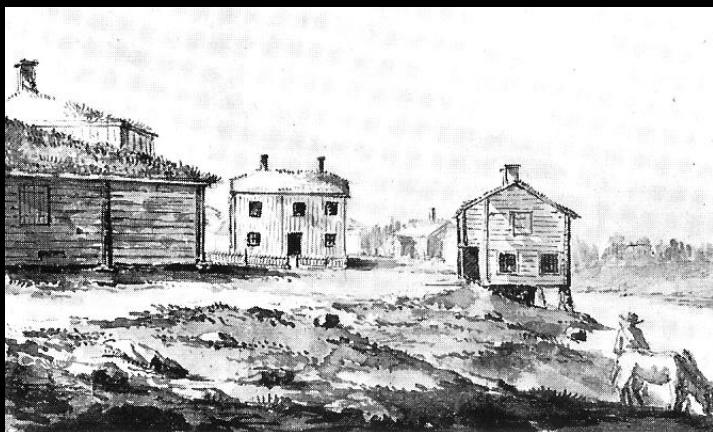
1800-talets fordon på landsvägen

1834 fattade Landskansliet i Örebro beslut att "snällposten" mellan Stockholm och Kristiania i Norge skulle passera gästgivargårdarna vid Edsbergs Sanna, Storbjörboda, Åtorp och Wall i stället för att gå över Kilsbergen vid Lekhyttan.

Gästgivargården vid Åtorp

Till v. Kronofogden Hoff

Sedan Kongl. Sjö- och Post-Departementets Embetsråd med befall till ättilliga på gränzen emellan detta och Norrlands län beordrade Bräckerägarer och Postinspektorer derom gjorda begäran, funnit godt förordna att den emellan Stockholm och Kristiania tilltogs den så kallade Carlshaga vägen förslade Snällposten från och med den 1te inständande Octobris ihop befördras genom Landsvägen för till Nyttombyses ställena Edsbergs Sanna, Storbjörboda, Åtorp och Wall till Christianshamen och så vidare, samt för jädernt ändamål låtit upprätta hos följande Tabell öfver berörda Snällposts gång, följande väg, så warden v. Kronofogden härigenom anbefaldt, att under iakttagande af hvad Kongl. gens Befallningshafwande i Skrifwelsen den 17de Mars 1830, om berörda Snällposts förtäckande förskrifwit, föranstaltande derom att Nytt i "Från" och med öfwanämnde dag, vid Gästgiverigårderna Edsbergs Sanna och Storbjörboda må warden a Tabellen utfatta åter behörigen in- ställid samt vederbörande Nyttombyses i de dittills beagnade Ömbyses ställena Lekhyttan, Brickergården och Högåsa underwältad om förändringen i fråga - Örebro Slott i Landskansliet den 30de September 1834.

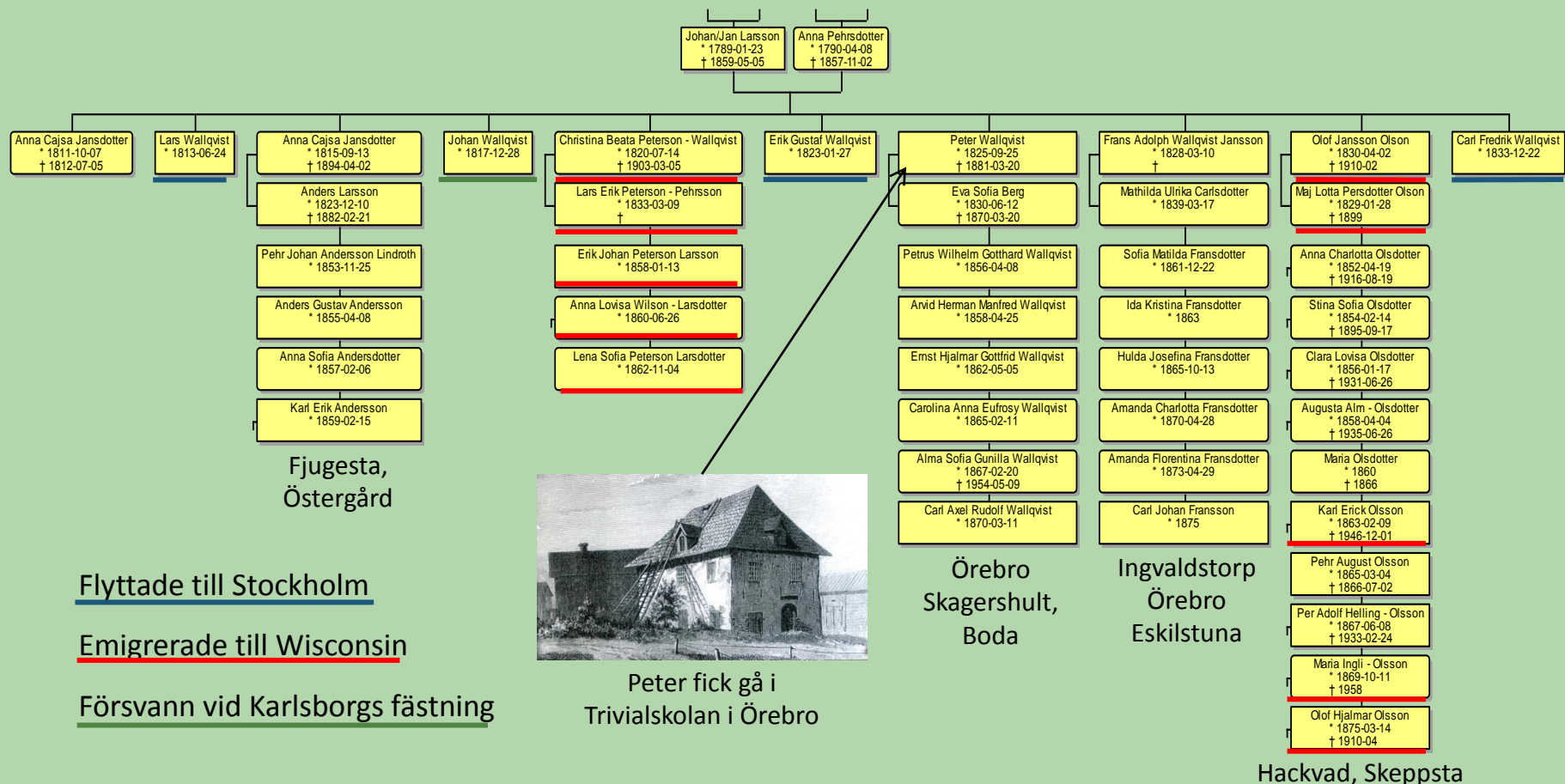
Efter Nådigt Förordnande
W. O. Lorchimont

Albe Nyberg

Herr Krono Länsmän J. Wikander

Gästgivaren Jan Larsson och hans hustru Anna Persdotters barn och barnbarn

Efter giftermålet 1810 bodde familjen i Ingvaldstorp 1810 – 1823
 på Stora Storbjörboda gästgiveri 1823 – 1841 och
 åter i Ingvaldstorps by efter 1841

Storbyrå

Den följande skedens betalande förfäres hos Carl
 Gustafsson Jan Larsson i Storbyrå. Deras alla de-
 gaveln för den 17 de i denna månaden följande.
 underhållna heta deys kändes i måst tagme lö-
 arsko befordring af. Sjöfuar. Tenor. Nångrat.
 Åttiofem, deribland en Brunnenssumma som 22
 Kunnars rumm med Katt och Kylare, Mesjny
 Bleck, Fack, fumpakar, Glas och Pötkin, Spicker,
 Märgel, Skap, Rana, Sjöfuar, Skinnar och Stolar
 Rånghall, Skolar, Korr och Åker, Redskap, almen
 Kflar, Sånghälder och lemne, tvannar, smör, kök-
 smittlar, 3re uphuggne kökshandskrävar, smör-
 gull, samt nu vidare grada ä ä hemman Stora
 Sjöbjörboda, 2 Kätter, 4 Stor, 3re Upphus, bygghus.
 1st 1st samt 2de och 3de utv. midelbrava, 1st 1st
 mögen erlagges sist 14de ten dagar Quæpter.
 12 5 Kattland Can 7 Augusti 1841. -
 Carl

Executive Auction hälls i Storbyrå den 7de decem-
 ber till en timma klockan 12, på dagens.

Debiter		Jan Larsson		i Storbyråboda		Credit		
1836	Storbyrå för i Lån			1836	Deb. 6	Wogit	3. =	
	Möbler och Kunnar	1.	-	1837	1837	Feb. 20	Wogit	2. =
	Uppskjut i Räkning				1837	Oct. 2	1 st	4. =
	7 pp 10 ²		10. 13		1837	4	1 st	= 4
			11. 13					
1837	Sjofuar Sjofuar	1.	-					
	1 st 1 st i Storbyrå		14. =					
	1 st 1 st i Storbyrå							
	1 st 1 st i Storbyrå	1.	-					
	10 pp 1 st i Storbyrå							
	1 st 1 st i Storbyrå	2.	17. 10					
1837	1 st 1 st i Storbyrå							
	1 st 1 st i Storbyrå		4. 10. 10					
	1 st 1 st i Storbyrå		7. =					
			10. 10. =					10. 10.

Med förstående Contract är vi ä omfunder
 fullkomligen nöjde och hafva till rättelse 7de exemplar
 denna underskrifvit och utvärlat. Swarta Bruk den 17de Augusti
 1841. Jan Larsson Carl Fock
 Anna APD. Carl Fock
 i Storbyråboda
 På en gång nämnande Milonit
 Henrik Larsson
 i Storbyrå

Gästgivaren Jan Larssons ekonomi för-
 sämrades, men han ville göra rätt för sig.
 När han hotades av exekutiv auktion
 valde han att sälja Stora Storbyråboda till
 baron Carl Fock på Svartå bruk

929.

Upp gift till 1835, till Mantalsordförstämman
 i Stockholms stad, med Quartett Wedeland År 1835
 N:o 36. J. Larssons församling vid Götgatan.

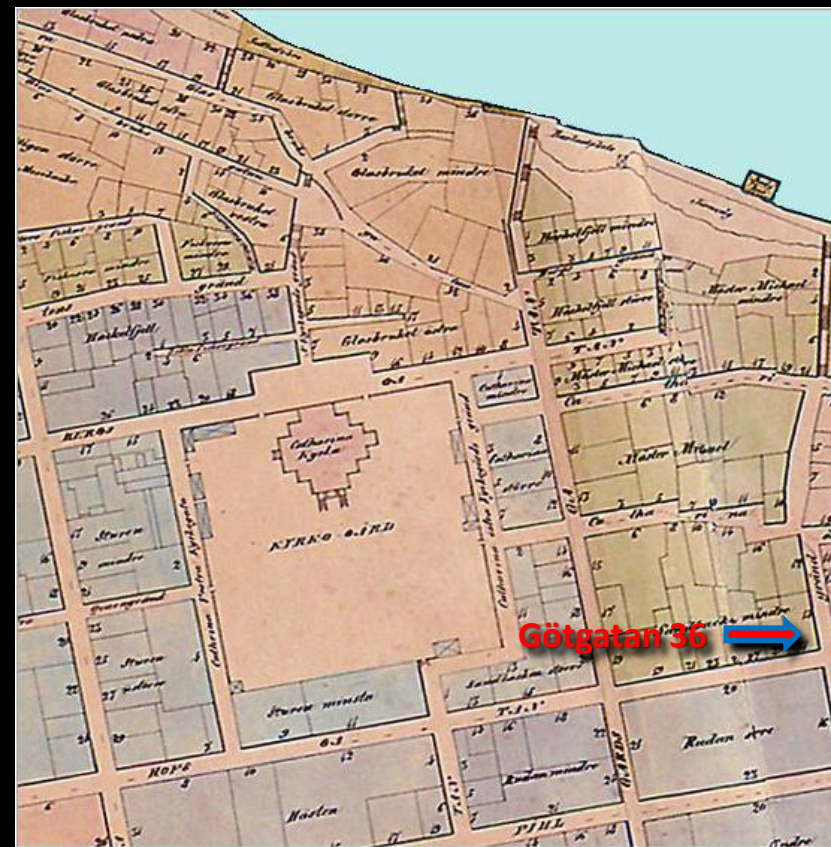
Födelse 1856.
 År min dag

Under tecknad kryddkerand 17/11. 1834 ✓
 Bod Gossen Ferdinand Dahlbom 1814 Oct. 16. ✓

Stockholm d. 1. Nov. 1834.
 J. Wallén.

Det sista återfunna skriftliga dokumentet från brodern Erik Wallén. 1834 var han kryddkrämare och bodde på Götgatan 36. Som inneboende hade han "bodgossen" Ferdinand Dahlbom.

Jan Larssons äldre bror Erik hade redan i slutet av 1790-talet flyttat till Stockholm. Där tog han sig efternamnet Wallén. Han gifte sig med Anna Britta Lampa och bosatte sig på Södermalm. De fick en son och en dotter. Sonen togs för upprepade stölder, sattes på Långholmen, därifrån förflyttades han till Karlsborgs fästning, där han dog 1846

12 3	12 3	Ulrika Maria Mathilda (0-2) Född i Thysseby Län och döpt i Söf: af Söf: af: Moge d. H. Holsten.	18 K. Dotter 18 Modren: Sjöfögurman Ulrika Maximiliana Larsson, M. Ullerfäders egor. Fadern: Fänjunker L. Zetterwall i Söf: H: Maria Zetterwall fr. Åkerö Län; H: Herr Joh: Jansson fr. Almta i Gellersta Län & Söf: Doktorfelle Mathilda Zetterwall fr. Åkerö. Herr O. Larsson och jungfru Augustha Söf: fr. Örebro.	25.
---------	---------	--	---	-----

Jan Larssons äldre bror Olof Larsson var bergsman, häradshövding och riksdagsman. I första äktenskapet fick han sex flickor. I andra äktenskapet ytterligare två flickor innan han till slut fick ett par kortlivade pojkar.

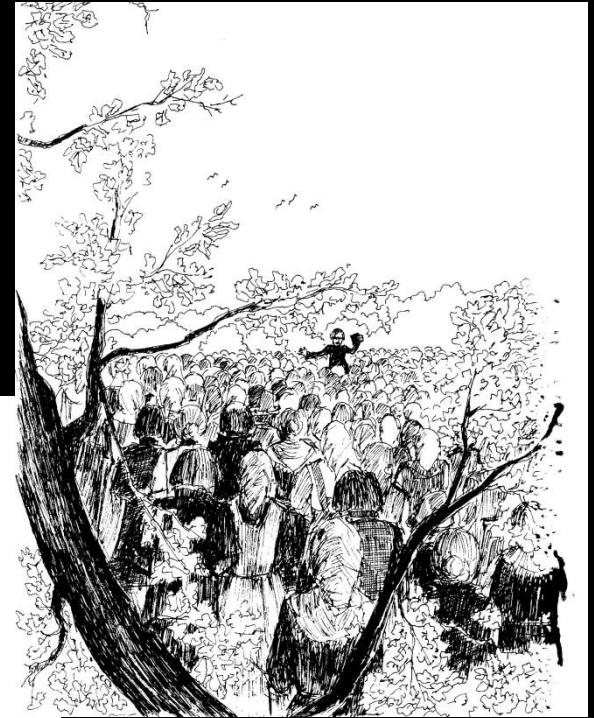
Olofs dotter Maximiliana Larsson fick en dotter Mathilda utom äktenskap. Fadern, sergeanten Zetterwall, tvingades erkänna faderskap och en trolovning, men de flyttade aldrig tillsammans. Åtta år senare beviljades fadern skilsmässa. Maximiliana drog då till Stockholm för att söka upp sin trolovade, fann honom aldrig, drog omkring på olika adresser i huvudstaden och dog utfattig på Danviks hospital 1902.

					5
					6
					7
					8
					9
					10
					11
					12

Skyldiga af Sjöfögurman Carl Martin
 Zetterwall från Söderberg Län af Sker-
 vaborgs Län d. 21/10/186 med gifto-
 mans skuldiga samtliga
 räkna 1861 i Stockholm.
 Kända personer hafva
 hos domkapitlet i Skerwabskötet om
 laga skilsmässa, kallat af domkapit-
 let beviljats enligt här förtedt skiljo-
 trop af den 22 Januari 1862

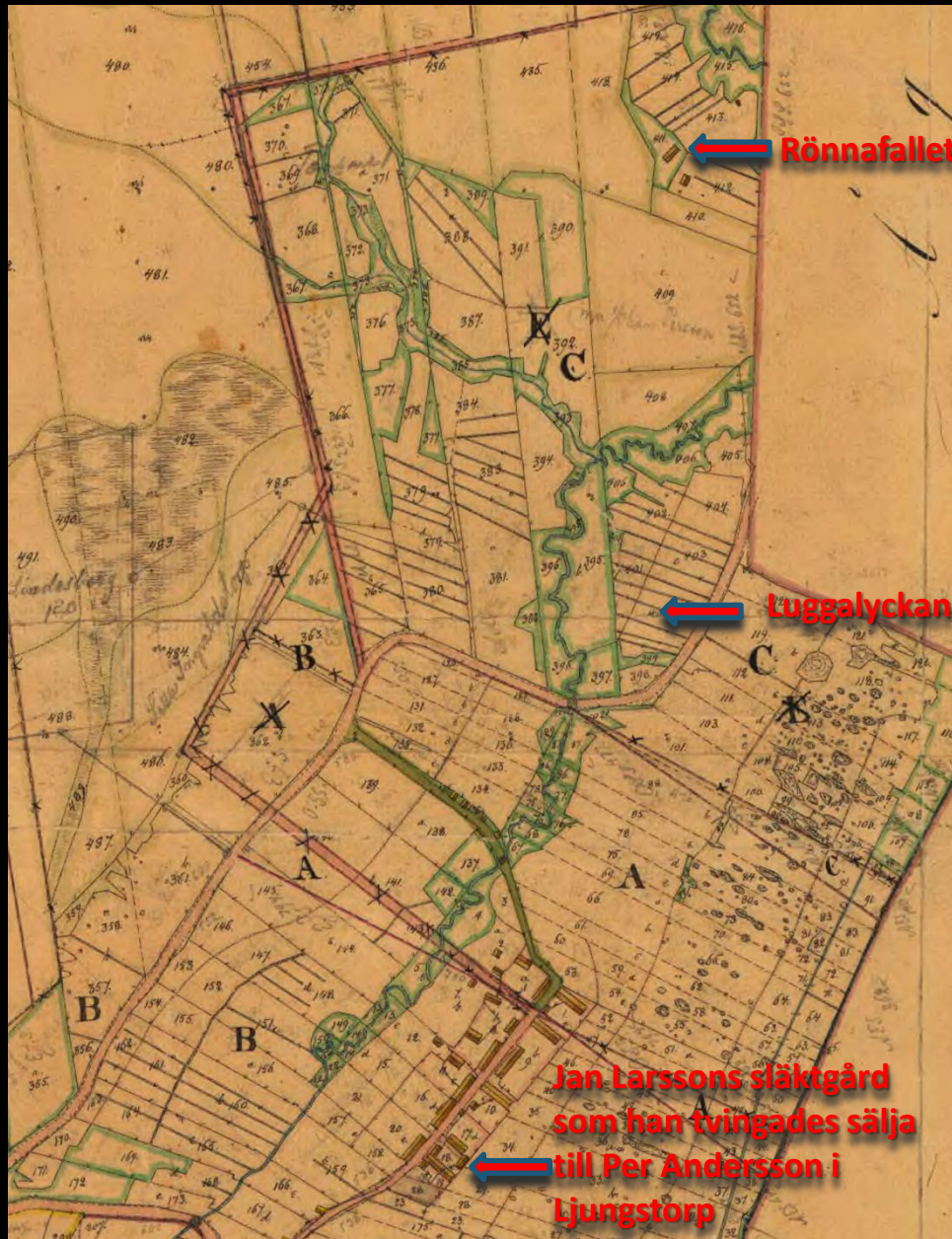
1843 ledde roparerörelsen till ett "religionskrig" i Kvistbro socken

Rörelsen hade börjat i Småland i trakten av Nybro och drog därifrån norr ut och ända till Närke.

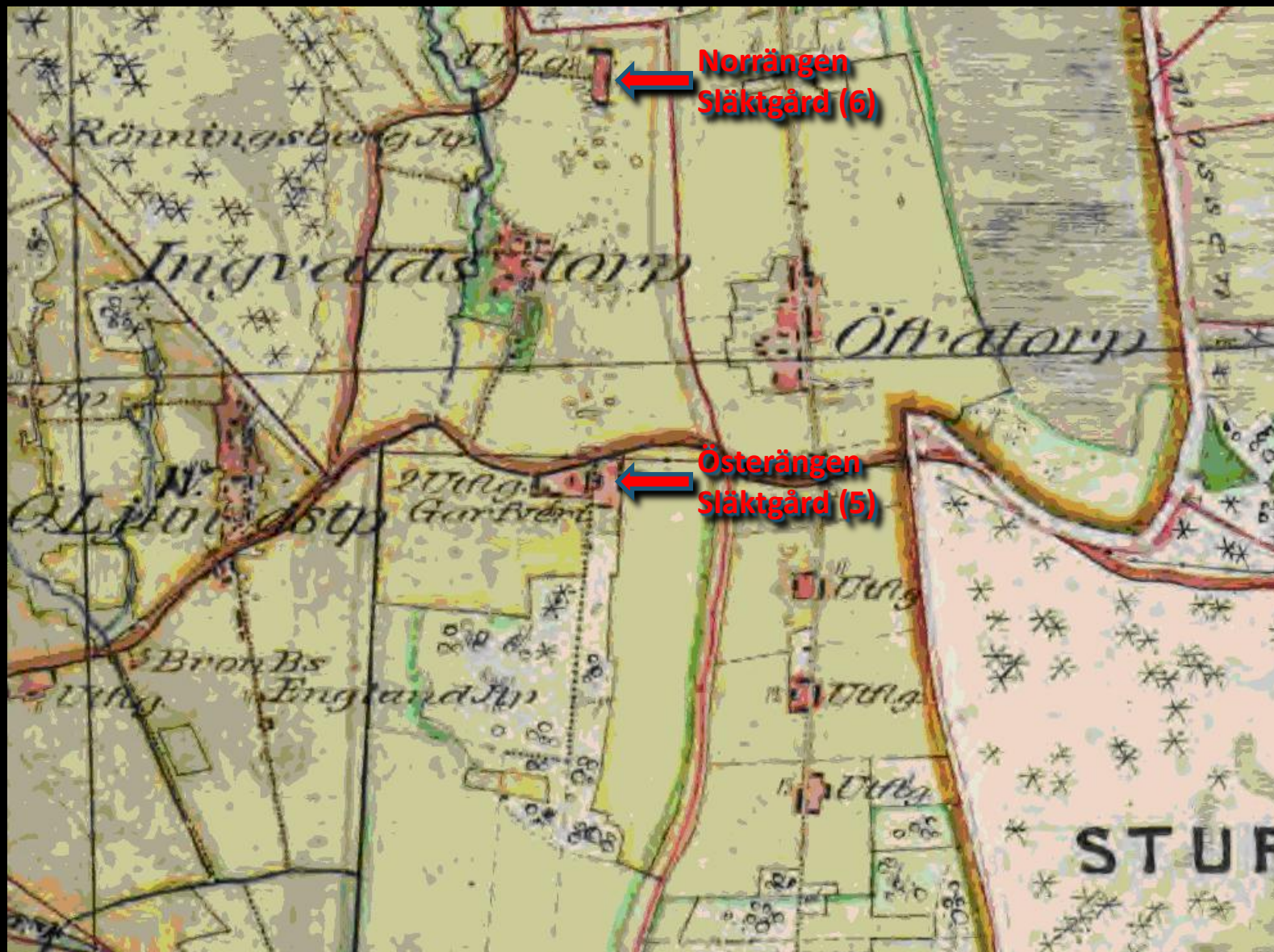
När predikanten Adam Smedberg greps i Bälsås, sydost om Ingvaldstorp och sattes i fängelse gick kraften ur roparerörelsen.

Rönna-fallet

Luggalyckan

Jan Larssons släktgård
som han tvingades sälja
till Per Andersson i
Ljungstorp

Efter en lång process med laga skifte 1848 – 1859 splittrades byn och gårdarna flyttades ut

En av släktgårdarna som flyttades ut från Ingvaldstorps by blev Norrängen. På 1900-talet brann mangårdsbyggnaden ner. Ägaren förorsakade branden med sin hembränningsapparat. Sådana hade förbjudits redan på 1860-talet.

Övriga byggnader stod kvar 2010, men som ruiner på en öde tomt

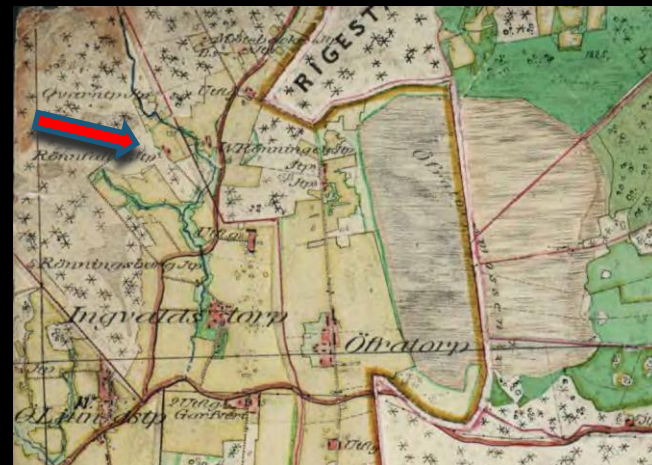
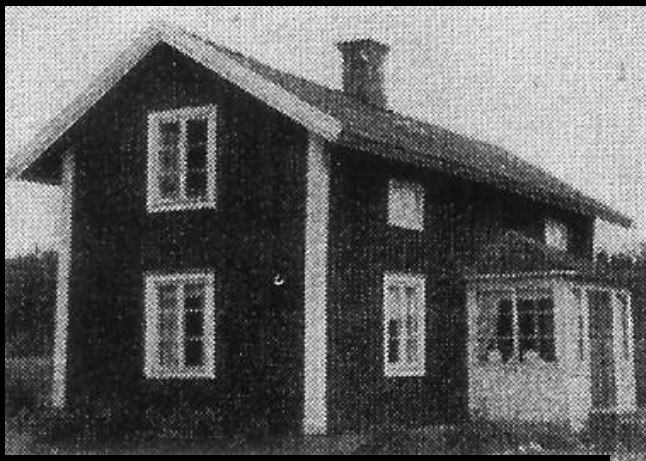
Den andra släktgården flyttades söder om landsvägen och blev Österängen. Den sista släktingen som bodde här var Anna Olsson som dog 1962. Hon var Lars Larssons sonsons dotter

Gårdens nådastöt kom 2010 då den revs

Familjen Helling besökte Österängen 1978. Gården var redan då på väg att bli ruin

Jan Larsson ägde "Luggastugan" som låg norr om Ingvaldstorp, där vägen efter bäcken svänger mot norr igen. Den hade skattat åt förgängelsen. I stället fick han tre hus som flyttades ut från byn och som kom att bli torpstället Rönna-fallet. Där bodde Jan och Anna sina sista år fram till att de lämnade jordlivet 1859 respektive 1857.

Torpet Rönna-fallet är år 2010 ett välkött fritidshus

Mullhyttans hytta

Vid Mullån en hytta har stått
medan tjugonde seklet var ungt,
på hyttbacken där många hyttmän har gått
till dagliga värvet ett arbete tungt.

De kommo till hyttan med träkol och malm
med tackjärn de for därifrån
De lyddes till blästernas dånande psalm
när utslaget skedde i rådstun vid ån.

Dikt av Evan Jakobsson

Och berg utav sinter du finner där än
vid dammarna nere vid åna.
Där sköts de på kärror av seniga män
som bodde där bergena blåna.

Nu hyttmännen farit, ej enda av dem
går kvar på den härliga jorden.
Men tjället de timrat, det lågresta tjäll
står kvar i den malmfyllda jorden.

Under 1860-talet avtog blåsningarna i Mullhyttan. 1870 blåstes den ner för gott

Del 3 – Emigranten

Arrendatorn Olof Jansson (1830 – 1910) som emigrerade ifrån Närke med delar av sin familj och till anhöriga bosatta på Nerike Hill i Wisconsin

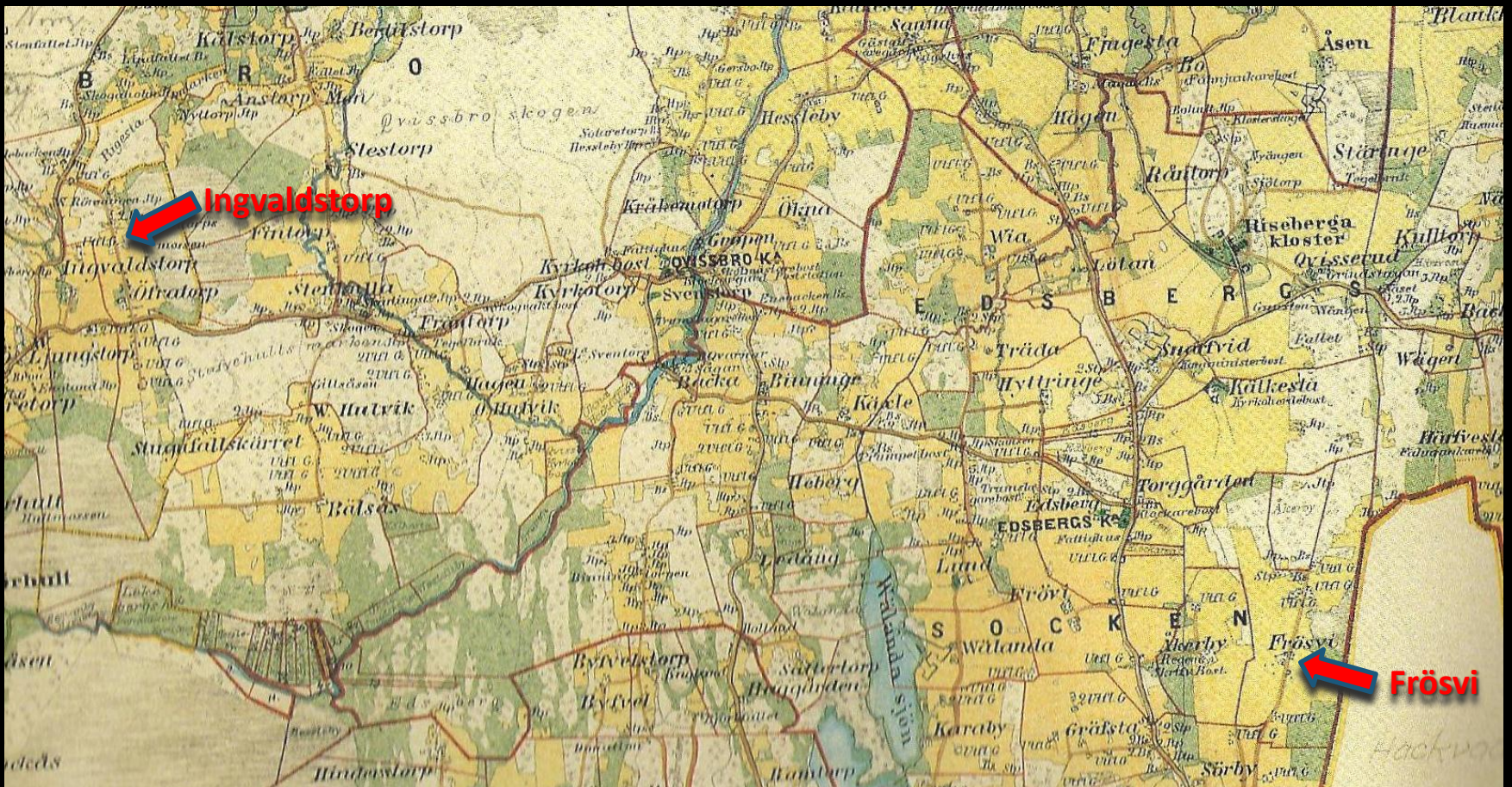

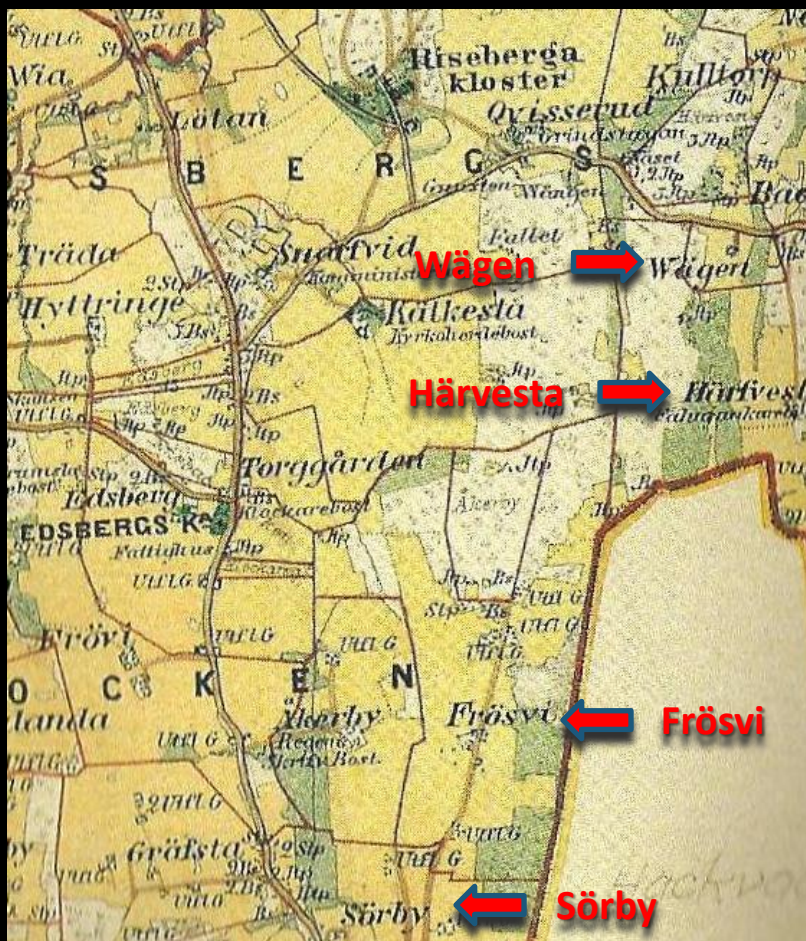
Olof Jansson föddes i Stora Storbjörboda 1830. Vid 11 års ålder 1841 flyttade med familjen till Ingvaldstorp. Hans bröder Lars och Erik hade då redan flyttat till Stockholm och Peter fått möjligheter att börja på Katedralskolan i Örebro. Med till byn flyttade syskonen; Anna Cajsa 26, Johan 24, Christina 21, Frans 13, och Carl Fredrik 8.

Mellan 1844 och 1848 flyttade fem av barnen hemifrån. 1851 flyttade yngste sonen till Stockholm och året efter kom dottern Christina hem och tog hand om f.d. gästgivaren Jan Larsson och modern Anna.

Olof Jansson flyttade från Ingvaldstorp i november 1846 då han var 16 år gammal. Han fick arbete som dräng hos nämndeman Lars Nilsson och hans hustru Stina Lisa i Frösvi by. Efter nämndemannens död bodde Olof kvar hos änkan i sex år till 1852. Då hade något viktigt redan hänt i hans liv...

Maj Lotta Persdotter var född 1829 på gården Wägen. Efter föräldrarnas död kom hon först till halvsystern Britta Cajsa i Norra Folkavi och sedan till arbete som piga hos fanjunkare Ovén på Härfvesta gård där även bröderna Peter och Lars Erik arbetade.

I november 1849 fick hon arbete som piga hos en änkeman med fem pojkar i Sörby. Längs vägen däremellan träffade hon Olof Jansson i Frösvi. Sommaren 1851 hände något. Hon blev med barn och flyttade åter hem till Britta Cajsa i Norra Folkavi.

Den ursprungliga gården Wägen låg bland träden i bildkanten till vänster om det nuvarande torpet.

1852.
 N:1.
 Drottning i Ederbergs församling, Olof Jansson, f. 1828, af. 22 år.
 Pige hos fön. Persson, i Kräcklinge, Maj Lotta Persdotter, f. 1829, af. 23 år.
 Han hafte närvarande, aflämnade gifteplakat af
 d. 19. April 1852. En Papp Erik i Ederberg, där han vidtänkt
 ledigt till äktenskap, lytelpl. Händskaps och värfmynd. brakt
 af Särskild meddelning.
 Ut hennes nagnar, såsom gifteman för den fater- och
 moderlösa, var när, de hennes äldste Bröder, Nils NPS
 i Högskolan, Ederberg, som intygade att äktenskapet
 varit beskjutet med hennes fä och familjerna, och
 att ingen fläppligskap var dem emellan.
 Ut hennes äldste Bröder, såsom gifteman, en pigen
 ad fater och moderlös, var när, de och i intyg
 gade att ingen fläppligskap var dem emellan. Sjön
 men att det var hans bror, som fä och familjerna, hällst
 de hvar sin egen lifsgän, f. 1828, 1829, såsom Olof Jansson och
 Olof Jansson Nils NPS i Högskolan
 i Ederberg

012

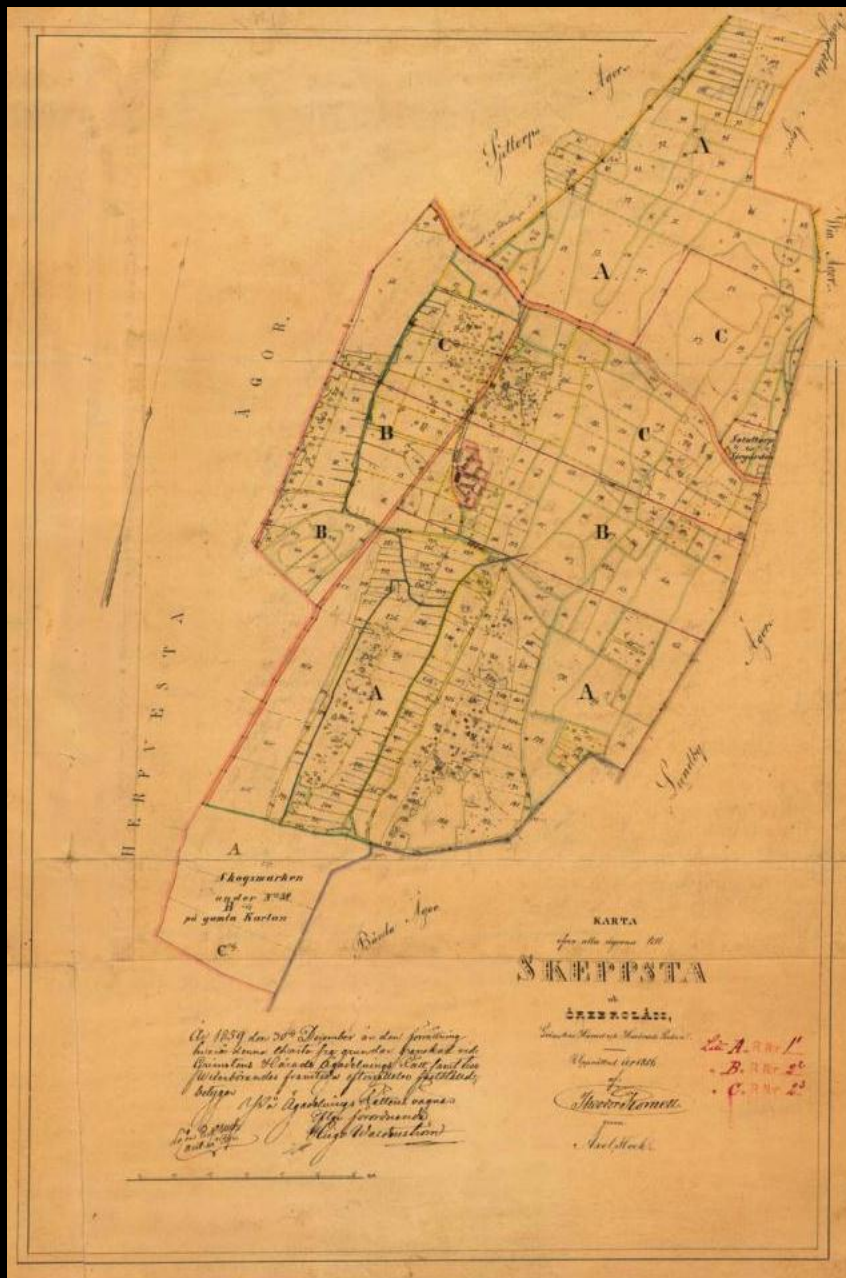

Olof Jansson tog ut lysningsbevis för att kunna gifta sig med sin Maj Lotta Persdotter. 19 april 1852 födde hon en flicka utom äktenskap.

Den 13 juni 1852 gifte de sig i Kräcklinge kyrka. Olof var då 22 år och Maj Lotta 23 år.

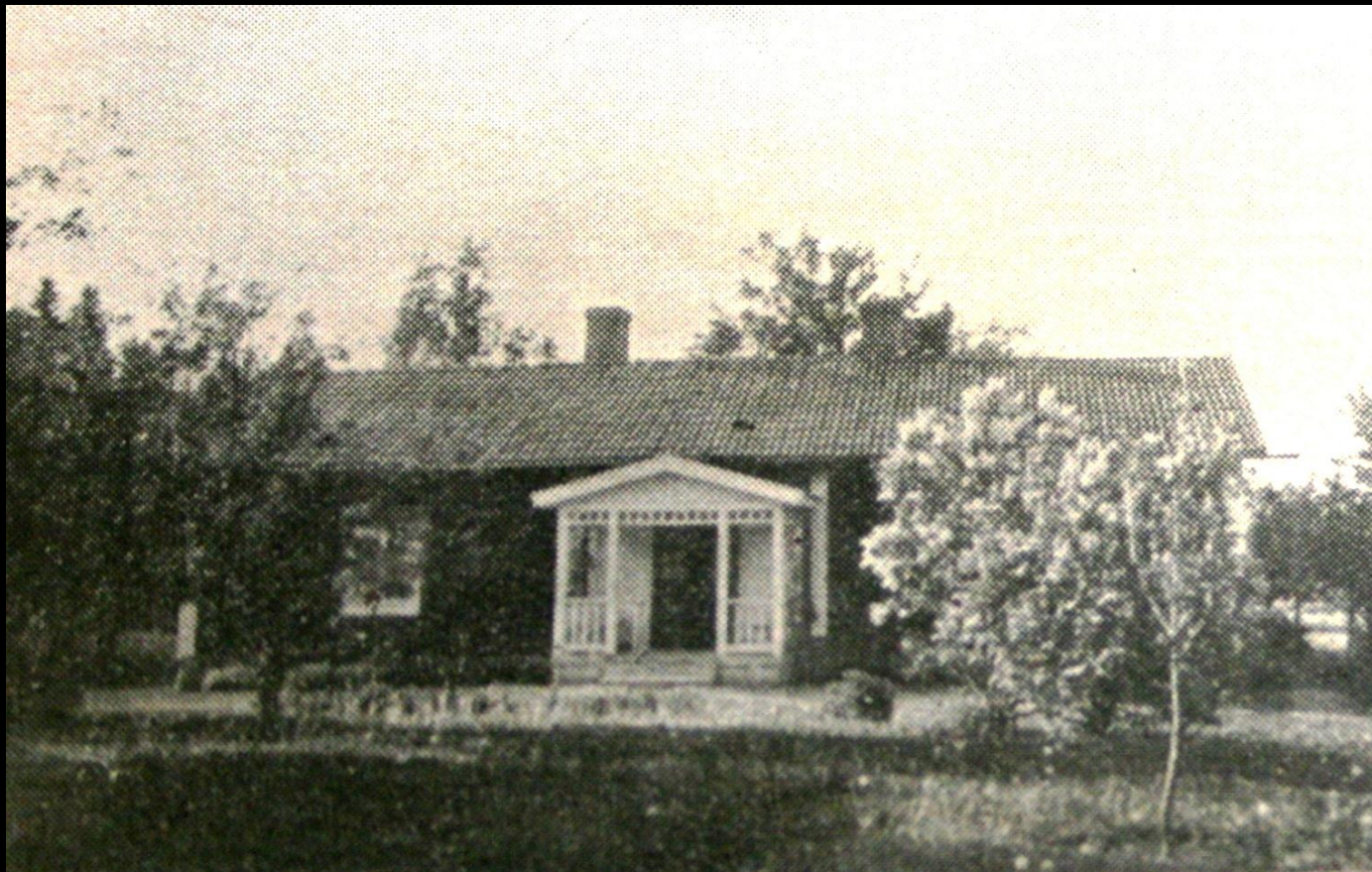

Olof Jansson hade i november 1852 fått arbete som arrendator på den norra gården i Skeppsta by. Ägare var Nerikes Regementes Löningsfond. Den var på ett helt mantal och till den hörde hälften av byns marker. (Efter det laga skiftet 1858 är de på kartan markerade med A)

Skeppsta by har gamla anor. Den tillhörde på 1200-talet Riseberga kloster. Den lilla "klungbyn" bestod av Norrgården (1 mantal) och Sörgården. Norrgården var ett f.d. fältväbelboställe som nu arrenderades av Olof Jansson. (På kartan nr 16). Sörgården var delad mellan lantbrukaren Lars Larsson ($\frac{1}{2}$ mantal) och landshövdingen Erik Johan Bergensköld ($\frac{1}{2}$ mantal), men han bodde inte där.

Fotografiet visar inte Skeppsta by, men byn kan ha sett ut ungefär så här.

Det f.d. fältväbelbostället där arrendatorn Olof Jansson och Maj Lotta bodde från 1852 fram till 1862, med sina fem flickor; Anna, Stina, Clara, Augusta och Maria. Åren 1854 – 1859 hade de Maj Lottas bror Lars Erik Pehrsson som dräng. Han hade 1858 gift sig med Olof Janssons syster Christina och han övertog 1862 uppgiften som arrendator.

Bilden tagen på fältväbelbostället efter att det att gården flyttats till Sörgården efter laga skiftets genomförande 1863.

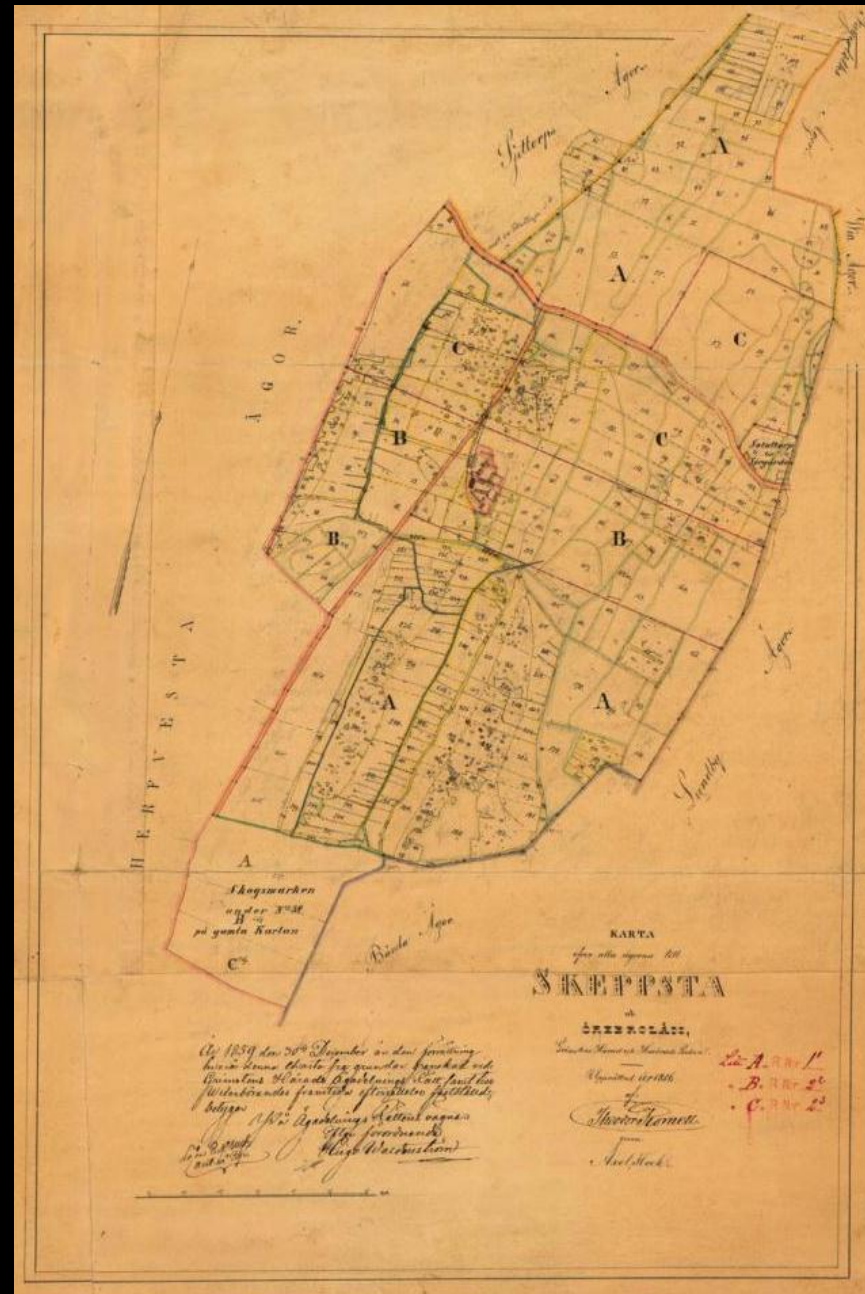

På Skeppsta Norrgård räckte åkern till 7 tunnor höst- och 8 tunnor vårutsäde. Ängar och hagar gav 60 lass med hö. På gården fanns 12 kor, 8 får och 2 hästar. Tavlan visar höbärgning 1858.

Så var det dags för laga skifte även i Skeppsta by. Den genomfördes åren 1856 – 1859. Byn bestod av tre fastigheter på tillsammans två mantal.

- A. Arrenderades av Olof Jansson
- B. Brukades av Lars Larsson
- C. Ägdes av landshövdingen E. J. Bergenskjöld

- A. Var på 1 mantal
- B. och C. var på $\frac{1}{2}$ mantal var.

A Norrgårdens 1 mantal skatte
 f. d. Sälwäbels Boställe vid Konge-
 Wärikes Regimente, ärendes ut
 af Bonden Olof Jansson, som
 från gamla tomtens utflyttat och byggt
 på ägofiguren n: 211, har bekommit
 följande ägor:

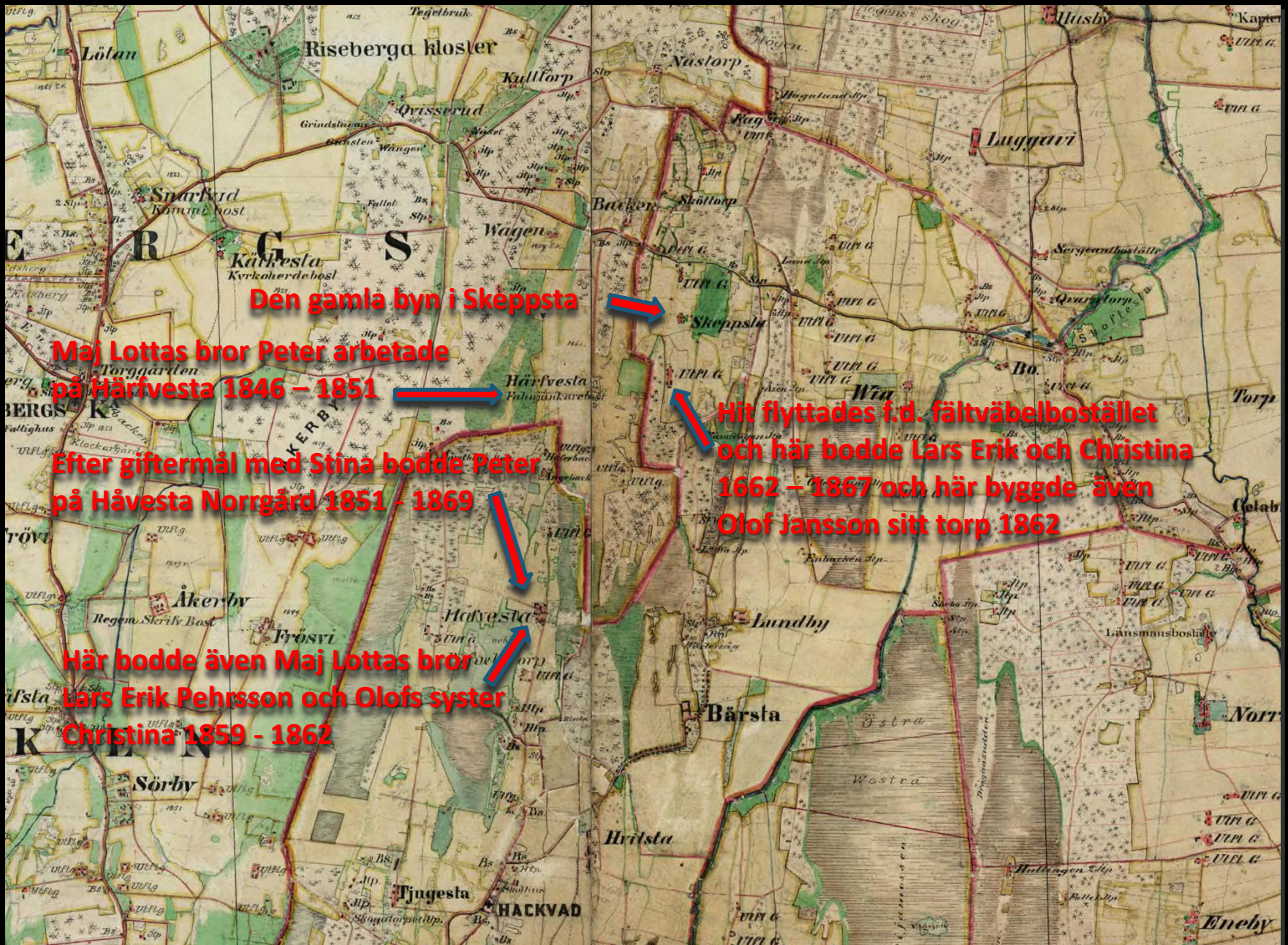
B Sörgårdens 1/2 mantal skatte
 frias ägor af Hans Larsson, som
 på gamla tomtens kvarter har
 bekommit följande ägor:

C Sörgårdens 1/2 mantal skatte
 frias ägor af f. d. Landshövdingen
 Commendören Wälborne Herr C. J.
 Bergensschöld, som från gamla
 tomtens utflyttat och byggt på
 ägofiguren n: 50, har bekommit
 följande ägor:

Olof Jansson åtog sig att flytta Norrgården till ägokartans plats 211 och landshövding Bergensschöld sin gård på Sörgården till kartans plats 50. Ingen hamnar just där.

Norrgården	1. f. d. Sälwäbels Boställe Olof Jansson	1863	3.	2070	877	30	211, 82
Sörgårdens	1/2 Hans Larsson				49	41	
Herr	1/2 Herr Justitia Caricleren m. o. C. J. Bergensschöld	1863	2.	1350	459	40	125

Laga
 skifte i
 Skeppsta
 1856
 till
 1859

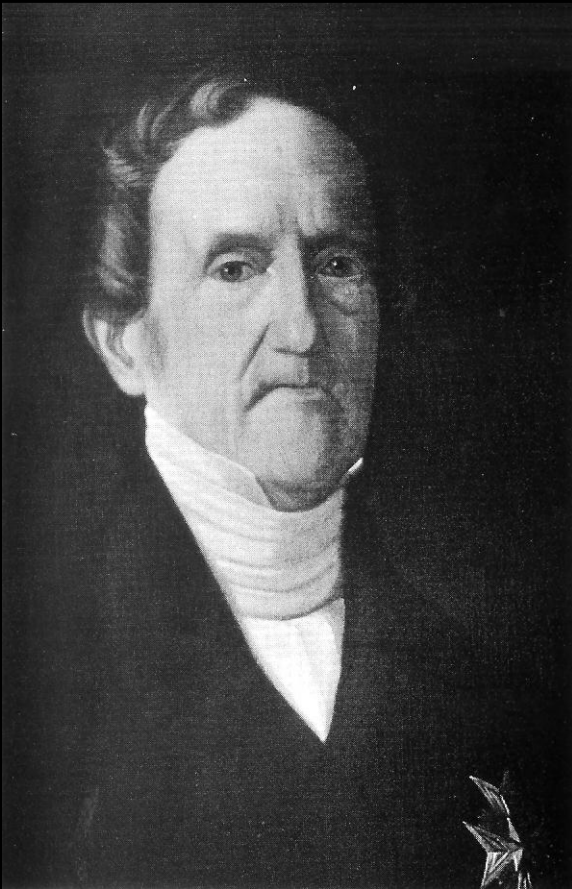
Den gamla byn i Skeppsta

**Maj Lottas bror Peter arbetade
på Härfvesta 1846 – 1851**

**Efter giftermål med Stina bodde Peter
på Håvesta Norrgård 1851 - 1869**

**Här bodde även Maj Lottas bror
Lars Erik Pehrsson och Olofs syster
Christina 1859 - 1862**

**Hit flyttades f.d. fältväbelbostället
och här bodde Lars Erik och Christina
1662 – 1867 och här byggde även
Olof Jansson sitt torp 1862**

Erik Johan Bergenskjöld (1785 – 1865)
Justitieminister tf 1819, ordinarie 1824
Landshövding i Örebro län 1835 – 1856
Han flyttade därefter hem till Höjens
gård i Kräcklinge socken där han dog.

Familjen Bergenskjöld har haft samröre med släkten genom alla de tre generationerna.

- Erik Bergenskjöld d.ä. bergmästare, så även sonen
- Erik Bergenskjöld d.y. Dennes bror
- Carl Bergenskjöld var häradshövding. Dennes son
- Erik Johan Bergenskjöld blev landshövding i länet.

E.J. Bergenskjöld ägde ½ mantal i Skeppsta by, och troligen kom hans hustru att medverka till familjernas emigration.

Örebro slott 1822

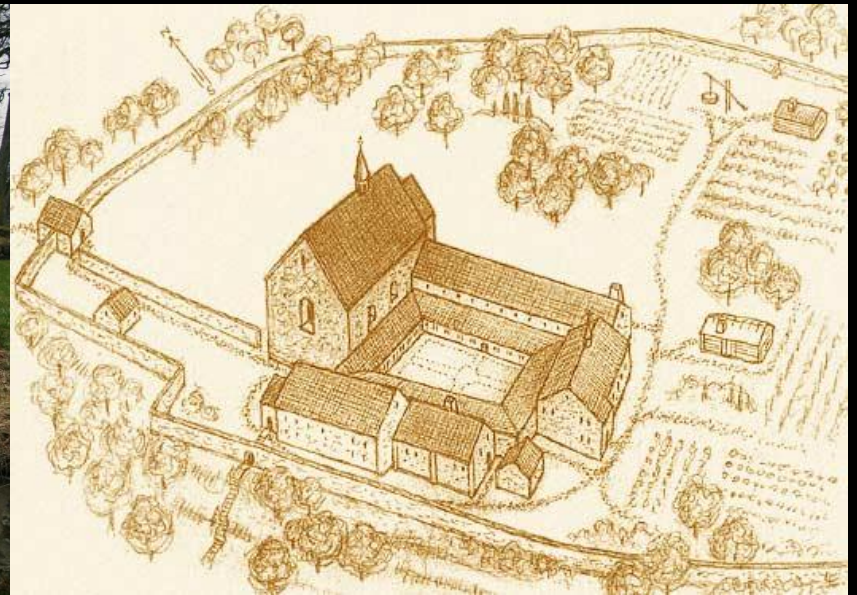
Gårdarna i Skeppsta by låg vid ladan till vänster. Landshövdingens hus, som låg på Sörgården i byn, flyttades norr ut till landsvägen uppe till höger i bilden.

Efter laga skifte flyttades f.d. fältväbelbostället, Norrgården i Skeppsta by, söder ut och blev den nya Sörgården. 1862 – 1867 hade Lars Erik Pehrsson övertagit uppgiften som arrendator efter Olof Jansson. Han byggde intill ett torp för sin familj. Lars Erik var gift med Olofs syster Christina och Olof var gift med Lars Eriks syster Maj Lotta.

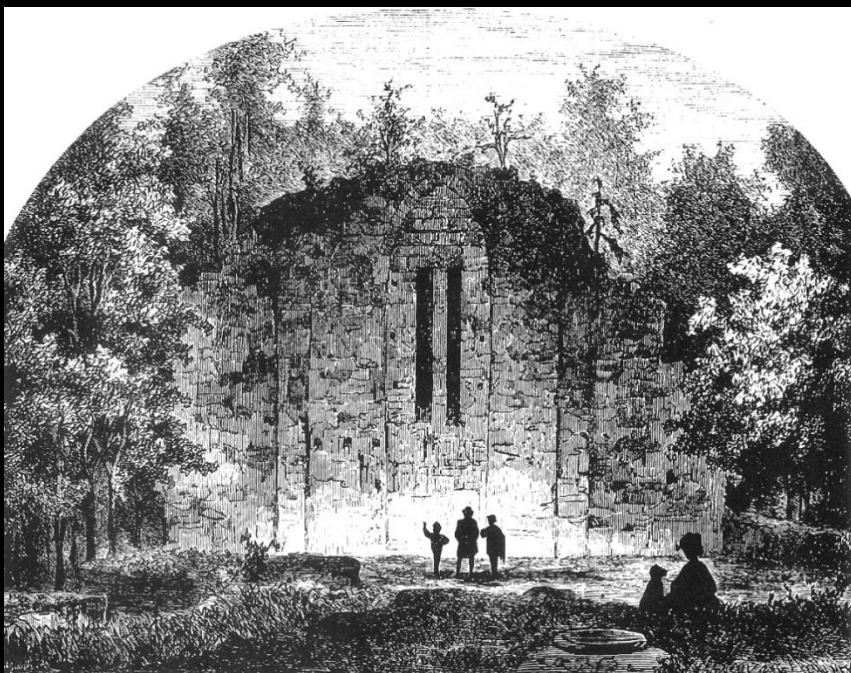

Olof Janssons torpställe på Skeppsta Sörgård. Här föddes Eric 1863, Per August 1865, Per Adolf 1867, Maria (2) 1869 och Hjalmar 1875. Här dog Maria (1) och Per August 1866 i scharlakansfeber. Som mest bodde här 9 familjemedlemmar samtidigt i torpet.

Tre kilometer nordväst om Skeppsta låg Riseberga kloster. Det var ett cistercienser kloster som grundades på slutet av 1100-talet. Klostret ägde 224 gårdar, kvarnar, gruvor, kyrkor m.m. i sex landskap. Genom Gustav Vasas reformation drogs klostret in på 1530-talet. 1546 brann det ner och blev till en ruin.

Ruinen 1870 respektive 2010

På 1830-talet räddades det som fanns kvar. Vid utgrävningar i ruinen fann man ölfat i källaren med drickbart öl. Religiösa andar från roparerörelsen på 1840-talet svävade fortfarande i västra Närke. Patron Hedengren på Riseberga gård blev frälst och byggde 1855 Sveriges äldsta missionshus i parken. Han startade även en lantbruksskola. På Riseberga fick torparen Olof Jansson och hans barn arbete och inkomster i svåra tider.

Det var på 1840-talet som emigrationen till Norra Amerika från Sverige och andra länder i Europa tog fart. Antalet som emigrerade ifrån Sverige har beräknats till 1,3 miljoner, en fjärdedel av befolkningen. Under toppåren 1887 – 1888 utvandrade 45 000 svenskar varje år.

Många förklaringar har givits:

- Befolkningsökning och nödår från 1867 till 1869
- Sjunkande priser på spannmål
- Stor efterfrågan på arbetskraft i USA
- Religiös intolerans och hot mot väckelserörelser
- Samhällets stora klassklyftor, allt fler fattiga
- Splittrad bygemenskap efter laga skifte
- Tidiga emigranternas lockande brev hem till Sverige
- Skiftesreformerna i jordbruket

När det gäller våra emigrantfamiljer var den utlösande faktorn att de tvingades lämna de arrenden de haft på fastigheter som ägdes av militären. Det laga skiftet gjorde det möjligt för stora jordägare att köpa sig större arealer. Våra 1867 och 1869 uppsagda, fattiga och egendomslösa familjer hade ingen annan utväg än emigration.

Hösten 1866 hände något dramatiskt för arrendatorn Lars Erik Pehrsson, hustrun Christina och deras tre barn. Arrendet sades oväntat upp. De hade inte längre någon plats att ta vägen till.

Änkan Bergensköld ordnade arrendet på Skeppsta för en brukare som tvingades flytta ifrån hennes ägor i Via. Som dotter till gästgivaren på Stora Storbjörboda och hennes kontakter med befolkningen i Lekebergen visste Christina att många utvandrat från Karlskoga och Kvistbro socknar ända till Nerike Hill i Norra Amerika.

Kongl. Post-Ångbåts-Linie.

A M E R I K A.

Allan Liniens

Kongl. Post-Ångare,

de förnämsta, hvad konstruktion, snabbhet och inredning beträffar, afgå regelbundet från England till Amerika 3 gånger i veckan; och kommer jag att i likhet med flera föregående år beförtra utvandrare med dessa, via Quebec, till alla platser i Amerika.

Från Göteborg afgår under segelansikten en ångare hvarje Fredag. Fri kost erhålles från Göteborg till landstignings-platsen i Amerika. Sjöresan till Quebec är 427 miles kortare än till New-York, och under vanliga fästallanden är passagerarna endast 5 dagar ur sigte af land.

A M E R I K A.

Montreal Ocean Steam

Ship Co.,

det enda bolag, som till emigranteres skydd afstår tolkar, hvilka medfölja ända till Chicago, för att på Amerikanska Jernvägarna gå utvandrare tillhanda och öfvervaka resans säkra transport.

Hvarken å ångarne eller jernvägen betalas öfverfrakt för vesegods, undantagandes när af kompaniets frakostighet äres öppet missbruk. Penna samtåhålet kan ej nog beaktas, da öfverfrakten på New-York-jernvägarna ofta uppgå till betydliga belopp.

Examinerad läkare medföljer ångarne. Nalig vård och medicin erhålles gratis.

Såsom säkerhet för skandinaviska utvandreres befordran i enlighet med gällande lag, är nos vederbörande myndigheter deponerat

Rdr 136,000 Rmt,

och utgör i öfrigt det ständigt ökade passagerareantalet å denna linie bästa beviset på det förtroende, densamma lyckats tillvinna sig genom ett välvilligt och strängt redbart behandlingssätt mot utvandrare; tillrådande bolaget dessa att icke lysna till utlagda lockbeten i form af utlofvad arbetsförtjenst, hvilka i tidningar förekomma.

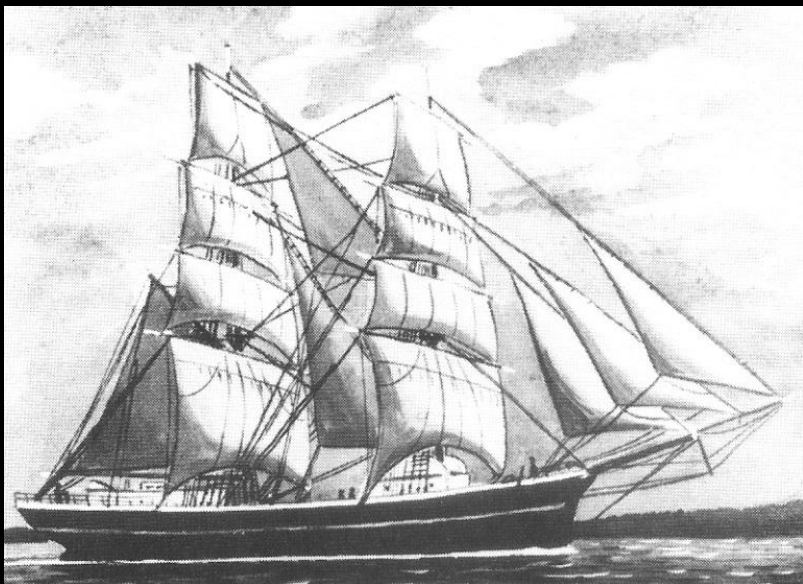
Handpenningar böra insändas sednast 3 veckor före den beslutade afgångsdagen från Göteborg.

Onyndiga personer, hvilka ej medföljas af målsman, måste medhafva dessas skriftliga tillstånd till resans företagande.

Göteborg, Norra Hamngatan 10.

DAVID LYON,

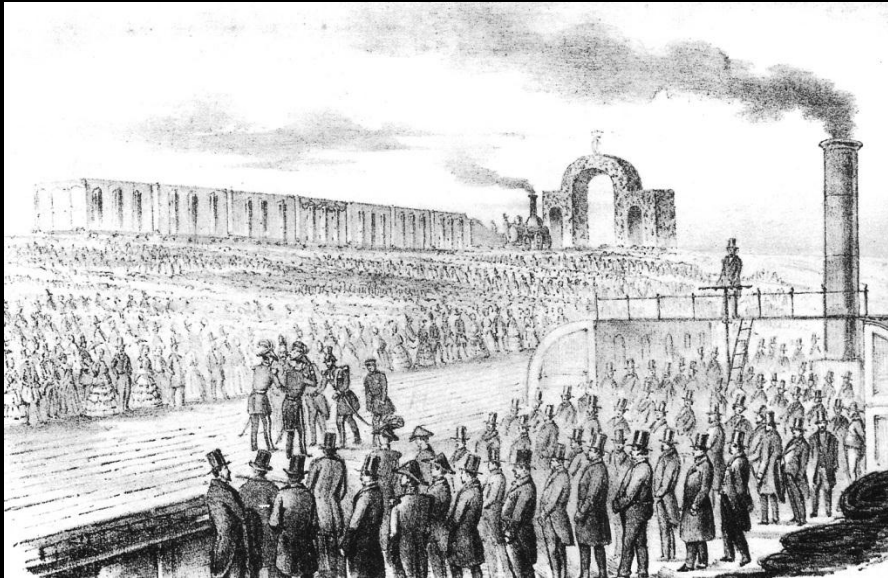
Befullmäktigad utvandringsagent.
(Firma "Allan Brothers & Co., Göteborg.")

De första svenska emigranterna till Norra Amerika for på 1840-talet. Redan före 1854 hade 15 000 svenskar emigrerat. Tidiga utvandrare ifrån Närke var bergsmän ifrån Karlskoga bergslag 1849. De grundade 1853 samhället Stockholm vid Mississippi flodens strand i Wisconsin.

Den första järnvägen i Sverige, mellan Arboga och Örebro, hade invigts 1857 av kronprinsen Karl, som senare blev kung Karl XV.

1862 var det åter kunglig invigning, nu av järnvägen mellan Hallsberg och Stockholm.

När Lars Erik, Christina och barnen Erik 9, Anna 7 och Lena 5 emigrerade i maj 1867 kunde de åka tåg hela vägen ner till Göteborg.

Därifrån gick det postångare till Hull i England. Färden fortsatte med tåg över till Liverpool på västkusten. Därifrån gick båtar över Atlanten som vid denna tid hade både segel och ångmotorer.

Postgatan i Göteborg

THE LITTLE AMERICAN.

ENKEL, MEN TILLFÖRLITLIG VÄGLEDNING

FÖR

UTVANDRARE TILL AMERIKA,

SAMT EN HVAR, SOM INOM KORT TID VILL LÄRA
SIG LÄSA, TALA OCH SKRIFVA DET

ENGELSKA SPRÅKET.

MED UPPLYSNINGAR

OM

ENGELSK UTTALS- OCH FÖRMLÄRA,

JEMTE RIKHALTIGT ORDFÖRRÅD, NÖDIGA FRASER
OCH TALESÄTT M. M.:

EFTER

M. A. SOMMER.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN DANSKAN OCH BEARBETNING

AF

CARL WINGSTEDT.

Med tillägg af tabeller öfver Nord-Amerikanskt Mynt, Måt,
Mål och Vigt.

STOCKHOLM,

P. A. HULDBERGS BOKHANDEL,
Regeringsgatan N: 11.

Svenska.

Hvad kostar en portion middagsmat.
Hvad kostar en portion varm qvällsmat.

Hvad kostar en portion the med smör och bröd.

Hvad kostar full kost för en dag.

Hvad kostar full kost för en vecka eller för en månad.

Engelska.

What is the price of a dinner.

What is the price of warm supper.

What is the price of a cup of tea with bread and butter.

What is the price of board by the day.

What is the price of board by the week or by the month.

Uttalet.

What is the preis ov e dinner.

What is the preis ov e waarm söpper.

What is the preis ov e köp ov ti with bröd end bötter.

What is the preis ov baard bej the dä.

What is the preis ov bård bej the wiik or bej the month.

Samtal på fartyg eller jernväg.

Vill ni säga mig hvar ångbåten "Parisian" ligger?

Den ligger längre nere på floden.

Är det detta fartyg som går till Amerika?

Nej, det är det andra fartyget härifrån.

Får jag se om en 3:dje klass biljett till Omaha i Nebraska.

Går denna vagn ända till Omaha eller skola vi byta om vagn?

Det sker vagnombyte i Chicago, men det blir tillsagd då man skall stiga ut.

Please tell me where the steamship "Parisian" lies?

It lies further down the river.

Is this the ship that is bound to Amerika?

No, it is the second ship from here.

Please give me a third class ticket to Omaha, Nebraska.

Does this car go through to Omaha or are we to change?

You will change cars in Chicago, and you will be told when to get out.

Plis tell mi wher the stilm schip "Parisian" leis?

It leis förther down the river.

Is this the schip, that is bound tu Amerika?

Nä, it is the second schip from hiir.

Plis giv mi e tbörd klass tikkettu Omaha, Nebraska.

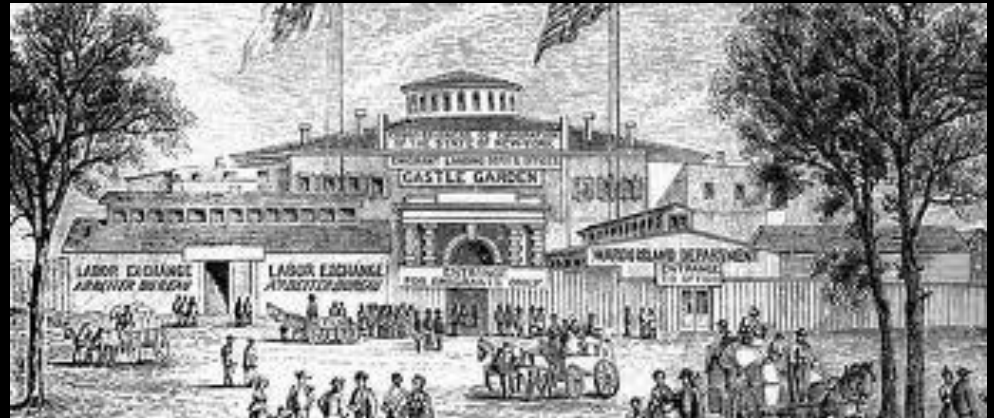
Dös this kar go throu tu Omaha or ar wi tu tjensch?

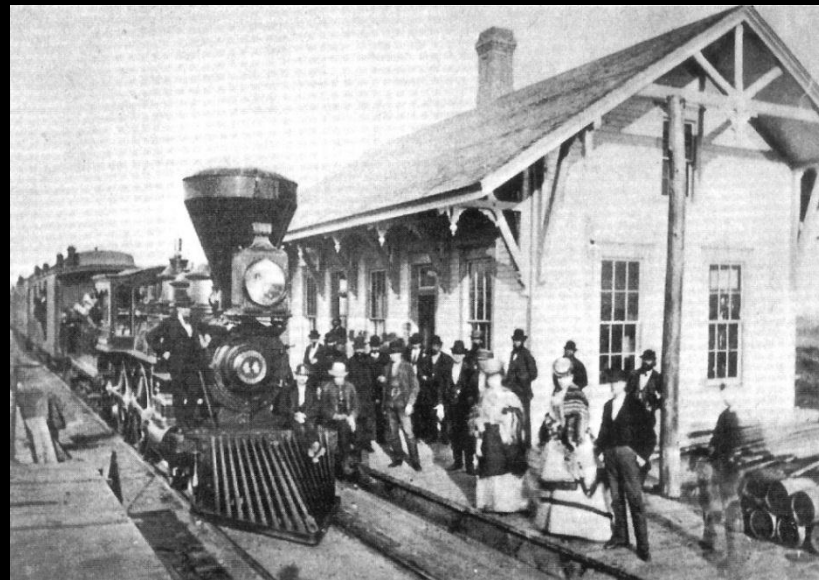
Ju wil tjensch kars in Chikågo änd ju will bi told when tu get out.

Resan tog fyra veckor och ombord kunde de börja lära sig det engelska språket

Mellan 1820 och 1892 kom det 11 millioner immigranter till Castle Garden i New York.
Från år 1892 togs immigranterna istället emot vid Ellis Island i New York.

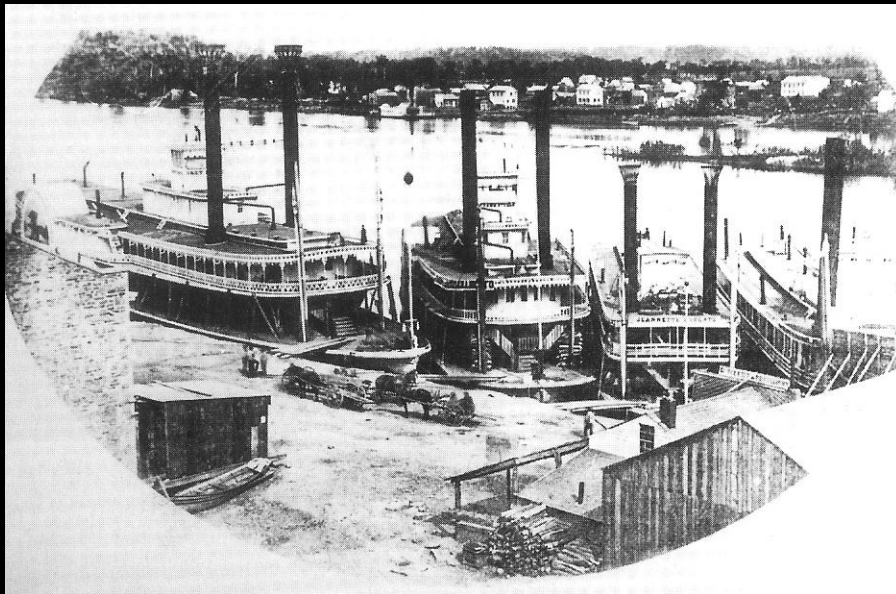
Järnvägsnätet var redan väl utbyggt i Amerikas förenta stater. Först gick färden till Chicago, staden som hade flest svenskar i hela USA.

Clark Street, "Snusgatan", i Chicago

Därefter fortsatte färden med tåg till La Cross vid Mississippi floden.

Lars Erik och Christinas familj 1867 och Peter och Sofias familj 1869 åkte hjulångare på Mississippi från La Cross och upp till samhället Stockholm. Det hade 15 år tidigare grundlagts av bröderna Pettersson ifrån Karlskoga. De hjälpte dem till sina homestead land på Nerike Hill.

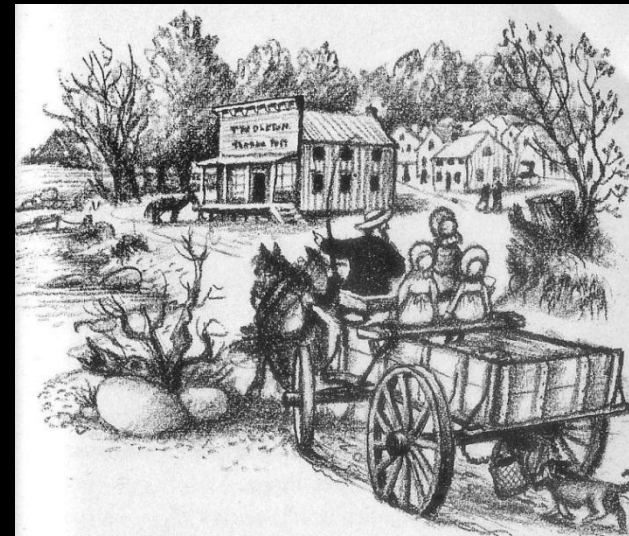
1860-talets hjulångare har landat i Saint Paul nordväst om samhället Stockholm

Den första tiden fick familjen bo i källaren under skolhuset i Stockholm. Därefter var de med om att kolonisera Nerike Hill. Livet var hårt. De fick bygga sitt timmerhus mitt i skogen. Här vandrade indianer omkring på jakt.

De flesta bosättarna var svenskar, men här fanns även många norrmän och tyskar i Pepin County och Pierce County.

Huvudgatan i Stockholm, Wisconsin på 1890-talet

När fiolen hade tystnat frågade Laura med låg röst: "Vilka är dagarna 'Auld lang syne', pappa?" - "Det är dagar för mycket länge sedan, Laura" sa pappa. "Gå och lägg dig, nu".

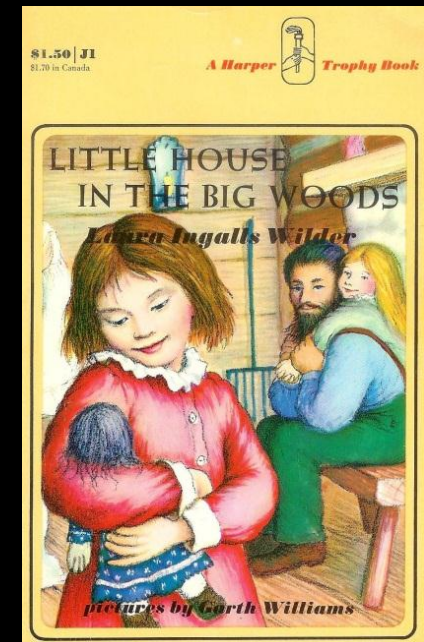
Men Laura låg vaken en stund och lyssnade, på när pappa spelade dämpat och på vindens ensliga ljud i den stora skogen. Hon tittade på pappa som satt på bänken med den honungs-bruna fiolen glimmande i brasans sken. Hon tittade på mamma som gungade i stolen med sin stickning.

Så tänkte hon för sig själv: "Detta är nu."

Hon gladdes åt att det trevliga huset, åt pappa och mamma, åt brasans sken och åt musiken, detta var nu. Det kunde inte glömmas bort, tänkte hon, eftersom nu är nu. Det kan aldrig bli för länge sedan.

Ur "Little House in the Big Woods".

Boken som Laura Ingalls Wilder skrev på Nerike Hill i Wisconsin om tiden när hon bodde granne med våra emigranter.

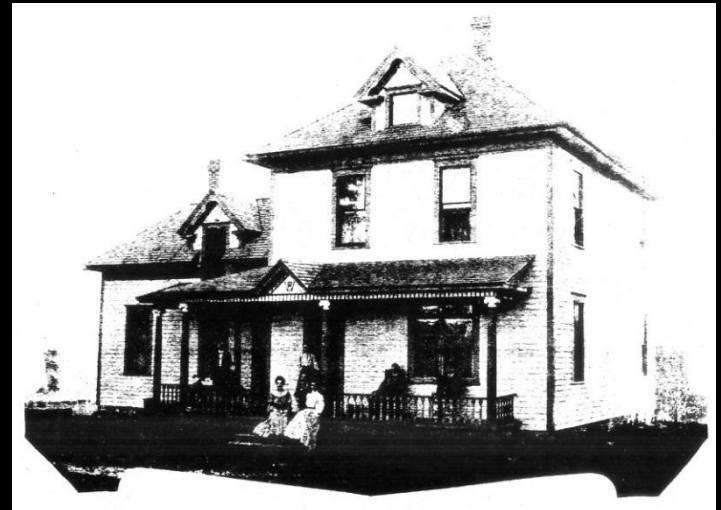
Ännu okänt vad som hände med Erik och Lena Peterson

Familjens efternamnet blev i USA Peterson

Anna gifte sig med Frank Wilson från Karlskoga. Barnens efternamn som gifta var Wilson

Christinas dotter Anna Wilson och hennes och Franks hem i Stockholm

Peter och Sofia fick många barn...

Peter Halling - Pehrsson
* 1826-01-27
† 1904-03-27

Christina Stina Sofia Olsdotter
* 1826-06-18
† 1905-03-02

som i USA fick namnet Halling

Anna Charlotta (Lotta) Wellman - Halling
* 1851-09-21
† 1922

John Wellman
* 1848
† 1891

David Wellman
* 1873
† 1906

John Wellman
* 1875
† 1913

Julia Brink - Wellman
* 1878
† 1948

William Wellman
* 1885
† 1975

Ida Wellman
* 1887
† 1971

Arvid Wellman

Eric Halling
* 1853-09-29
† 1934-03-02

Gina Halling - Hakanson

Josephine Halling - Sundberg
†

Christina Halling Persdotter
* 1859-09-26

Oscar Söderström

Ida Söderström

Anna Söderström

John Söderström

Miranda Söderström

Alice Söderström

Amanda Johnson Halling
* 1862-09-15
† 1928

Henry Johnson
* 1855
† 1931

Elsie Johnson
* 1885
† 1976

Blanche Johnson
* 1894

Hazel Johnson
* 1896
† 1977

Westly Johnson

Emil Halling
* 1865-05-18
† 1923-01-04

Ragnhild Halling - Wickström
* 1866-06-09
† 1923-02-27

Ellen Halling
* 1894
† 1972

Harold Halling
* 1895
† 1970

Roland Halling
* 1900
† 1942

Myrtle Halling - Moline
* 1902-09-25
† 1998-08-26

Elin Sofia Samuelson Halling
* 1868-05-18

Andrew Anders Samuelson

Clarence G Samuelson
* 1901-01-18

Elvin Samuelson
* 1902-07-14

Ethel Samuelson
* 1904-08-24

Frank Adolf Halling
* 1871-10-03
† 1948

Betsy Halling - Samuelson
* 1878
† 1962

Raymond Halling
* 1902-04-06

Wallace Halling
* 1906
† 1969

Glenn Halling
* 1911
† 2003-02-03

Ruby Nelson Halling
* 1913

Ida Catharina Halling Persdotter
* 1875-02-12
† 1890

...och många barnbarn och barnbarns barn...

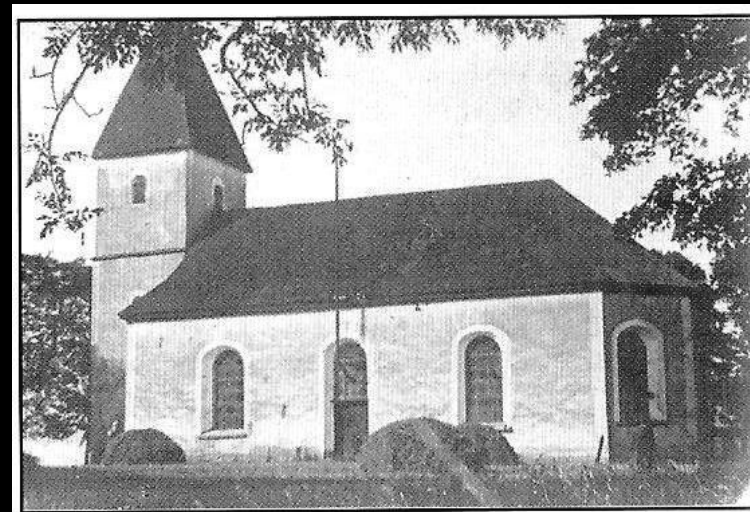
De flesta är numera bosatta i Wisconsin och Minnesota

Maj Lottas båda bröder med familjer hade emigrerat 1867 respektive 1869. Hennes make Olof Jansson kämpade vidare som fattig torpare på Skeppsta

Efter syskonens emigration födde Maj Lotta i torpet på Skeppsta Sörgård: Per Adolf 1867, Maria 1869 och Hjalmar 1875. De äldsta flickorna flyttade hemifrån för arbeten som pigor; Stina 1868, Clara 1872, Augusta 1874 och Anna 1878, men hon kom hem redan 1879 och blev sedan kvar på Skeppsta.

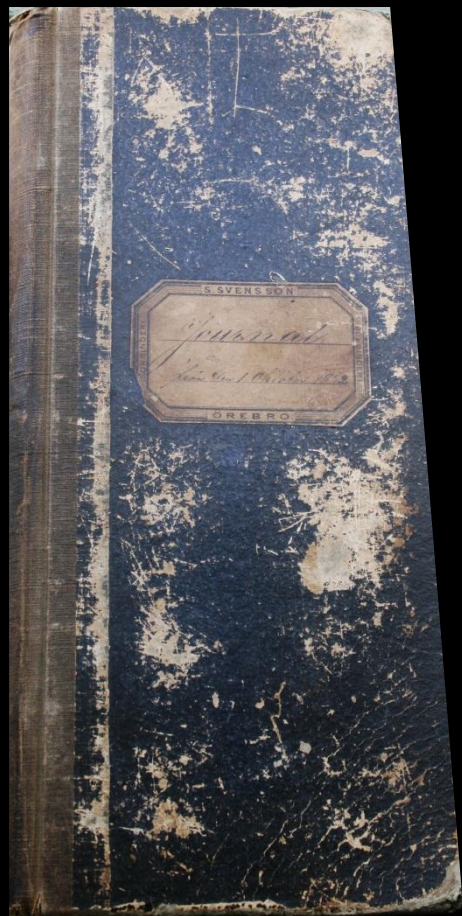
Hackvads kyrka på 1800-talet

Skeppsta hörde till Hackvads socken. Alla barnen konfirmerades i kyrkan, läste i klockarbostaden och gick i folkskolan som låg norr därom.

Hemifrån till kyrkan och skolan var det lite mer än tre kilometer att gå.

Klockarbostaden och folkskolan

På 1880-talet öppnades en handelsbod i Via by. För Olof blev det bara 1 kilometer för att gå dit och handla

93. Oktober Månad 1883

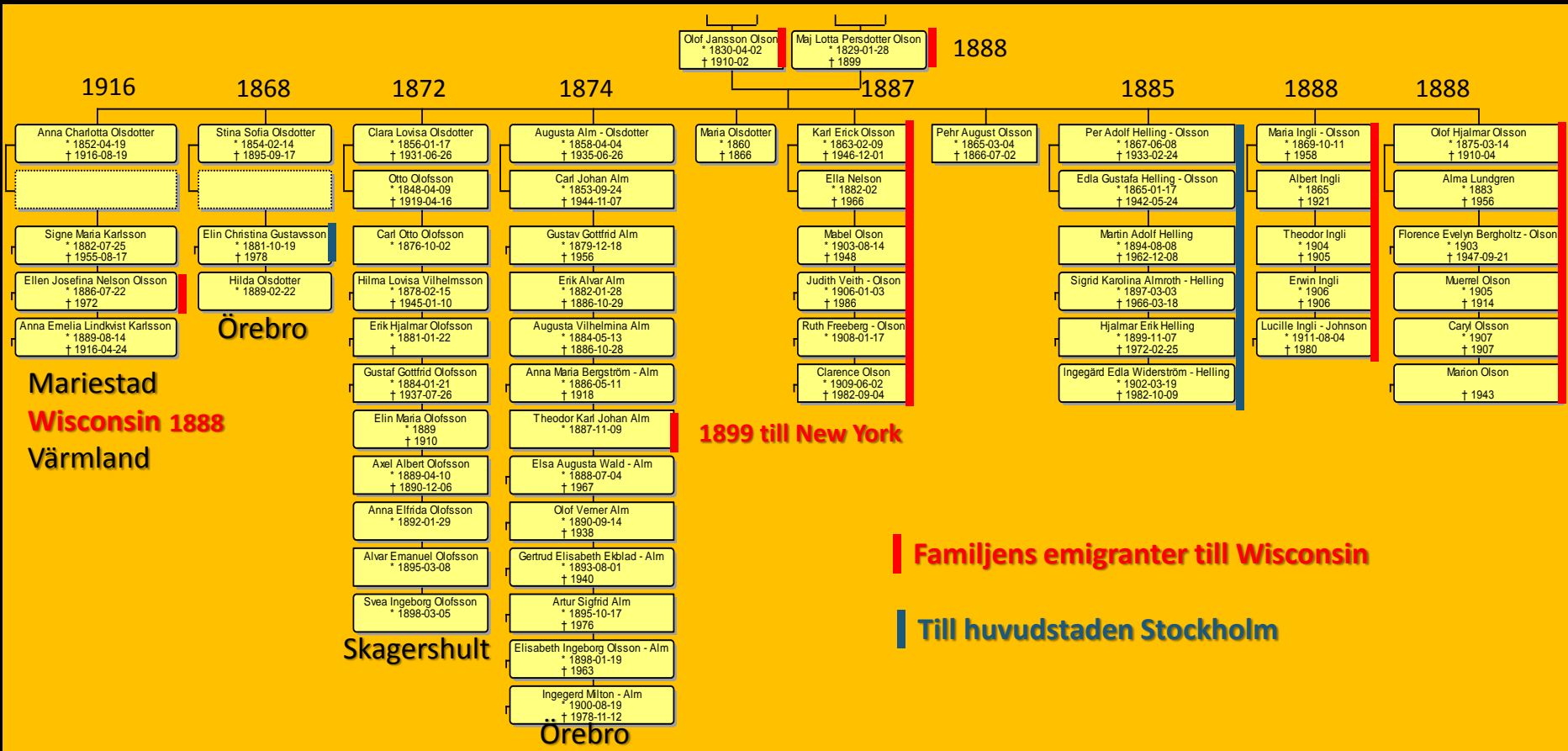
Hemmanseg. Erik Johansson Hufvudsak		3 00	459	3 00
g. Ch. Siv				
Förparan Olof Jansson Hufvudsak				
g. Ch. 3.40 =	Andra 3.03 1/2 Luffe 50%	3	53	
Myt 1/2 =	Luffe 30% 1/2 = Luffe 35%		65	
1/2 Sen Gualfr 30%	Hufvudsak 04.6		32	
10 =	Hufvudsak	1	45	5.75
1/3 54 Sen 4.50 =	Sen 0.65-40			2.90

1885 hade sonen Karl Eric åkt till Örebro för att söka arbete. 1887 bestämde han sig för att emigrera. Han sökte upp sin mammas två bröder som sedan 20 år bodde välordnat och fint på Nerike Hill i Wisconsin. På Post Office i Stockholm lämnade han in ett brev som sändes till föräldrarna på Skeppsta. Han lockade dem att komma efter.

Det var inget lätt beslut att fatta för Olof 57 och Maj Lotta 58. Vad skulle hända med deras barn? Clara och Augusta var gifta och hade egna barn och Stina hade fått ett barn u.ä. och bodde hos Augusta. Maria och Hjalmar bodde hemma och ville gärna följa med. Hemma var även Anna med två barn u.ä. Men hon ville inte följa med. Men var fanns Per Adolf? Han hade flyttat till Stockholm 1886.

Såväl torparen Olof, hustrun Maj Lotta som deras barn lämnade Hackvads socken i Närke

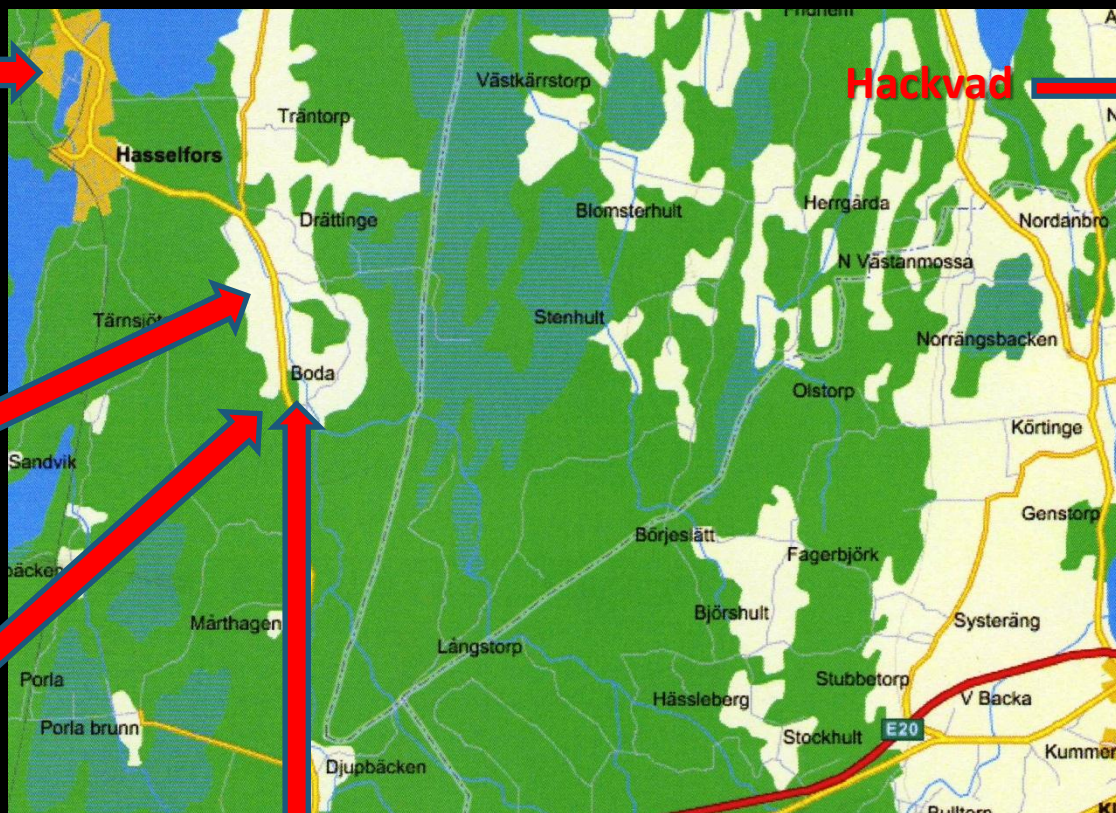
Skagershults kyrka

Dottern Clara flyttade till Skagershults socken 1872. Hon gifte sig 1876 med Otto Olofsson och fick med honom nio barn. De var bosatta i Skogaholm.

Mamma Maj Lottas syster Anna Sofia hade flyttat till Boda redan 1860, gift sig och var bosatt där till 1887. Då flyttade familjen till Kumla.

Även Peter Wallqvist bodde i Boda med sin familj från 1842 till sin död 1881. Peter var en fem år äldre bror till Claras far Olof Jansson. Det var han som fick gå i Örebro Trivialskola medan hans far gästgivaren ännu hade det gott ställt på Stora Storbjörboda. Peter var först skriven som inspektor och sedan som arrendator i Boda.

Andra av Olofs och Maj Lottas barn hade flyttat till Örebrotrakten.....

Augusta hade 1875 flyttat till Asker och vidare till Almby utanför Örebro. Där gifte hon sig med soldaten Carl Johan Alm. Med honom fick hon 11 barn. Hon fick hjälp av systern Stina som kom 1886 ifrån Kräcklinge med en flicka som var född 1881 u.ä. --- Men var fanns brodern Per Adolf?

Per Adolf flyttade till Kumla 1885 för att bli skomakare. Men det trivdes han inte med. Han drog till Stockholm och tog värvning. Han utbildades till instruktör i gymnastik, fäktning och ridning. Han fick sin tjänstgöring på Waxholms fästning.

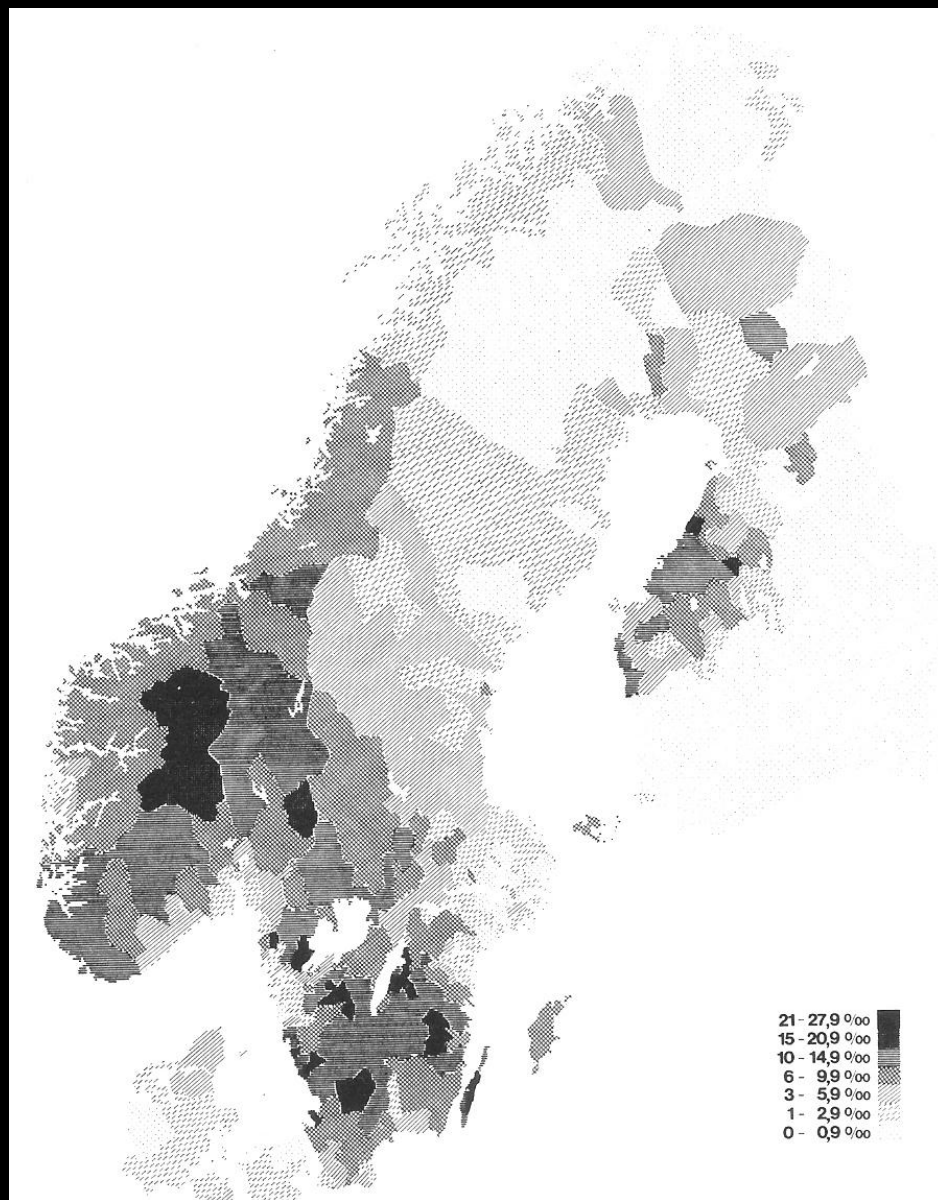
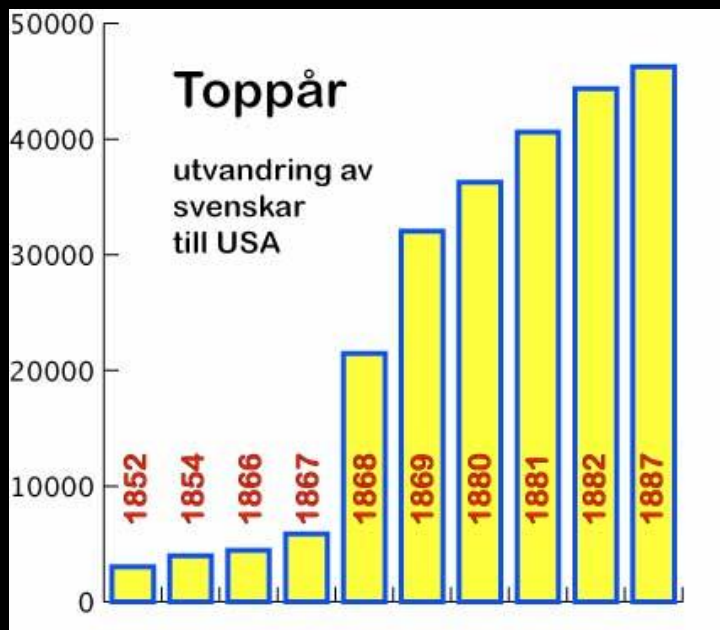
Närkes siste husar hette Jan Erik Helling. Han var väl känd i socknen

Det var ifrån honom som Per Adolf tog sitt och släktens nya efternamn Helling. Det visste inte föräldrarna.

Svea artilleriregemente

Det var lätt för Olof och Maj Lotta att ryckas med av emigrationens lockelser, även om större andelar av befolkningen emigrerade från andra landskap. Allt sedan Lars Erik och Christina samt Peter och Sofia hade emigrerat med sina familjer kom det ena toppåret efter det andra. Norra Amerika kom allt närmare.

Vid 1880-talets slut var det lättare att ta tåget till Göteborg.

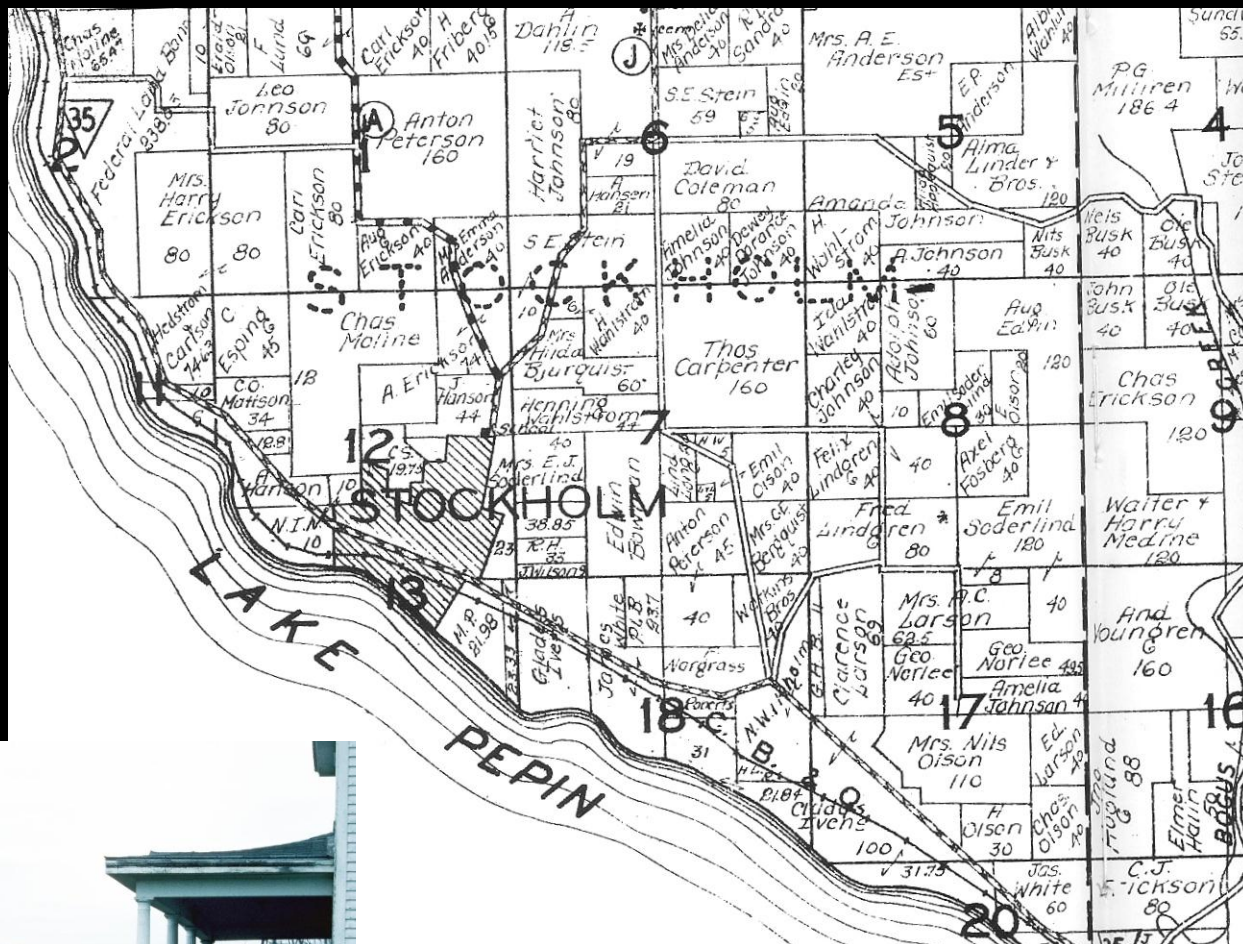
Även ångfartygen som gick över Atlanten hade blivit mycket bekvämare. Resan till New York tog nu inte mer än två veckor ifrån England.

Avfärd ifrån Göteborg

När Olof och Maj Lotta och de tre barnen 1888 kom till Stockholm i Wisconsin fanns det inte längre några lediga tomter. Alla fria var redan uppköpta. Sonen Eric som kommit hit ett år tidigare ordnade möjligheter för dem att hyra en gård.

Gården låg på Nerike Hill vid Bogus Creek. När de ursprungliga ägarna kom tillbaka tvingades de lämna stället. De rev de gamla husen och byggde det nya vita som skymtar till höger.

Flickan mellan Olof och Maj Lotta är barnbarnet Ellen som var född utom äktenskap och med okänd far. Hennes mor Anna, som troligen var utvecklingsstörd, ville inte emigrera. Hon blev kvar hemma på Skeppsta med en äldre dotter som även hon var född u.ä. Efter föräldrarnas avfärd födde deras dotter Anna ytterligare en tredje flicka u.ä.

Ellen hade visat gott gry och morföräldrarna ville gärna ha henne med till Amerika. Hon gifte sig där med Georg Nelson och fick många barn och barnbarn.

Bilden är tagen omkring 1895 och då var Ellen sju år gammal.

Erick gifte sig med Ella Nelson 1904. De fick tre flickor och en pojke. Efter giftermålet bosatte de sig i Red Wing i Minnesota

Hjalmar gifte sig med Alma Lundgren och bosatte sig i Plum City. De fick fyra flickor, varav två dog tidigt

Okänd man.
Kan vara Albert Ingli gift med system Maria

Erick Olson och system Maria Olson

Hjalmar Olson gifte sig med Alma Lundgren 1904. Han dog redan 1910

Deras dotter Maria gifte sig 1904 med grannen Albert Ingli på Nerike Hill. Han var en av tre söner i familjen. Den hade utvandrat ifrån Tyskland. De bosatte sig i Plum City där Albert var möbelhandlare och även begravnings-entreprenör.

De fick två pojkar 1904 och 1906 som båda dog kort efter födseln. 1911 föddes dottern Lucille, gift med Tony Johnson. Hon upprätthöll kontakten med sin släktingar i Sverige under många år mer än andra, främst med sin morfar Olofs sonson Hjalmar Helling i Stockholm.

Maria Olson

Plum City
omkring 1910

Lucille Johnson

Maj Lotta dog 1899 och Olof 1910. De ligger begravna vid Lund Mission Covenant Church. Där ligger även deras söner Erick och Hjalmar. Deras dotter Maria vilar i Plum City

Epilog

**Som ruin till höger finns stugan som
Lars Erik och Christina byggde 1867 – 1868.
Var de själva ligger begravda är ännu okänt**

**Maj Lottas och Lars Eriks bror,
Peter Halling och hans hustru Sofia och flera
av deras barn ligger begravna vid Sabylund
Lutheran Church längs vägen mellan orten
Lund och ner till Stockholm vid Mississippi
flodens strand. Det var där våra emigranternas
äventyr i Norra Amerika började en gång.**

Höst vid Mississippiflodens strand i Wisconsin

Foto 2010: Deborah Burnett - Olof Jansson/Olsons sondottersondotter

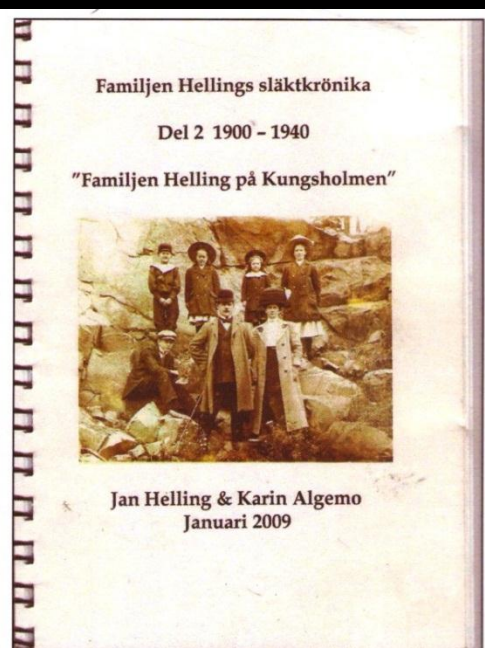
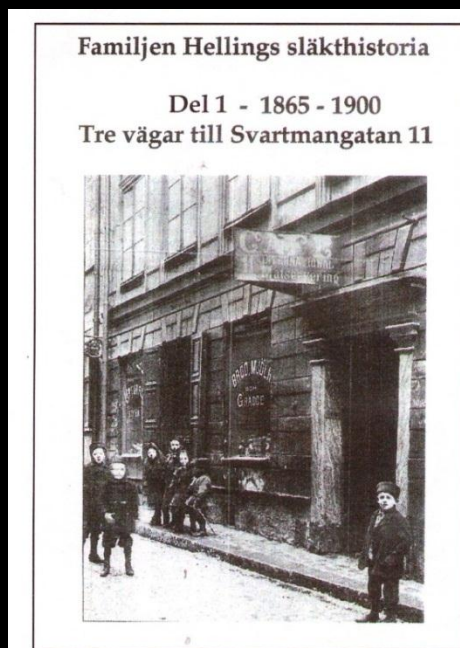
Slutet på Närketrilogin

Vår bland blåsippor i Lekebergen

Foto 2010: Jan Helling - Olof Jansson/Olsons sonsonson

Men livet går vidare.....

Detta med att skriva släktrönikor och att ordna med möjligheter för slakten att träffas började för mig 1978. Då fick jag möjligheter att för första gången träffa mina släktingar i USA. För att reda ut hur de hörde ihop och vilka gemensamma rötter vi hade ritade jag upp en släkträd och skrev en enkel krönika om rötterna i Närke. Det är denna krönika som jag nu har vidareutvecklat i Närke-trilogin.

Det var så angeläget för mig att lära mer om förfäders och förmödrars levnadsförhållanden. Därför fortsatte jag med Del 1 och Del 2 av Familjen Hellings släktrönikor. Nu är det dags för någon annan i slakten att skriva krönikans nästa del.

